

”NYT PUHUVAT SOSIAALITYÖNTEKIJÄT!”
MIELIPIDEKIRJOITUKSET
RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN
VÄLINEENÄ

Sanna Heinonen

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Sosiaalityön pro gradu -tutkielma

Tammikuu 2016

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

HEINONEN, SANNA: ”Nyt puhuvat sosiaalityöntekijät!” Mieli­pidekirjoitukset rakenteellisen sosiaalityön välineenä

Pro gradu -tutkielma, 82 s., 5 liites.

Sosiaalityö

Ohjaaja: Aino Ritala-Koskinen

Tammikuu 2016

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tutkia sosiaalialan ammattilaisten sanomalehtiin kirjoittamia mieli­pidekirjoituksia rakenteellisen sosiaalityön ilmenemismuotona. Tutkielmassa tarkastellaan mieli­pidekirjoitusten aiheita ja tavoitteita sekä verrataan näiden tavoitteiden sisältöjä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueiden sisältöihin. Tutkielmassa haetaan vastauksia siihen, miten mieli­pidekirjoitusten tavoitteet vastaavat rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueita.

Tutkielman teoreettisen kehyksen muodostavat rakenteellisen sosiaalityön teoriat sekä median yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Tutkielma on laadullinen, ja sen analyysimenetelmänä käytetään sekä aineistolähtöistä että teoriaohjaavaa temaattista sisällönanalyysiä. Analyysin apuvälineenä käytetään lisäksi diskurssianalyysiä. Analyysin teoreettisena kehyksenä on Anneli Pohjolan esittämä määritelmä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväkentistä. Tämän jäsen­nyksen mukaan rakenteellisesti orientoitunut sosiaalityö jakaantuu tietotyön, strategisen työn, inklusiotyön ja oikeudenmukaisuustyön osa-alueisiin.

Tutkielman aineisto koostuu sosiaalialan ammattilaisten vuosina 2012–2014 kirjoittamista mieli­pidekirjoituksista. Aineiston lähteinä käytetyt sanomalehdet ovat Aamulehti, Helsingin Sanomat, Turun Sanomat, Keski­suomalainen ja Savon Sanomat. Aineisto sisältää yhteensä 61 mieli­pidekirjoitusta.

Mieli­pidekirjoitusten aiheet ovat jaettavissa sosiaalityön ammatillisten osa-alueiden, sosiaalityön asiakkaiden ja sosiaalisten ongelmien, yhteiskunnallisten kysymysten sekä sosiaalialan työn reuna­ehtojen aihepiireihin. Kirjoitusten tavoitteista on tunnistettavissa kahdeksan tavoiteryhmää, joista lähes kaikissa on rakenteellisen sosiaalityön osa-alueisiin viittaavia piirteitä. Eniten rakenteellista näkökulmaa toteuttavat ne tavoitteet, jotka liittyvät yhteiskunnan rakenteiden muokkaamiseen, päätöksentekoon vaikuttamiseen ja asiakkaiden oikeuksien ajamiseen. Tietotyö ja strategiatyö ovat mieli­pidekirjoituksissa kattavimmin esiintyviä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueita.

Tutkielman tulokset osoittavat, että rakenteellista sosiaalityötä tehdään sanomalehtien mieli­pideosastojen kautta. Median kautta tehty rakenteellinen sosiaalityö ei kuitenkaan ole kovin systemaattista tai vakiintunutta, eikä kaikkia mieli­pidekirjoitusten tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetä. Päätelmää tukee suhteellisen suppeaksi jäänyt aineisto, eli sosiaalialan ammattilaisten kirjoittamat mieli­pidekirjoitukset eivät ole yleisiä. Tutkielmassa päädytään siihen, että rakenteellisen sosiaalityön aseman vahvistaminen sekä käytäntöjen että tutkimuksen tasolla olisi tärkeää, sillä rakenteisiin kriittisesti suuntautuminen ja kansalaisten oikeuksien valvominen liittyy vahvasti sosiaalityön velvollisuuksiin.

Avainsanat: rakenteellinen sosiaalityö, kriittinen sosiaalityö, mieli­pidekirjoitukset, media, sanomalehdet

University of Tampere

School of Social Sciences and Humanities

HEINONEN, SANNA: "Now it is the social workers' turn to speak!" Letters to the editor as means of structural social work

Master's Thesis, 82 pages, 5 appendix pages

Social Work

Supervisor: Aino Ritala-Koskinen

January 2016

The objective of this Master's Thesis is to study letters to the editor written by social work professionals as means of structural social work. This thesis examines the topics and objectives of the letters, as well as comparing the contents of these objectives to the contents of structural social work fields. This study examines whether the letters to the editor written by social workers equate with the fields of structural social work.

The theoretical context of this study is constituted of structural social work theories and the social effects of media. The study is qualitative, and the analysis methods used are data-driven and theory directed thematic content analysis. Discourse analysis is additionally used as an analysis implement. The theoretical framework used in the analysis is based on Anneli Pohjola's definition of the different fields of structural social work. This definition divides structurally oriented social work into four areas: knowledge work, strategic work, inclusion work and justice work.

The data for the thesis is collected from five newspapers: Aamulehti, Helsingin Sanomat, Turun Sanomat, Keski-suomalainen and Savon Sanomat. The data of this thesis consists of letters to the editor written by social work professionals in the years 2012–2014. The data contains a total of 61 writings.

The thematic contents of the letters to the editor can be categorized into four topics including social work fields, social work's customers and social problems, society related issues and preconditions of social work practice. The objectives in the writings are categorized into eight objective categories. Almost every one of these objectives has attributes that are comparable with the specified attributes of structural social work aspects. Especially objectives concerning society structures, political decision making, civil rights and equality often include an approach that is characteristic of structural social work. Knowledge work and strategic work are the most common fields of structural social work occurring in the data.

The results indicate that some structural social work is indeed done via the comment sections of newspapers. That being said, letters to the editor cannot be regarded as a systematic nor established means of doing structural social work. The data indicates that few of the possibilities of letters to the editor are utilized and that letters to the editor written by social work professionals are not common at all. The limited amount of the found data also supports this conclusion. This study states that strengthening the role of structural social work both on practice and research levels would be important, as critical approach to the structures of society and citizen rights monitoring are strongly related to the obligations of social work.

Keywords: structural social work, critical social work, letters to the editor, media, newspapers

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ	3
2.1 Rakenteellisen sosiaalityön määrittely ja tehtäväalueet	3
2.2 Rakenteellisen sosiaalityön tausta ja nykykeskustelut	8
2.3 Kirjallinen julkinen viestintä – sosiaalityön väline ja velvollisuus.....	12
3 MEDIA – TIETOA, MIELIKUVIA JA YHTEISKUNNALLISTA VAIKUTTAMISTA	15
3.1 Sanomalehti julkisen viestinnän kanavana.....	15
3.2 Median vaikutus mielikuviin ja identiteetteihin.....	17
3.3 Median vaikutus demokratiaan ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen	20
3.4 Sosiaalityö mediassa	24
4 TUTKIELMAN TOTEUTUS	28
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	28
4.2 Aineistona sanomalehtien mielipidekirjoitukset	29
4.3 Aineiston analyysimenetelmät	33
4.4 Analyysin vaiheet.....	36
4.5 Tutkielman eettisyydestä ja luotettavuudesta.....	39
5 AIHEET SOSIAALIALAN AMMATTILAISTEN MIELIPIDEKIRJOITUKSISSA	43
5.1 Mielipidekirjoitusten temaattinen kehikko	43
5.2 Aihepiirien pilkkomista – mielipidekirjoitusten käsittelemät aiheet	45

6 KOHTI MUUTOSTA: MIELIPIDEKIRJOITUSTEN TAVOITTEET	53
6.1 Mieli­pidekirjoitukset tavoitteellisenä muutostoimintana	53
6.2 Sosiaali­alan työhön liittyvät tavoitteet	55
6.3 Sosiaali­alan asiakaskuntaan liittyvät tavoitteet	59
6.4 Yhteiskuntaan liittyvät tavoitteet	62
7 RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ MIELIPIDEKIRJOITUKSISSA	65
7.1 Mieli­pidekirjoitusten tavoitteiden yhtymäkohdat rakenteellisen sosiaalityön tehtäviin	65
7.2 Mieli­pidekirjoitusten tavoitteet tietotyön näkökulmasta.....	66
7.3 Mieli­pidekirjoitusten tavoitteet strategisen työn näkökulmasta.....	68
7.4 Mieli­pidekirjoitusten tavoitteet inkluusiotyön näkökulmasta	70
7.5 Mieli­pidekirjoitusten tavoitteet oikeudenmukaisuustyön näkökulmasta	72
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	74
LÄHTEET.....	78
LIITTEET	83
Liite 1. Aineiston mieli­pidekirjoitukset sanomalehdittäin	83

KUVIOT JA TAULUKOT

Kuvio 1: Tutkielman analyysiprosessi, s. 37.

Kuvio 2: Tavoitteiden määrällinen esiintyvyys mieli­pidekirjoituksissa, s. 53.

Taulukko 1: Aihepiirit, aiheet ja niiden esiintyvyys aineistossa, s. 43.

1 JOHDANTO

Sosiaalityö tavataan määritellä yksilö- ja perhekohtaiseksi auttamistyöksi vaikeissa elämäntilanteissa. Onnistuakseen tällainen työ vaatii ympärilleen yksilöistä riippuvien tekijöiden lisäksi paljon toimivia yhteiskunnallisia rakenteita ja muita reunaehtoja. Sosiaalityön työmuotona näiden rakenteiden kehittämistä ja sosiaaliseen tasa-arvoon vaikuttamista kutsutaan rakenteelliseksi sosiaalityöksi. Rakenteellista sosiaalityötä voisi kuvailla makroauttamiseksi, eli laajojen ihmisryhmien hyvinvointiin vaikuttavaksi työksi yksilöihin keskittyvän työn sijasta. Tässä pro gradu -tutkielmassa paneudun tarkemmin rakenteelliseen sosiaalityöhön kriittisenä yhteiskuntaan suuntautuvana muutostyönä, jolla on paitsi suuri itseisarvo, myös välineet rakentaa uusia mahdollisuuksia yksilökohtaisen auttamistyön tekemiselle.

Rakenteellisessa sosiaalityössä tavoiteltavien yhteiskunnallisten muutosten aikaansaamiseksi tarvitaan monen tasoista viestintää. Tärkeän ja kaikille kansalaisille tarkoitetun viestin edistymiseksi voidaan puolestaan käyttää joukkoviestimien kautta mahdollistuvaa julkisuustilaa. Media on hyvä apuväline rakenteellisen sosiaalityön kaltaisessa makrotason sosiaalityössä, sillä se ensinnäkin saavuttaa suuren yleisön yhdellä kertaa ja toiseksi luo viestille painoarvoa, jolloin viestille tarkoitetun vastaanottajan on vaikeampi ohittaa se. Tässä tutkielmassa median laajalta kentältä mielenkiinnon kohteeksi on valikoitunut perinteinen, ammatilliseen vaikuttamiseen erityisen hyvin soveltuva sanomalehtijulkisuus. Sanomalehtien osalta tarkastelu rajautuu edelleen mielipidekirjoituksiin eli osastoon, joka mahdollistaa itsenäisen sisällöntuotantoon osallistumisen kaikille sosiaalialan ammattilaisille.

Sosiaalityö voi siis asemoitua toimintana sanomalehtien sivuille ja tavoitella sitä kautta rakenteellista vaikuttamista. Sosiaalialan ammattilaisten harkittu ja aktiivinen julkisuustyöskentely on tärkeää monesta syystä, jo pelkästään ajankohtaisen faktatiedon laajan saavutettavuuden kannalta. Mikäli virallisilta tahoilta ei ole helposti saatavilla laadukasta tietoa sosiaalipalveluista, päädytään tietoa helposti etsimään epävirallisilta foorumeilta, jotka eivät useinkaan piirrä oikeanlaista kuvaa sosiaalityöstä ja -palveluista (Tiitinen & Lähteinen 2014, 192). Lisäksi sosiaalialan ammattikunnan edustajien julkisilla viestintäteoilla on mahdollisuus vaikuttaa niin sosiaalialaan kuin koko yhteiskuntaan. Esimerkiksi sosiaalityölle ominaisten tietojen ja arvojen jakaminen julkisuuteen voi parhaimmassa tapauksessa tönäistä liikkeelle monentasoisia toivottuja muutoksia. Julkiset kannanotot toimivat apuvälineenä, kun halutaan tuoda sosiaalityölle tärkeitä asioita sosiaalipoliittisen keskustelun kohteeksi ja

päätöksentekijöiden asialistalle. Tällaista toimintaa voidaan nimittää *mediavälitteiseksi rakenteelliseksi sosiaalityöksi* eli sosiaalityöksi, joka suuntautuu yhteiskunnan rakenteisiin käyttäen välineenään mediaa.

Medialla on valtaa vaikuttaa demokratian ja tasa-arvon toteutumiseen sekä monilla yhteiskunnan tasoilla toimiviin ihmisiin; heidän arvoihinsa, mielikuviinsa ja identiteetteihinsä. Median eri alustoilla olisi näin ollen paljon annettavaa rakenteellisen sosiaalityön työkalupakkiin, jos niitä osattaisiin tarkoituksenmukaisesti hyödyntää. Kiinnostukseni on herättänyt kysymys siitä, missä määrin ja miten rakenteellista sosiaalityötä on tehty mielipidekirjoituspalstoilla. Tätä kysymystä lähestyn jäsentämällä mielipidekirjoitusten aiheita ja niiden tavoitteita sekä vertaamalla näiden tavoitteiden sisältöjä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväsisältöihin. Mielipidekirjoituksia kirjoittavat sosiaalityöntekijät eivät välttämättä aina itsekään tule ajatelleeksi tekevänsä rakenteellista sosiaalityötä, mutta tästä huolimatta kirjoitusten lopputulokset saattavat liittyä vahvasti rakenteelliselle sosiaalityölle määriteltyihin päämääriin.

Pro gradu -tutkielmani alkaa rakenteellisen sosiaalityön taustan, määritelmien ja tehtäväalueiden esittelyllä ja jatkuu tarkastelemalla julkista viestintää sosiaalityön välineenä ja velvollisuutena. Tästä tutkielmani etenee ensin sanomalehtien maailmaan ja sitten median vaikutuksiin mielikuvien, identiteettien ja demokratian näkökulmasta sekä sosiaalityölle muodostuneeseen mediasuhteeseen. Tämän jälkeen esittelen pro gradu -tutkielmani toteutuksen, eli tutkimuskysymykset, aineiston, analyysimenetelmän ja analyysin vaiheet. Lisäksi tuon esiin tutkielmani tärkeimmät eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyvät näkökohdat. Lopulta esittelen valitun tutkimusasetelman kautta saavuttamani tutkimustulokset ja teen niistä tulkintoja sekä johtopäätöksiä.

2 RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ

2.1 Rakenteellisen sosiaalityön määrittely ja tehtäväalueet

Rakenteet ovat erottamaton osa kaikkea sosiaalityötä, sillä sosiaalityö on osa yhteiskunnallista toimintaa ja rakentuu yhteiskunnallisten reunaehtojen varassa. Sosiaalialan vallitsevana toimintatapana on puretua ongelmiin yksilön näkökulmasta. Sosiaalityön tehtävät sijoittuvat kuitenkin yksilön ja yhteiskunnan välimaastoon, joten yksilöön keskittyvän työtteen rinnalle tarvitaan yhteiskuntaan kohdistuvia työmenetelmiä. (Pohjola 2014, 18.) Käsite `rakenteellinen sosiaalityö` (engl. *structural social work*) kertoo jo itsessään paljon kyseessä olevan työmuodon viitekehystä. Rakenteellinen -termi kuvaa yhtäältä sitä, miten sosiaalityön kohteena olevat sosiaaliset ongelmat ovat perimmiltään yhteiskunnan rakenteellisia ongelmia, ja toisaalta sitä, että sosiaalityön muutostyön kohteena ovat ensisijaisesti rakenteet, ei yksilö (Mullaly, 1993, 122).

Aulikki Kananon, Martti Lähteisen ja Pirjo Marjamäen (2011, 318–319) mukaan rakenteellinen sosiaalityö voidaan yksinkertaisimmillaan määritellä yhteiskunnalliseksi vaikuttamiseksi. Sen tehtävänä on tuoda keskustelun ja toimenpiteiden kohteeksi marginaaliin jääneitä ryhmiä ja ilmiöitä. Rakenteellinen sosiaalityö tähtää siis heikompien puolustamiseen sekä tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen, eli toteuttaa sosiaalityön olemuksellista ydintä. Tätä työtä toteutetaan ottamalla yhtä aikaa huomioon sekä yksilöllinen että poliittinen taso, sillä vaikka muutos halutaan suunnata nimenomaan rakenteisiin, vaikuttavat nämä molemmat tasot jatkuvasti toisiinsa (Mullaly 1993, 123). Vaikka rakenteellinen sosiaalityö näyttäytyy työkäytännöissä reuna-alueena, on sen ideologia pikemminkin sosiaalityön keskiössä.

Rakenteellisen sosiaalityön toiminnallisen pohjan voidaan nähdä perustuvan sosiaalityön yhteiskuntakriittiseen näkökulmaan. Näkökulman mukaan ihmisten eriarvoistumisen ja sosiaalisten ongelmien taustalla ovat yhteiskunnan epäoikeudenmukaiset ja alistavat rakenteet. Yhteiskuntakriittisestä lähtökohdasta toimivan sosiaalityön tavoite on vaikuttaa näihin rakenteisiin niin, että kaikilla ihmisillä on tasa-arvoiset lähtökohdat hyvään elämään. Sosiaalityön tehtävänä on tällöin valtaistaa yksilöitä, eli auttaa heitä saamaan valtaa ja tätä kautta toimimaan yhteisöllisesti muutosagentteina niin omassa elämässään kuin koko yhteiskunnan tasolla. (Raunio 2009, 191.) Toisin sanoen: rakenteellisen sosiaalityön

näkökulmasta asiakkaiden omaehtoisen muutostoiminnan mahdollistaminen on vähintään yhtä tärkeää kuin sosiaalialan ammattilaisten itsensä tekemä muutostyö.

Robert Mullalyn (1993, 120–121) mukaan sosiaalityön rakenteellinen suuntaus on yksi osa radikaalin sosiaalityön perinnettä. Radikaalin sosiaalityön näkökulmassa korostetaan sosiaalityön ammattilaisten kriittisen itsetietoisuuden merkitystä ja kritisoidaan perinteisen sosiaalityön taipumusta etsiä yksilöistä ratkaisuja sosiaalisiin ongelmiin. Radikaalin sosiaalityön suuntauksia on maailmanlaajuisesti ollut lukuisia, ja suuntauksiksi voidaan rakenteellisen sosiaalityön lisäksi nimetä ainakin kriittinen sosiaalityö, marxilainen sosiaalityö, poliittinen sosiaalityö, progressiivinen sosiaalityö, sosialistinen sosiaalityö sekä sosialistinen hyvinvointityö. Anneli Pohjola (2014, 16) puolestaan nimeää rakenteellisen sosiaalityön kanssa samankaltaisiksi sosiaalityön suuntauksiksi muun muassa hallinnollisen sosiaalityön, alueellisen sosiaalipolitiikan, kriittisen sosiaalityön ja makrososiaalityön.

Edellä mainittujen suuntausten tavoitteissa on perustavanlaatuisia eroja, mutta niiden painotuksissa on myös paljon samaa. (Pohjola 2014, 16.) Robert Mullaly (1993, 121–122) erittelee kaikkien radikaalin sosiaalityön suuntausten yhtäläisyyksiksi muun muassa kapitalismiin suuntautuvan kriittisyyden, sosialistisen ideologian ja feministisen tietoteorian piirteiden omaksumisen, ymmärryksen yksilön ja yhteiskunnan erottamattomuudesta sosiaalisten ongelmien ratkaisemisessa sekä sukupuoleen, rotuun, ikään ynnä muihin sellaisiin kohdistuvan syrjinnän ja sarron hylkäämisen. Rakenteellinen sosiaalityö eroaa muista radikaalin sosiaalityön suuntauksista olemalla joustavampi ja tavoitteiltaan realistisempi sekä kokonaisvaltaisempi. Rakenteellisesta näkökulmasta tehtävä sosiaalityö kohdistuu sosiaalisten instituutioiden lisäksi monelle eri tasolle: yksilöihin, ryhmiin, yhteisöihin ja politiikkaan. (Mullaly 1993, 121, 123.) Mullalyn ajatuksia mukaillen rakenteellisen sosiaalityön voisi määritellä poliittiseksi, realistisen ideologiseksi ja käytännöiltään monimuotoiseksi sosiaalityön osa-alueeksi.

Myös Kyösti Raunion määritelmä rakenteellisen sosiaalityön suuntauksesta heijastaa vahvasti radikaalin sosiaalityön piirteitä. Raunio (2003, 47) katsoo rakenteellisen sosiaalityön määrittelyn asettuvan lähelle sosiaalityön sosialistis-kollektivistista perspektiiviä, jossa perusideoita ovat sosiaalisten ongelmien kumpuaminen yhteiskunnan eriarvoistavista rakenteista sekä alistettujen ihmisten voimaantumisen edistäminen. Nähdäkseni rakenteellisen sosiaalityön ideologian voi kaikkien edellä mainittujen näkökulmien pohjalta tiivistää pyrkimykseksi edistää sosiaalityöntekijöiden ammatillista itsereflektiota, juurruttaa sosiaalityön käytäntöihin ajatus

yhteiskunnan ja yksilön erottamattomuudesta sekä purkaa yhteiskunnan eriarvoistavia rakenteita.

Nyt tarkastelun kohteina olleiden määritelmien lisäksi rakenteellista sosiaalityötä on mahdollista tarkastella astetta käytännönläheisemmistä lähtökohdista; rakenteelliselle sosiaalityölle annetuista tehtävistä käsin. Monet eri tahot ovat luoneet rakenteelliselle sosiaalityölle lukuisia listauksia vastuualueista, tehtäväalueista tai työn kohteista. Yksi nykyhetken olennaisimmista tehtävämääritelmistä löytyy lainsäädännöstä. Rakenteellinen sosiaalityö on Suomessa lakisääteinen sosiaalityön muoto: vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain 7 § käsittelee kokonaisuudessaan rakenteellista sosiaalityötä. Sosiaalihuoltolaki erittelee rakenteelliselle sosiaalityölle kolme tehtävää seuraavasti:

”1) Sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista.

2) Tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi.

3) Sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen.”

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014, 7 §.

Tiivistetysti ilmaisten sosiaalihuoltolaissa siis kiinnitetään huomiota rakenteellisen sosiaalityön tehtäviin asiakkaita ja palveluja koskevan tiedon tuottajana, sosiaalisten ongelmien ehkäisijänä, asuinympäristöjen kehittäjänä sekä sosiaalisen asiantuntemuksen välittäjänä muille kunnan ja palvelutuotannon sektoreille. Sosiaalihuoltolaissa näyttää erityisesti korostuvan sosiaalisen asiantuntijuuden merkitys sekä sen pohjalta tuotettu ja jaettu tieto kaikilla rakenteellisen sosiaalityön osa-alueilla.

Rakenteellisen sosiaalityön tehtäviä voidaan lähestyä myös asiakkaiden aktiivisuuden näkökulmasta. MJ Moreaun koostaman rakenteellisen sosiaalityön tehtävälistan mukaan rakenteellisen sosiaalityön tärkeimmät tehtävät ovat asiakkaiden voimaannuttaminen,

sosiaalisten ongelmien materialisaatio, sosiaalisten ongelmien kollektivisaatio sekä sosiaalityön asiakkaiden puolustaminen (Moreau 1989; ref. Reza & Ahmmed 2009, 175). Hasan Reza ja Faisal Ahmmed (2009, 175–176) asettavat Moreaun listan tehtävät käytännön kontekstiin seuraavasti: Ensinnäkin voimaannuttamisen tehtävässä on kyse sosiaalityön asiakkaiden ottamisesta mukaan sosiaalista muutosta edistävään työhön siten, että sosiaalinen muutos saadaan aikaan ammattilaisten ja asiakkaiden välisenä yhteistyönä. Toiseksi ongelmien materialisaation tehtävä tarkoittaa sosiaalityöntekijän velvollisuutta opastaa asiakkaitaan ymmärtämään omien materiaalien elinolosuhteidensa vaikutuksia sosiaaliseen hyvinvointiinsa. Sosiaalisten ongelmien kollektivisaatio puolestaan viittaa sosiaalityöntekijän tehtävään rakentaa yhteisöjä, joissa yhteisen ongelman kanssa kamppailevat asiakkaat voivat toimia aktiivisesti yhteiskunnallisen muutoksen puolesta. Lopuksi sosiaalityöntekijän tehtävänä on toimia asiakkaiden asioiden ajajana, välittäjänä ja sovittelijana.

Vielä yhden, nähdäkseni nykyiseen suomalaiseen kontekstiin erityisen hyvin soveltuvan jäsenyyksen rakenteellisen sosiaalityön tehtävistä on tarjonnut Anneli Pohjola. Tutkielmani analyysin viimeisessä vaiheessa, luvussa 7, tukeudun Anneli Pohjolan (2011, 215–220) esittämään määritelmään rakenteellisen sosiaalityön tehtävistä, joka on jonkin verran esimerkiksi Sosiaalihuoltolaissa (30.12.2014, 7 §) olevaa määritelmää kattavampi. Rakenteellinen sosiaalityö koostuu Pohjolan mukaan neljästä funktiosta tai tehtäväalueesta, joilla on tapana limittyä sekä keskenään että muuntyyppisen sosiaalityön kanssa. Kyseiset tehtäväalueet Pohjola on nimennyt tietotyöksi, strategiatyöksi, inklusiiviseksi ja sosiaalisesti oikeudenmukaisuustyöksi, ja niissä korostuu sosiaalityön sosiaalipoliittinen rooli.

Ensimmäinen Pohjolan määrittelemä tehtäväalue on *tietotyö*, joka sisältää tiedon tuottamista ja välittämistä. Tietotyötä tekevän sosiaalityöntekijän tehtävät jakautuvat sosiaaliansalyytikon työhön, yhteiskuntakriitikon työhön ja julkisuustyöhön. *Sosiaaliansalyytikon työssä* tuotetaan joko käytännön kontekstissa tutkivaa työtä tehden tai tieteellisen tutkimuksen kautta tietoa sosiaalisista elinolosuhteista, hyvinvoinnista ja yhteiskunnan palveluista. *Yhteiskuntakriitikon tehtävään* taas kuuluu yksittäisten sosiaalisten epäkohtien osoittaminen ja yleisemmin yhteiskunnan omatuntona toimiminen. Tiedontuotannon lisäksi tarvitaan *julkisuustyötä*, jonka tehtävänä on viestintä ja sosiaalinen raportointi, eli tuotetun tiedon jakaminen päättäjille ja kaikille kansalaisille. (Emt. 216–219.)

Toinen tehtäväalue on *strateginen työ*, jonka tarkoituksena on edistää hyvinvointipalveluita ja yhteiskunnallista sosiaalipoliittikkaa tietotyössä tuotettuun tietoon nojaten. Strategiseen työhön

kuuluu neljä osa-aluetta: visioiva työ, ennakoiva työ, kehittävä työ ja reformityö. *Visioiva työ* tarkoittaa suunnittelu- ja strategiatyötä sekä ohjelmatyötä yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten kansalaisten, järjestöjen tai toisten viranomaisten kanssa. *Ennakoivaan työhön* liittyy sosiaalisten vaikutusten ennakointia ja arviointia, kun taas *kehittävässä työssä* on kyse uusien ratkaisuvaihtoehtojen etsimisestä ja yhteistyön kehittämisestä. *Reformityö* viittaa toimintaan uusien toimintatapojen rakentamiseksi ja verkottumiseksi. Strategisen työn tavoitteena on luoda yhdenvertaisia mahdollisuuksia eri väestöryhmille sekä parantaa elinolosuhteita ja luoda hyvinvointia. (Emt. 216–219.)

Kolmantena Pohjolan määrittelemänä tehtäväalueena on *inkluusiotyö*, jonka tavoitteena on kiinnittää kansalaisia osallisuuteen ja luoda vaikuttamisen mahdollisuuksia. *Inkluusiotyö* jakautuu yhteistyöhön, osallisuustyöhön ja verkostoituvaan työhön. *Yhteistyön* työmuodot ovat toimintaympäristöissä toimiminen, vaikuttaminen yhteistyössä kansalaisten ja yhteisöjen kanssa, ekologinen sosiaalityö sekä yhdyskuntatyö. *Osallisuustyö* tarkoittaa ihmisten osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollistamista ja valtaistamista. *Verkostoituvassa työssä* on puolestaan kyse solidaarisuusverkostojen rakentamisesta kansalaisyhteiskunnassa. *Inkluusiotyön* ideana on kehittää sosiaalisen hyvinvoinnin rakenteita yhteisöllisyyden ja kansalaisten yhteenliittymien kautta. (Emt. 217–219.)

Neljäs ja viimeinen rakenteellisen työn tehtäväalue on *oikeudenmukaisuustyö*, joka seuraa ja edistää kansalaisten oikeuksien toteutumista sekä nostaa esille eri väestöryhmien tasa-arvoisen hyvinvoinnin arvoa. *Oikeudenmukaisuustyöhön* kuuluvat eettinen työ ja hyvinvointivastuu. *Eettinen työ* koostuu arvo- ja moraalikeskustelusta sekä kansalaisten perusoikeuksien ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisen valvomisesta. *Hyvinvointivastuu* tarkoittaa sosiaalityöntekijöiden vastuuta edistää yhteiskunnan julkisia hyvinvointipalveluita ja tuoda keskustelun keskiöön eri väestöryhmien tasa-arvoa. *Oikeudenmukaisuustyön* voi nähdä sosiaalityön eettisen perustan ilmentymänä, ja se näkyy kaikilla sosiaalityön osa-alueilla. (Emt. 217–220.)

Kaikkia edellä mainittuja tehtäväalueita läpäisee Pohjolan (2011, 218–220) mukaan vielä kaksi yhdistävää tehtävää: sosiaalipoliittinen työ sekä johtamistyö. Sosiaalipoliittisessa työssä on kyse yhteiskuntarakenteellisen näkemyksen muodostamisesta ja siihen pohjautuvasta aktiivisesta toiminnasta. Johtamistyöllä Pohjola viittaa sosiaalityön tuntemuksesta nouseviin johtamisen rakenteisiin, jotka käytännön tasolla mahdollistavat rakenteellisen sosiaalityön toteutumisen ja

tukevat sitä. Kaiken kaikkiaan sosiaalityön rakenteellista näkökulmaa ohjaa vahvasti sosiaalityölle ominainen etiikka ja moraali.

Edellä esittelemäni näkemykset rakenteellisen sosiaalityön tehtävistä todentavat, että rakenteellisen sosiaalityön tehtäväkenttää on mahdollista eritellä hyvin monenlaisista lähtökohdista käsin. MJ Moreaun määritelmässä rakenteellista sosiaalityötä lähestytään ennen kaikkea asiakkaiden voimaannuttamisen ja yhteisöjen rakentamisen näkökulmasta. Suomen sosiaalihuoltolaissa taas korostetaan ennen muuta rakenteellisen sosiaalityön pohjana olevaa sosiaalisen asiantuntijuutta sekä tästä asiantuntijuudesta syntyvän tiedon aktiivista tuottamista ja välittämistä. Anneli Pohjolan jäsentelmiä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväkenttien näkökulmasta Moreaun tulkinta rakenteellisen sosiaalityön tehtävistä asettuu näin ollen vahvasti inklusiivisuuden alle. Sosiaalihuoltolaissa esitetyt rakenteellisen sosiaalityön tehtävät ovat puolestaan pääpiirteissään tulkittavissa strategisen työn ja tietotyön osa-alueiksi.

2.2 Rakenteellisen sosiaalityön tausta ja nykykeskustelut

Rakenteellisen sosiaalityön synnyn taustalla on joukko teorioita ja filosofisia näkökulmia, jotka ovat yhdistyneet rakenteellista sosiaalityötä ohjaavaksi teoreettiseksi kehikoksi. Rakenteellisen sosiaalityön teoriatausta muodostuu yhdistelmästä postmodernismia, voimavarakeskeisyyttä, sosiaalista konstruktionismia sekä narratiivisuuteen ja yhteistyöhön perustuvia sosiaalityön teorioita. Sosiaalityön rakenteellisen lähestymistavan perusidea pohjautuu postmodernismiin: Itsestään selviksi muodostuneet sosiaaliset ja yhteiskunnan rakenteet, samoin kuin sosiaalityön sisäiset perinteet kyseenalaistetaan ja niille etsitään parempia vaihtoehtoja. (Wood & Tully 2006, 16–17.) Samansuuntaisena voidaan nähdä rakenteellisen sosiaalityön suhde sosiaaliseen konstruktionismiin, jonka mukaan tiedollinen ja käsitteellinen todellisuus rakentuu sosiaalisissa käytännöissä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 9.) Näin ollen rakenteellinen sosiaalityön suuntaus pyrkii muokkaamaan sosiaalisia käytäntöjä saadakseen aikaan toivottuja muutoksia yhteiskunnallisessa todellisuudessa.

Rakenteellisen sosiaalityön juuret versovat voimavarakeskeisen sosiaalityön ajatuksista, jonka ytimeen kuuluu idea heikoimpien ryhmien voimaannuttamisesta. Voimavarakeskeinen sosiaalityö syntyi aikana, jolloin vähemmistöjen marginalisoituminen käytäntöjen ja diskurssien kautta sekä epätasa-arvoiset näkemykset sukupuolesta ja kulttuurista alkoivat saada osakseen

yhä voimakkaampaa kritiikkiä. (Esim. Wood & Tully 2006, 14.) Voimavarakeskeinen asennoituminen rakenteellisessa sosiaalityössä näkyy tasa-arvon ja heikompiosaisen oikeuksien aktiivisena edistämisenä sekä pyrkimyksenä työn kohteena olevien ryhmien aktivoimiseen oman asiansa ajamisessa.

Voimavarakeskeisyyden lisäksi rakenteellisen sosiaalityön teoreettinen pohjavire asettuu vahvasti konfliktiteoreettisiin näkemyksiin. Konfliktiteorioiden näkökulmasta yhteiskunnassa on jatkuvasti meneillään eri intressiryhmien välinen kamppailu, joka johtuu vallan epätasaisesta jakautumisesta näiden ryhmien välillä. Sosiaalityön rakenteellisen lähestymistavan konfliktiteoreettinen pohja näkyy käytännössä ennen kaikkea siinä, mistä suunnasta sosiaalisia ongelmia ryhdytään ratkaisemaan. Sosiaalisen huono-osaisuuden syitä etsitään yksilön sijaan ympäristöstä, ja tätä ympäristöä pyritään muuttamaan siten, että lopputuloksena sosiaalinen kärsimys ja epätasa-arvo vähenevät. (Emt. 15–18.)

Rakenteellisen näkemyksen sovittamista sosiaalityöhön on alettu ensimmäisen kerran tutkia Kanadassa 1970-luvun puolivälissä, jolloin tätä uutta näkökulmaa ryhtyivät panemaan alulle Carletonin yliopiston Maurice Moreau yhdessä samanmielisten kollegoidensa kanssa. Englanninkielistä termiä `structural social work` käyttivät puolestaan ensimmäisen kerran yhdysvaltalaiset Ruth Middleman ja Gale Goldberg vuonna 1974. Middlemanin ja Goldbergin tarkoittama rakenteellinen sosiaalityö erosi kuitenkin nykyisen käsityksen mukaisesta rakenteellisesta sosiaalityöstä siten, että siinä ei tarkasteltu kokonaisvaltaista sosiaalista muutosta tai osoitettu kritiikkiä kapitalistista yhteiskuntaa kohtaan. (Mullaly 1993, 122.)

Suomessa rakenteellisen näkökulman viriämisen aika sijoittuu 1960- ja 1970-luvuille, jolloin sosiaalipolitiikan tutkimus alkoi orientoitua rakenteisiin ja niiden vaikutuksiin yhdyskuntien ja ihmisten hyvinvoinnissa. Aluksi kyse oli ennemminkin sosiaalipolitiikan tutkimuksen painopisteiden muuttumisesta, ja vasta vähitellen muutos siirtyi myös sosiaalityön kentälle. Ensimmäisiä julkilausumia rakenteellisen sosiaalityön puolesta nähtiin kuitenkin jo 1960-luvun alussa, vaikka suuntausta nimeltä rakenteellinen sosiaalityö ei vielä nykyisenkaltaisena ollutkaan. Ensimmäisten joukossa rakenteellisen näkökulman esille otti esimerkiksi Veikko Niemi, joka kannusti vuonna 1961 sosiaalityöntekijöitä ”sosiaaliseen uudistustyöhön”. (Pohjola 2011, 210.)

1970-luvulla sosiaalialan merkitystä suomalaisessa yhteiskuntasuunnittelussa haluttiin korostaa ja lisätä, ja tämän myötä yhteiskuntaa muuttamaan pyrkivä työote alkoi saada jalansijaa

sosiaalityön ammattilaisten keskuudessa. Sosiaalityön uusiksi tavoitteiksi määriteltiin ihmisten kokemien vaikeuksien poistamisen lisäksi vaikuttaminen yhteiskunnallisiin uudistuksiin tavalla, joka ehkäisisi sosiaalisten ongelmien syntymistä. (Satka, Pohjola & Rajavaara 2003, 10–12.) Vuonna 1972 sosiaalityön koulutuskomitea katsoi, että yksilö, perhe ja yhdyskuntakohtaisen työn lisäksi sosiaalityön tehtävänä on vaikuttaa yhteiskuntapolitiikkaan sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisemiseksi. (Pohjola 2011, 210.) Uuden rakenteellisen orientaation taustalla oli ajatus siitä, että sosiaalityön tulisi pyrkiä osoittamaan yhteiskunnallisten epäkohtien syyt sen sijaan, että tyydyttäisiin pelkästään epäkohtien aiheuttamien oireiden lievittämiseen. Poliittisen vaikuttamisen välineinä sosiaalityön ammattilaiset käyttivät sekä yhteiskuntatieteellistä tutkimustietoa että käytännön toiminnasta kertynyttä ammatillista tietoa sosiaalisista kysymyksistä. (Satka ym. 2003, 12–13.)

Suomessa rakenteellinen sosiaalityö oli näkyvimmillään 1980-luvulla, kun hyvinvointivaltion rakentaminen oli kiivasta. Rakenteellinen sosiaalityö -käsitteen toivat suomalaiseen keskusteluun 1980-luvun alkupuolella Jorma Sipilä ja Matti Heikkilä. (Pohjola 2011, 210–211.) Rakenteellinen sosiaalityö määriteltiin tähän aikaan sosiaalialan ammatilliseksi toiminnaksi, joka pyrkii edistämään ihmisten toimintakykyä vaikuttamalla yhteisössä ja yhteiskunnassa havaittaviin sosiaalista hyvinvointia kuormittaviin tekijöihin. Sosiaalityöntekijöiden visioitiin profiloituvan hyvinvointivaltion asiantuntijoiksi, jotka toimisivat tiedonvälittäjinä päätöksentekijöille. (Satka ym. 2003, 16–17.)

Vuonna 1985 sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi rakenteellista sosiaalityötä koskevan työryhmämuistion, jossa työmuoto määriteltiin sosiaalisen toimintakyvyn edistämistyöksi vaikuttamalla sosiaalista hyvinvointia kuormittaviin tekijöihin yhteistyössä muiden hallintokuntien työntekijöiden sekä kunnan asukkaiden kanssa. Samoihin aikoihin rakenteellisesta sosiaalityöstä säädettiin myös lailla: vuoden 1982 sosiaalihuoltolaissa kunnat veloitettiin kehittämään sosiaalisia oloja ja poistamaan epäkohtia. Tämän jälkeen samantyyppisiä säännöksiä sisällytettiin muun muassa päihdehuoltolakiin ja lastensuojelulakiin. Käytännössä kuitenkin nämä rakenteellista näkökulmaa edistämään pyrkineiden lakien vaikutukset ovat jääneet vastuutahojen puuttumisen vuoksi lähes olemattomiksi. (Pohjola 2011, 210–212.)

1980-luvun loppupuolella rakenteellisen sosiaalityön voimaa alettiin Suomessa kyseenalaistaa, ja suuntauksen suosio alkoi hiipua (Satka ym. 2003, 17). 1990-luvulle tultaessa rakenteellisen sosiaalityön asema oli alkanut vahvasti horjua, ja vaikuttamisen painopiste siirtyi yhä enemmän

makrotasolta mikrotasolle. Omat haasteensa rakenteellisen sosiaalityön pinnalla pysymiselle toivat lama sekä uusliberalistisen, talous- ja yksilökeskeisen ideologian vahvistuva asema. (Pohjola 2011, 212.)

Kun yksilöön liittyvät kysymykset veivät tutkijoiden ja ammattilaisten huomion, jäivät yhteiskunnalliset aiheet yhä enemmän taka-alalle. Postmodernille maailmalle tyypilliset ilmiöt, kuten globalisaatio ja yhteiskunnallisten rakenteiden ja suhteiden monimutkaistuminen ovat hankaloittaneet rakenteellisen sosiaalityön pinnalla pysymistä. Tällaisessa ympäristössä lähitason ilmiöt näyttävät helposti rakenteellisen tason ilmiöitä hallittavampina, ja tästä johtuen mielekkäämpinä sosiaalityön kohteina. (Satka ym. 2003, 20–21.)

Nykyisin suomalainen sosiaalityö on resurssipulasta ja kasvavista asiakasmääristä johtuen luonteeltaan kiireistä ja kuormittavaa yksilökohtaista työtä. Aikaa ja resursseja ei ole juurikaan ollut tarjolla rakenteellisen sosiaalityön tekemiseen. Rakenteellisen sosiaalityön määritelmään sopivia työmuotoja on ollut esillä enimmäkseen vain erilaisissa hankkeissa ja projekteissa, ei niinkään kunnallisessa perussosiaalityössä. (Pohjola 2011, 213.) Joitakin uusia avauksia rakenteellisen sosiaalityön kentällä on onneksi 2010-luvullakin nähtävissä. Tästä hyvänä esimerkkinä toiminee rakenteellisen sosiaalityön aseman vahvistaminen lainsäädännön kautta, eli siitä sääätävä pykälä 7 vuonna 2015 voimaan tullessa sosiaalihuoltolaissa (ks. sosiaalihuoltolaki 30.12.2014, 7 §).

Nykyään rakenteellisen sosiaalityön ympärillä käytävässä kansainvälisessä keskustelussa näkyy huoli siitä, että rakenteelliselle näkökulmalle ominainen kriittisyys ja yhteiskunnan rakenteisiin suuntautuva näkökulma on sosiaalityön tutkimuskentällä liian vähäistä. Esimerkiksi Briony Dow`n ja John McDonaldin (2003) toteuttama metatutkimus omaishoitajia koskevasta tutkimuksesta osoittaa, että yksilötasolle jäävä tutkimus on huomattavan valtaapitävässä asemassa. Dow ja McDonald huomauttavat, että tämä kautta linjan tutkimusasetelmia vaivaava yksipuolisuus sysää liikaa painetta yksilöiden omille psyykkisille ja sosiaalisille toimintaedellytyksille sen sijaan, että tutkittaisiin sosiaalisten haasteiden yhteiskunnan rakenteista nousevia syitä. Kriittistä rakennenäkökulmaa kaivataan sosiaalityön tutkimukseen, sillä ilman sitä sosiaalinen muutostyö vinoutuu käytännössä vain yksilökohtaiseksi työksi.

Rakenteellisen näkökulman vähäinen näkyvyys tutkimuksessa on ollut kritiikin kohteena, mutta myös rakenteellisen sosiaalityön käytäntöä on kritisoitu. Rakenteellinen sosiaalityö on luonteeltaan radikaali ja kriittinen sosiaalityön suuntaus, jossa tehdään ympäröivään

yhteiskuntaan kohdistuvaa muutostyötä. On kuitenkin esitetty joitakin puheenvuoroja, joissa rakenteellista sosiaalityötä pidetään tästä radikaalista vireestä huolimatta liian hampaattomana asioiden muuttamisessa, ja radikaalin lähestymistavan halutaan näkyvän entistä vahvempana sosiaalityön käytännön toiminnassa. Rakenteelliseen sosiaalityöhön toivotaan toisin sanoen enemmän suoraa toimintaa. Esimerkiksi Purnima George ja Sara Marlowe (2005, 18–19) esittävät Intiassa toteuttamansa tutkimushankkeen pohjalta, että radikaalit toimenpiteet kuten joukkomielenilmaukset ja nälkälakot edistävät haluttua sosiaalisen tilanteen muutosta tehokkaasti. Heidän mukaansa ilman suoraa toimintaa ei ole mahdollista saada yhtä hyviä tuloksia.

Globaalisti käynnissä oleva nopea ja monitahoinen muutos asettaa sosiaalityölle yhtäältä muuttuvia haasteita, mutta toisaalta tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia. Pelkästään yksilökohtaisen työn keinot ovat hyvin rajalliset taistelussa ihmisten yhdenvertaisuuden toteutumisen puolesta, eli sosiaalityön rakenteellisen näkökulman vahvistamiselle on suuri tarve. Informaatioteknologian kehittyminen tuottaa varsinkin sosiaalisen median laajentumisen myötä uusia mahdollisia tapoja toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä. (Pohjola, Laitinen & Seppänen 2014, 293.) Sosiaalisen median kautta tehtävä rakenteellinen sosiaalityö näkyy jo nyt, vaikkakaan ei kovin mittavasti, tärkeiden aiheiden ja sosiaalityön sisältöjen esille tuomisena blogeissa ja sosiaalisen median kanavilla.

2.3 Kirjallinen julkinen viestintä – sosiaalityön väline ja velvollisuus

Sosiaalialan ammattilaisuus tuo mukanaan joukon kysymyksiä salassapidon ja julkisuuden välisestä suhteesta. *Lastensuojelu ja julkisuus* -oppaassa todetaan, että vaikka asiakkaan asiat työntekijän kertomana eivät kuulu julkisuuteen, on lastensuojelu ja muu sosiaalityö toimintana julkista. (Jaakkola 2013, 8–9.) Sosiaalialan ammattilaiset ja organisaatiot toteuttavat kahdenlaista julkista viestintää: ensinnäkin organisaatiolähtöistä, asiakaskeistä, tiedottamiseen perustuvaa viestintää ja toisaalta aiheiltaan ja tyyliltään vapaampaa, median ehdoilla median areenoilla tapahtuvaa viestintää. (Ks. esim. Tiitinen & Lähteinen 2014, 192; Kananoja, Niiranen & Jokiranta 2008, 210–212.)

Viranomaisten velvollisuudesta viestintään on säädetty lailla. Julkisuuslaki säätelee jokaisen oikeudesta saada tietoa viranomaisten julkisista asiakirjoista ja muusta viranomaistoiminnasta

sekä velvoittaa viranomaisia tiedottamaan toiminnastaan (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999). Kuntalain 29 § mukaan kunnan tiedottamisvelvollisuuden alaisia asioita ovat vireillä olevat asiat, niiden seurausvaihtoehdot ja niitä koskevat suunnitelmat, asioiden käsittely, tehdyt ratkaisut ja ratkaisujen vaikutukset sekä tahot, joilta kuntalaisten on mahdollisuus saada vastauksia kysymyksiinsä ja ilmaista mielipiteensä asioita koskien. Lisäksi vuonna 2015 voimaan tullut sosiaalihuoltolaki määrittää rakenteellisen sosiaalityön velvollisuudeksi huolehtia ”sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittämisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi” (Sosiaalihuoltolaki 31.12.2014, 7 §). Tiedon välittäminen yhteiskunnallisista asioista on siis laeissa säädetty sosiaalityöntekijöiden velvollisuus.

Julkisuusperiaatteen ja lainsäädännön lisäksi julkisen äänen vahvistamiselle löytyy velvoite ammattietiikasta (Jaakkola 2013, 6). Hiljaisuuden kulttuurin värittämissä keskusteluissa usein unohdetaan, että sosiaalityön pitkä perinne ryhmien, yksilöiden ja yhteisöjen julkisina puolustajina ja heidän asioidensa ajajina on tärkeä ilmentymä sosiaalityön perusarvoista. (Brawley 1997, 446.) Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry on linjannut sosiaalialan ammattilaisille suunnatuissa eettisissä ohjeissaan seuraavasti:

”Ammattilaisen velvollisuus on tuoda työnantajansa, yhteiskunnan päätöksentekijöiden ja suuren yleisön tietoon tilanteet, joissa ihmiset elävät köyhyydessä, resurssit ovat riittämättömät tai resurssien jakautuminen, politiikka tai toimintatavat ovat syrjiviä, epäoikeudenmukaisia tai haitallisia ihmisten hyvinvoinnille.”

(Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia 2012, 9.)

Lainsäädännön ja ammattietiikan julkisuusvelvollisuuksia painottavista piirteistä huolimatta sosiaalialan ammattilaiset ovat olleet omaehtoisesti esillä julkisuudessa hyvin marginaalisesti. Sosiaalityön äänettömyyttä on pitkälti selitetty hiljaisuuden kulttuurilla, joka on käsitteenä vakiintunut halkomaan sosiaalityön tiedonvälityksestä, viestinnästä ja julkisuuskuvasta käytävää keskustelua. Sosiaalityöntekijöiden ääni ei juuri kuulu mediassa, vaikka sosiaalityöllä on pitkät perinteet yhteistyöstä median kanssa. Sosiaalityön varhaiset pioneerit, kuten Jane Addams ovat jo sosiaalityön ammattitaidon syntyaikoina hyödyntäneet oman aikansa mediaa, muun muassa sanomalehtiä sosiaalisen muutoksen edistämistyössä (Briar-Lawson, Martinson, Briar-Bonpane & Zox 2011).

Osasyinä hiljaisuuden kulttuurin syntymiseen suomalaisen sosiaalityön kentälle ovat olleet muun muassa sosiaalityön yksilö- ja organisaatiokeskeisyys, organisaatioihin muodostuneet viestintähierarkiat, kulttuurista kumpuava suhtautuminen julkisuuteen sekä mediataitojen opetuksen puute sosiaalialan koulutusohjelmissa (Tiitinen & Lähteinen 2014, 210). Edward Allan Brawley (1997, 446) pitää erityisesti sosiaalialan koulutusta keskeisenä väylänä lisätä julkisen viestimisen tietotaitoa ja sen käyttämistä sosiaalityön tukena. Sosiaalialan ammattitutkintoon tähtääville opiskelijoille tulisi hänen mukaansa opettaa mediassa toimimista, sillä tämänkaltaisen makrotasolla vaikuttamisen myötä on mahdollista saada aikaan muutoksia tärkeiden sosiaalipoliittisten kysymysten tasolla.

Vaikka julkisen viestinnän käyttö sosiaalityön välineenä ei nykyään ole yleistä, on myös niitä ammattilaisia, jotka käyttävät julkisuuden mahdollisuuksia aktiivisesti hyödyksi työssään. Laura Tiitisen ja Sanna Lähteisen (2014) mediavälitteistä rakenteellista sosiaalityötä koskevassa tutkimuksessa haastateltiin viittätoista sosiaalialan ammattilaista kokemuksistaan julkisen viestinnän käyttämisestä työssä. Haastateltavien mukaan motiivina julkiselle viestinnälle on muutospyrkimys, pyrkimys saada jokin muutos aikaan. Päätaivoitteiksi mediavälitteiselle rakenteelliselle sosiaalityölle tutkimuksessa tunnistettiin ”ennaltaehkäisy ja vastuun osoittaminen, oikeudenmukaisuuden jakaminen ja maineen luominen”. Tutkimuksessa todetaan, että vaikka julkinen rakenteellinen sosiaalityö ei kunnallisessa sosiaalityössä ole yleistä, on sen tekeminen kuitenkin mahdollista.

3 MEDIA – TIETOA, MIELIKUVIA JA YHTEISKUNNALLISTA VAIKUTTAMISTA

3.1 Sanomalehti julkisen viestinnän kanavana

Sanomalehdet ovat perinteikkäin nykymedian muoto, sillä niiden menestyskulku alkaa jo 1600-luvulta, jolloin uutiskirjeistä kerättyjä kokoelmia alettiin systemaattisesti painaa ja myydä yleisölle. Tätä ensimmäistä vaihetta sanomalehdistön vaiheikkaassa historiassa on kutsuttu eliittilehdistön kaudeksi, sillä lehtien pääasiallinen lukijakunta muodostui yhteiskunnan varakkaimmista ryhmistä. Eliittilehdistön aikaa värittivät hallinnon taholta tulevat sensuuriyritykset ja sanomalehtiä koskevat säännökset siitä, miten paikallisista asioista ja vallankäyttäjistä oli lupa kirjoittaa. Liberalistinen kehitys 1700-luvun tienoilla muutti lehdistön luonnetta siten, että kaikille alettiin vaatia yhtäläistä oikeutta ilmaista omia mielipiteitään. Kehityksen tahdissa lehdistöstä tuli ennen kaikkea politiikan tekemisen väline, ja sen kautta samalla tavalla ajattelevia ihmisiä kerättiin yhteen ja muita näkemyksiä pyrittiin eliminoimaan. (Kunelius 2009, 58–66.)

1800-luvulla sanomalehtien tekemisessä tuli käänne nykytilannetta muistuttavaan tilanteeseen, jossa sanomalehdistöjen poliittisten tarkoituksien rinnalle, ja lopulta edelle, nousivat kaupalliset pyrkimykset. Sanomalehdistön sisällöt muuttuivat hiljalleen poliittisten kirjoitusten sijaan entistä enemmän faktatietoon pyrkiviksi uutisiksi, joilla tavoiteltiin mahdollisimman suuria yleisömääriä. Yhä edelleen käsitykset tärkeimmistä hyvän uutisartikkelin piirteistä ovat samankaltaisia; neutraalia lähestymistapaa ja faktatietoa ihannoivia. Sanomalehtien nykykehitystä kuvaavat lisäksi ainakin termit kansainvälistyminen, tuoteuutisten lisääntyminen, digitalisoituminen sekä aktiivisempi, pienemmiksi ryhmiksi pirstaloituva yleisö. Nykyisessä sanomalehdessä on kuitenkin näkyvissä vielä paljon vanhaa perinnettä ja jälkiä kaikista historiansa vaiheista. (Emt. 67–77.)

Sanomalehdistö on muokkautunut modernin yhteiskunnan kehityksen mukana ja sen rakenteita myötäillen. Uutisjournalismin peruseriaatteeksi on rakentunut totuuden mahdollisimman tarkkaan jäljentämiseen perustuva uutisointi, jonka tärkeimmiksi lähteiksi nähdään yhteiskunnan organisaatiot, kuten hallinnolliset elimet, kansalaisjärjestöt ja yritykset. (Luostarinen 2002, 22–23.) Toisaalta sanomalehdet luovat ja luokittelevat itse todellisuutta ja yhteiskunnan rakenteita eri osastoihin jaetun sisältönsä kautta. Lehtien osittaminen talouden ja urheilun kaltaisiin

aihepiireihin luo ihmisten mielissä vaikeaselkoiseen yhteiskuntaan järjestystä ja merkitystä. (Pietilä & Sondermann 1994, 72.)

Erään suurimmista mediayleisöistä Suomessa tavoittaa sanomalehtien kautta, sillä suomalaiset ovat tutkimusten mukaan sanomalehtikansana maailman kärkiluokkaa. Taloudellisesta näkökulmasta sanomalehdistö on ollut koko joukkoviestintämarkkinoiden suurin lohko 1950-luvulta lähtien, ja nykyään se kattaa 25 prosenttia markkinoista. Lehdistön vahvasta kokonaisuudesta huolimatta on elämäntapojen muutos sekä internetin omaksuminen tärkeimmäksi uutismediaksi näkynyt perinteisten paperilehtien levikin laskuna 2000-luvulta alkaen. (Nordenstreng & Wiio 2012, 22–77).

Sanomalehdistön siirtyminen verkkoon on tapahtunut nopeasti ja nykyään lähes jokaisella suomalaisella sanomalehdellä on verkkosivusto (Emt. 94). Sanomalehtien liiton sanasto määrittelee sanomalehden kokonaisuudeksi, joka koostuu paperisesta sanomalehdestä ja siihen mahdollisesti liittyvistä verkkolehdestä ja sähköisistä uutis- ja ilmoituspalveluista (Sanomalehtien Liitto 2013). Paperisten lehtien rinnalla tarjotaan sanomalehtien verkkoversioita, jotka ovat entisestään laajentaneet sanomalehtien lukijakuntaa, ja vuonna 2012 sanomalehdillä oli enemmän lukijoita kuin koskaan aiemmin (Nordenstreng & Wiio 2012, 68).

Median digitalisoituminen ja sosiaalisen median nousu ovat muuttaneet sanomalehden roolia mediakentällä, mutta sanomalehtiä luetaan edelleen paljon, ja niissä julkaistuilla uutisilla on arvostettu asema. Sosiaalisen median suhde perinteiseen uutisjournalismiin on monisuuntainen. Vaikka sosiaalinen media on asettunut tietynlaiseen kilpailuasemaan perinteisen median kanssa, muodostuu suuri osa sen sisällöistä nimenomaan perinteisen median sisältöjen jakamisen kautta. Toisaalta perinteiset mediamuodot ovat ottaneet sosiaalisen median yhdeksi sisältöjensä lähteeksi. (Matikainen 2012, 138–141.) Esimerkiksi verkossa julkaistujen uutisten lukukertojen määrällä on vaikutusta siihen, millaisia uutisia paperisiin lehtiin valikoidaan (Nordenstreng & Wiio 2012, 96). Sanomalehtiä ja uudentyypistä digitaalista mediaa, mukaan lukien sosiaalista mediaa, on näin ollen mahdotonta enää nykytilanteessa tarkastella täysin toisistaan erillisinä medioina.

Sanomalehtien sisältö jaotellaan usein kotimaan aineistoon, ulkomaan aineistoon, ajanvieteaineistoon, urheiluun, talouteen, kulttuuriin, artikkeliaineistoon, radio- ja tv-sivuihin, sarjakuviin ja pilapiirroksiin sekä yleisönosastoon. Vuonna 2006 eniten palstatilaa sai keskimäärin kotimaan aineisto (noin 25 prosenttia kokonaistilasta) ja toiseksi eniten

ajanvieteaineisto (noin 20 prosenttia kokonaistilasta). Yleisönosastokirjoitusten saama palstatila on ajan kuluessa kasvanut hieman: vuonna 1991 yleisönosaston osuus oli 2,4 prosenttia tilasta ja vuonna 2006 3,2 prosenttia tilasta. (Emt. 85.) Muiden kuin toimittajien kirjoittama sanomalehtiaineisto on siis hyvin pieni osa kokonaisaineistosta, mutta uusista itsensä ilmaisun kanavista huolimatta lukijat haluavat edelleen kirjoittaa mielipiteensä sanomalehteen, ja yleisöosastopalstat ovat pysyneet vakaasti osana suomalaista sanomalehteä.

Muun median tapaan myös sanomalehdet ovat pohjimmiltaan ja ennen kaikkea liiketoimintaa. (Richardson 2007, 7.) Suurten yhtiöiden aikakaudella myös sanomalehdistössä on nähtävissä vahva siirtymä pienistä lehtitaloista kohti monialaisia mediakonserneja, jotka kattavat suuren osan mediatuotannosta muun muassa television, radion ja verkkoviestinnän alueella (Nordenstreng & Wiio 2012, 89–90). Yhä useammat sanomalehdet kuuluvat sanomalehtiketjuun, eli yhtiöön, joka julkaisee vähintään kahta sanomalehteä. Sanomalehtiketjujen asema on vahvistunut jatkuvasti ja 2010-luvulla ne kattavat noin 80 prosenttia suomalaisten sanomalehtien kokonaislevikistä. Vuosikymmenen suurimmat sanomalehtiketjut ovat Sanoma News Oy, Alma Media Oyj, Keskisuomalainen Oyj ja TS-Yhtymä Oy. (Emt. 91–92.)

3.2 Median vaikutus mielikuviin ja identiteetteihin

Media on kanava, jonka kautta havainnoidaan ja muodostetaan käsityksiä ympäröivästä maailmasta. Medialla on valtaa päättää se, mikä on milloinkin uutisoinnin arvoista, eli mitkä asiat ja ilmiöt ovat tärkeitä. (Juholin & Kuutti 2003, 9–10.) Media vaikuttaa ympäröivään todellisuuteen monimuotoisesti yleisöjensä kautta. Vaikutusten kenttä on laaja, ja niitä voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Ensinnäkin media voi vaikuttaa muokkaamalla yleisön sisäisiä mielikuvia ja ajatusmalleja tai ulkoista käyttäytymistä ja toimintaa. Näitä kahta vaikutustyyppiä ei ole mielekäästi erotella, sillä usein median aiheuttamat seuraukset kohdistuvat jossain määrin molempiin: ajattelun muutos johtaa toiminnan muutoksiin ja toisin päin. Lisäksi median vaikutukset voivat näkyä ajallisesti eri tavoilla: sekä välittöminä reaktioina että hyvinkin pitkällä aikajänteellä. Vaikutukset voivat kohdistua myös hyvin erilaisiin yleisöihin, kuten yksilöihin ja ryhmiin tai koko yhteiskuntaan ja kulttuuriin. (Panula 1997, 77–78.)

Median vaikuttavuuden tutkimuksessa on huomioitava, että vaikutukset eivät aina ole sisällön tuottajan tarkoittamia, vaan joskus mediasisältö johtaa arvaamattomiin seurauksiin. Vaikutukset eivät myöskään aina tarkoita ajattelun tai toiminnan muutosta, sillä myös asiantilan pysyvyys on mahdollinen vaikutus. Mediaa on mahdollista käyttää välineenä muutokseen pyrkimisen ohella yleisön olemassa olevien mielikuvien ja käyttäytymisen ylläpitämiseen. Toisaalta ajatteluun ja asenteisiin kohdistuvat seuraukset vaihtelevat suuresti intensiteetiltään ja suunnaltaan. Yleisön asenteet voivat muuttua negatiivisempaan tai positiivisempaan suuntaan, heikosti tai vahvasti. (Panula 1997, 75–85.)

Inhimilliset tunteet ovat tehokkaimpia median vaikuttamisen välineitä, sillä asenteisiin vaikuttaminen tapahtuu monesti nimenomaan tunnekokemusten kautta. Samalla tunnepitoiset mediaviestit tarjoavat vastaanottajilleen omaa elämää monipuolisempia tunnekokemuksia, tietoa tunteista ja tunteiden tulkinnan harjoittelua. Tunteiden ohella myös mediasanomien tiedollinen ulottuvuus on tärkeä, sillä yleisön tiedolliset tulkinnat säätelevät tunnekokemuksen voimakkuutta ja suuntaa. Tunteet ja tieto ovat ne median peruselementit, jotka vaikuttavat yleisöön ja joita yleisö tulkitsee. Sen lisäksi yleisön edustajien minäkuvat ja identiteetit kehystävät niitä tulkintoja, joita mediateksteistä tehdään. (Mustonen 2001, 102–103, 121.)

Yksilön tiedollinen todellisuus rakentuu omien kokemusten kautta lähipiiristä, kuten perheeltä, ystäviltä ja työyhteisöstä ammennettujen merkitysten pohjalle. Lähiyhteisöjen lisäksi medialla on yhtä tärkeä, ellei nykyisin jopa tärkeämpi rooli tiedollisen ja asenteellisen maailmankuvan rakentamisessa. Media läpäisee postmodernissa maailmassa elävien ihmisten elämää koko elinkaaren ajan ja se on merkittävä osa jokapäiväistä arkea ja kaikkia elämäntilanteita. Sen tarjoamat merkitykset eivät tunne kulttuurisia, maantieteellisiä tai kielellisiä esteitä. (Uimonen & Ikävalko 1996, 14–15.) Median rakentama todellisuus vaikuttaa näin ollen jokaisen mediasisältöjä kohdanneen yksilön ajatteluun, arvomaailmaan ja toimintaan.

Mediasisältöjen ja todellisuuden välistä dynamiikkaa voidaan tarkastella käyttäen apuna postmodernin kulttuuritutkimuksen termiä representaatioiden politiikka. Termi kuvaa sitä, kuinka mediasisällöt, eli representaatiot, ovat sekä kulttuurisesti ja poliittisesti rakentuneita että kulttuurista ja yhteiskunnallista todellisuutta tuottavia (Nieminen & Pantti 2009, 120–121). Kulttuurisen mediatutkimuksen piirissä medialla nähdään toisin sanoen olevan valta tuottaa ja ylläpitää kulttuurisia koodeja, joiden kautta se vaikuttaa sosiaaliseen todellisuuteen sekä ryhmien ja yksilöiden välisiin sosiaalisiin suhteisiin. (Volčič 2001, 56–57.)

Samastuminen eli identifikaatio on prosessi, jonka kautta median on mahdollista vaikuttaa hyvin syvälle yksilöiden mielikuviin, heidän minäkuviinsa ja identiteetteihinsä. Media kertoo tarinoita ihmisistä, ja näihin tarinoihin eläytymisellä ja samastumisella on vaikutuksia ihmisten käsityksiin itsestään. Median ja persoonallisen identiteetin väliset suhteet kulkevat kahteen suuntaan: yhtäältä media on väline minäkuvan työstämisessä ja vaikuttaa identiteettiin, mutta samalla oma identiteetti vaikuttaa median kulutukseen ohjaamalla seulomaan valtavasta mediamassasta itselle soveltuvat ja kiinnostavimmat sisällöt. Samalla identiteetti ohjaa sitä, missä määrin ja millaisena kunkin mediasisällön tarjoama sanoma otetaan vastaan. (Mustonen 2001, 121–124.)

Yksilöllisen identiteetin ohella medially on vaikutuksia sosiaaliseen identiteettiin, eli tunteeseen ryhmään kuulumisesta ja asemasta yhteisössä. Sosiaalisen identiteetin rakentamisen lisäksi media toimii kanavana yhteisöjen, esimerkiksi kulttuuristen ryhmien identiteettien vahvistamisessa. (Mustonen 2001, 122.) Median rooli yhteisöllisen julkisuuden ja yhteisöllisten identiteettien tuottamisessa ja muokkaamisessa on tärkeä. Jo 1800-luvulta alkaen joukkoviestinnän teoreetikot ovat esittäneet näkemyksiä joukkoviestinnästä yhteisöjen keinona rakentaa omaa identiteettiään ja erotella itsensä muista ryhmistä. Journalismi tulkitsee yhteisöä ja sen tapahtumia ja lisäksi välittää tietoa ryhmän näkemyksistä muille. (Luostarinen 2002, 25.)

Median vaikutus identiteetteihin on muuttunut ja muuttuu ajan saatossa, sillä kulloinkin vallalla oleva mediakanava tuottaa itselleen ominaisia, omalla tavallaan vaikuttavia sisältöjä. Sähköisen viestinnän ensimmäiset askeleet suuren yleisön massamediana vaikuttivat vahvistamalla kansallisia identiteettejä ja yhteenkuuluvuuden tunteita. Sen sijaan sähköisen median jälkeen pinnalle noussut kaupallistumisen ja internetin aikakausi on ollut omiaan korostamaan yksilöllisyyttä ja rapauttamaan perinteisiä yhteisöllisiä identiteettejä. Yksilöllistymiskehitys on lisäksi saanut rinnalleen uudentyyppisten, digitaalisissa verkostoissa tapahtuvien kuvitteellisten yhteisöjen syntymisen. Ennen yleisön roolissa olleet yksilöt ovat nyt median kautta vuorovaikutuksessa keskenään ja tuottavat sinne omia sisältöjä. (Kunelius 2009, 52–54.)

Digitalisoitumisen myötä tapahtunut median lisääntyvä vuorovaikutteisuus ja yleisöjen siirtyminen mediasisältöjen julkaisijoiksi on ravistellut perinteisen median valta-asemia. (Kunelius 2009, 55.) Uudentyyppisten medioiden piirteisiin kuuluu paitsi vuorovaikutteisuus, myös aistielämyksien yhdistäminen. Moniin aisteihin yhtäaikainen vaikuttaminen mahdollistaa voimakkaampia ja tehokkaampia vaikutuksia yleisöissä, mikä voi parhaimmillaan johtaa niin kutsuttuun immersiovaikutukseen, eli median maailmaan uppoutumiseen tai sulautumiseen.

Tällaiset voimakkaat ärsykkeet paitsi tarjoavat suuria elämyksiä, myös synnyttävät riskejä muun muassa erilaisten mediaan kohdistuvien riippuvuuksien, kuten peli- tai nettiriippuvuuden syntymiselle. (Mustonen 2001, 156–157.)

Uuden median tarjoamista voimakkaista vaikutuksista huolimatta myös perinteisellä journalismilla on edelleen hyvin tärkeä sija maailmankuvien rakentamisessa. Perinteisellä journalismilla on paperilehden tyyppisten kanavien lisäksi yhtäläiset mahdollisuudet käyttää hyväkseen uusia entistä vaikuttavampia tapoja jakaa sisältöjään. (Mustonen 2001, 154.) Journalismilla on aina oma tapansa käsitellä maailmaa, ja tähän näkökulmaan median yleisöt törmäävät kaikkialla. Tämän vuoksi medialla synnyttää kumuloituvia pitkän aikavälin vaikutuksia siihen, miten todellisuutta hahmotetaan, miten toisiin ihmisiin suhtaudutaan ja millaista kieltä käytetään eri ilmiöistä puhuttaessa. (Kunelius 2009, 148.) Medialla on toisin sanoen vaikutusvaltaa, mikä tarkoittaa, että sillä on myös vastuuta.

3.3 Median vaikutus demokratiaan ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen

Julkisuus on elinehto demokratian olemassaololle, sillä vain julkisuuden kautta on mahdollista saada yhteiskunnallisesti merkittävä tieto kaikkien saataville (Juholin & Kuutti 2003, 16). Julkisuus mahdollistaa kansalaisten tiedonsaannin omasta lähiyhteisöstä, kotimaasta ja lopulta lähes koko maailmasta. Julkisuuden myötä on toisaalta mahdollista jakaa omaa tietoaan ja omia näkemyksiään suurille yleisöille. Nykymuotoinen media on laaja järjestelmä, joka julkisuuden areenana toimiessaan edistää tiedon- ja sananvapauden toteutumista ja tätä kautta demokratiaa (Nieminen & Pantti 2009, 25). Länsimaisissa kulttuureissa vahva demokratia on jo vuosisatoja merkinnyt vapaata lehdistöä, ja toisaalta journalismin analyysissä ja arvioinnissa demokratia on keskeinen käsite (Peters & Witschge 2015, 19).

Medialla on suuri vastuu demokratian toteutumisessa, ja tässä kontekstissa se on asettunut toteuttamaan neljää tärkeää tehtävää. Ensinnäkin median tulee toimia tiedonvälittäjänä siten, että kansalaiset pystyvät muodostamaan itsenäiset mielipiteensä yhteiskunnallisista kysymyksistä. Toiseksi median tulee toimia ”vallan vahtikoirana”, eli seurata ja arvioida kriittisesti valtaapitävien toimia. Kolmanneksi median on tuotettava dialogia, joka yhdistää kansalaisia, poliittisia toimijoita sekä päätöksentekijöitä ja neljänneksi tarjottava foorumi, jossa erilaiset

näkemykset pääsevät julkisuuteen. (Nieminen & Pantti 2009, 27–29; Peters & Witschge 2015, 21.)

Vaikka nykymuotoinen mediajärjestelmä onkin demokratian kannalta äärimmäisen tärkeä, ei sen olemassaolo suoraan tarkoita demokratian toteutumista parhaalla mahdollisella tavalla. Vallanpitäjillä ja päätöksentekijöillä on valta-asemansa vuoksi monia mahdollisuuksia toimia median kautta demokratian vastaisesti, esimerkiksi lähettämällä kansalaisille vääristeltyä, tiettyä tarkoituspää edesauttavaa tietoa. Varsinkin nykyisen markkinoitumisen aikakaudella demokratian toteutumisen suurimmaksi uhkaksi muodostuu kaiken edelle menevä voitontavoittelu, jonka myötä mediasisällöt ovat vaarassa muodostua taloudellisen vallan pelinappuloiksi. Myös mediainstituutio itsessään voi toimia demokratian vastaisesti asettuessaan puolueelliseksi ja tukahduttaessaan moniäänisen keskustelun. (Nieminen & Pantti 2009, 26–28.)

Marxilaiseen teoriaan nojaavan poliittis-taloudellisen näkökulman mukaan massamedian on mahdotonta kyetä täyttämään sille asetettuja objektiiviseen tiedonvälitykseen liittyviä tehtäviä. Sen sijaan, että joukkoviestimet olisivat ensisijaisesti vastuussa tuottamastaan sisällöstä kansalaisille, ohjaa niiden rahoituspohja niitä eliitin asianajajiksi. Tästä seuraa, että aidosti vaihtoehtoisten näkökulmien sijaan media tarjoaakin jatkuvasti vahvistusta vallalla oleville ideologioille ja kansanluokkien välisille suhteille. Kyse on siitä, että yksityisten mediakanavien on taloutensa ylläpitämiseksi oltava lojaaleja rahoittajilleen, pääsääntöisesti omistajilleen ja mainostajille. Lopputuloksena media levittää talouden sääntöjen perusteella määräytyvää ideologiaa. (Volčič 2001, 47–48; Panula 1997, 292–294.)

Jotta demokratiaan olennaisesti liittyvä tiedonvapaus aidosti toteutuisi, olisi median kyettävä tiedottamaan asianmukaisesti ja oikeellisesti asioista, jotka vaikuttavat tavalla tai toisella ihmisten elämään ja tietopohjaan ympäröivästä maailmasta. Mediasisältöjen tuottajien näkökulmasta tämän tiedotustehtävän toteuttamiselle on haasteensa. Herbert Gans (2014, 3–4) erittelee haasteellisiksi taustatekijöiksi muun muassa mediayhtiöiden olemuksen voittohakuisena liiketoimintana, jonka palveluksessa toimittajat loppujen lopuksi työskentelevät sekä toimittajien väistämättömät rajoitteet oman maailmankuvansa sisällä. Suuri osa mediasisällöistä heijastaa sisällön tuottajan subjektiivista näkemystä objektiivisen kokonaiskuvan sijaan (Juholin & Kuutti 2003, 25). Näin ollen uutisten luonne yksittäisten toimittajien luomuksina merkitsee sitä, että jokainen julkaistu uutinen tulee paitsi nostaneeksi arvoon tietynlaisen sisällön, myös etuoikeuttaneeksi tietyn näkökulman maailman hahmottamisessa (Sirkkunen 1996, 69). Gansin mukaan haasteina näyttäytyvät lisäksi rajoitteet ajan ja sisältöön varatun tilan suhteen kuten

myös median yleisö, joka saattaa olla hyvinkin suuri, mutta ei keskimäärin kovin valveutunut tai kiinnostunut (2014, 4).

Elisa Juholin ja Heikki Kuutti (2003, 22–23) esittävät, että taloudelliset tulosvaatimukset näkyvät toimittajien työssä vaatimuksina kustannuksien minimoimiselle sekä ajallisesti tehokkaalle sisältöjen tuottamiselle. Markkinoituneella mediakentällä vallalla on ”vähimmän vaivan periaate”, jonka mukaisesti esimerkiksi lehtiartikkelit pyritään toteuttamaan mahdollisimman helposti ja vaivattomasti. Tärkeintä ei aina ole tarkka kuvaus tarkasteltavana olevasta ilmiöstä vaan yhä useammin nopeus ratkaisee. Edellä kuvattujen haasteellisten reunaehtojen ja tuottovaatimusten rajapinnoilla tasapainottelu tarkoittaa usein käytännössä sitä, että mediasisällöt päätyvät olemaan muodoltaan viihdemäisiä, eli lyhyehköjä, yksinkertaistavia ja draamanhakuisia (Gans 2014, 4).

Median kaupallista luonnetta pidetään yhtenä tärkeimmistä toimittajien työtä ohjailevista reunaehdoista, sillä muiden tuotteiden tavoin myös mediatuotteet on valmistettava sellaisiksi, että ne menevät kaupaksi (Uimonen & Ikävalko 1996, 20). Medialla on yhtä aikaa kaksi roolia: yhtäältä sen tulee saada yleisön luottamus puolelleen toimimalla yhteisen hyvän ja ihmisten oikeuksien edistäjänä, ja toisaalta sen täytyy saada houkutelua yleisöä myyvillä, sensaatiohakuksilla sisällöillä. (Kuutti 2008, 14–15.) Tämän kaksoisroolin tuloksia voi nähdä päivittäin esimerkiksi päivä- ja iltalehtien sivuilla, joissa yleistyvä teema näyttää olevan viihteelliseen sävyyn tehty vastakkainasettelu suurten yritysten tai päätöksentekijöiden ja yksittäisen kansalaisen edun välillä. Vaikka median laidasta laitaa viihteellistyminen ei ole demokratian kannalta hyvää kehitystä, ei viihde sisältötyyppinä ole demokratian vihollinen. Viihteellä on paikkansa arkiymmärryksen edistäjänä, marginaalissa olevien ryhmien itseilmaisun kanavana sekä identiteeteistä ja arvoista käytävän keskustelun tuottajana (Nieminen & Pantti 2009, 30).

Viihde on tärkeä osa mediasisältöjen kokonaisuutta, mutta sen lisäksi demokratian edistämistehtävässä tarvitaan monipuolista, asiantuntevaa ja aiheisiin syvällisemmin paneutuvaa journalismia. Herbert Gans (2014, 11) ehdottaakin laadukkaan journalismin tueksi median ja asiantuntijoiden entistä tiiviimpää yhteistyötä. Koska median ammattilaisten ei voi olettaa olevan kaikkien alojen erityisasiantuntijoita, on ajantasainen tieto ilmiöistä hankittava niiltä tahoilta, jotka ovat kyseisiin ilmiöihin perehtyneitä. Tämä paitsi helpottaa toimittajien työtä ja parantaa mediasisältöjen laatua, myös hyödyttää eri alojen tutkijoita ja ammattilaisia nostamalla heidän asiantuntemustaan julkiseen tietoon ja keskustelun kohteeksi.

Kriittisen, poliittis-taloudellisen näkökulman lisäksi mediaa voidaan tarkastella myös toisesta, kulttuurisesta näkökulmasta. Kulttuurisessa mediatutkimuksessa tarkastellaan mediaa valtakulttuurin edistämisen ohella mahdollisena alustana erilaisille vastakulttuureille. Tämä toteutuu niissä mediasisällöissä, joissa on näkyvissä eliitin ulkopuolisten ryhmien kulttuuria ja näkemystä. Brittiläisessä kulttuuritutkimuksessa media nähdään ennen muuta välineenä ideologisille kamppailuille eri intressiryhmien välillä. Amerikkalainen kulttuurinen mediatutkimus sen sijaan korostaa median ominaisuuksia toimia yhtäältä julkisena foorumina yhteisöllisten arvojen edistämässä ja toisaalta terapeutin itsetietoisuuden tuottajana koskien ympäröivää maailmaa. Molemmat perinteet hylkäävät marxilaislähtöisen kritiikin absoluuttisesta eliitin dominoimasta mediakentästä, jolloin median toiminta näyttäytyy manipuloinnin sijasta ennemminkin ryhmien välisenä vuoropuheluna ja arvokamppailuna. (Volčič 2001, 57–58.)

Mediakenttä on muuttanut vahvasti luonnettaan digitalisoitumisen ja internetin valtakaudella, kun median yleisöillä on entistä enemmän mahdollisuuksia siirtyä mediasisältöjen tuottajiksi. Chris Petersin ja Tamara Witschgen (2015, 20) mukaan tämä mediamurros on vähentänyt demokratiaan liittyviä diskursseja painopisteen siirtyessä yhä enemmän kohti median vuorovaikutuksellisuuden pohdintaa. Puhe kansalaisista on väistynyt ja tilalle tulleet diskurssit liittyvät yleisön tai mediakäyttäjien vuorovaikutteisuuteen. Kyse ei tällöin ole enää uutisten osallisuutta ja demokratiaa lisäävistä vaikutuksista, vaan yksilöiden osallisuudesta uutisten syntymisessä ja mahdollisuudesta niiden valikoivaan kuluttamiseen.

Mediakentällä tapahtunut siirtymä ammattilaisjournalistien yksinvallasta kohti amatööri- tai kansalaisjournalismin roolin kasvua voidaan nähdä sekä mahdollisuutena että haasteena. Kelly Kaufhold, Sebastian Valenzuela ja Homero Gil de Zuniga (2010, 521–523) esittävät, että digitalisoitumisen myötä lisääntynyt ei-ammattilaisten tuottama mediasisältö vaikuttaa positiivisesti yksilöiden aktiivisuuteen ja osallistumiseen. Kansalaisjournalismi rohkaisee yleisöjään esimerkiksi osallistumaan poliittiseen keskusteluun ja vaikuttamiseen tehokkaammin kuin ammattilaisjournalismi.

Myös Peters ja Witschge (2015, 21–30) tunnustavat yleisöjen aktiivisuuden edut, mutta näkevät muutostendenssin myös ongelmallisena demokratian näkökulmasta, sillä heidän mukaansa demokratiassa tärkeät termit yhteisöllisyys ja kansalaisuus ovat jäämässä toissijaisiksi yksilön korostamisen tieltä. Kaufholdin, Valenzuelan ja Gil de Zunigan (2010, 522) tutkimustuloksien mukaan vahva tarve ammattilaisjournalismiin näkyy ennen kaikkea yleisöjen tietämyksessä

politiikasta: kansalaisjournalismin kautta saavutetut politiikkatiedot eivät näyttäisi olevan yhtä vahvalla pohjalla kuin tieto, joka on saavutettu ammattilaisen tuottaman mediasisällön kautta.

3.4 Sosiaalityö mediassa

Median kautta välittyvä kuva todellisuudesta ei ole suora heijastuma todellisuudesta itsestään. Sen sijaan mediasisältöihin suodattuu kunkin aiheen kohdalla aina viestimen oma näkökulma ja käsitteistö. Media tarjoaa viitekehykset ilmiöihin, ja näiden kehysten pohjalta määrittyy se, mitkä näkemykset ovat olennaisia ja mitkä epäolennaisia. Ilmiön näkyvyys tai näkymättömyys mediassa tuottaa yleisölle mielikuvaa ilmiön todellisesta tärkeydestä, eli tärkeimpinä pidetään niitä asioita, joista media tuottaa sisältöä. Median näkökulma on pohjana yleisön tavalle määritellä todellisuutta varsinkin silloin, kun omaa kokemuspohjaa ilmiöön ei ole syntynyt. Yleisön oma kokemuspohja vuorostaan etäännyttää median tarjoamaa näkökulmaa sitä enemmän, mitä enemmän ja läheisempiä kokemuksia yleisöllä aiheesta jo on. (Panula 1997, 103–111.) Sosiaalityön näkökulmasta tämä tarkoittaa, että medially on suuri vaikutus näkemyksiin sosiaalityön todellisuudesta eritoten niiden ihmisten kohdalla, joilla ei liiemmin ole henkilökohtaista kokemusta sosiaalityöstä tai asiakkuudesta.

Sosiaalityön positiivinen julkisuuskuva on tärkeä päämäärä ammatin elinvoimaisuuden ja vaikuttavuuden takaamiseksi (Reid & Misener 2001, 194). Hyvällä maineella on suuri merkitys sosiaalialan legitimiuden ja henkilöstön motivoinnin kannalta (Kananoja, Niiranen & Jokiranta 2008, 211). 2000-luvulla suomalaiselle sosiaalityölle on kuitenkin vahvistunut julkisuuskuva, joka on yleisilmeeltään vääristynyt, kielteisten tapahtumien ja näkemyksien värittäämä. Kansainvälisten tutkimusten perusteella ongelma ei koske ainoastaan suomalaista sosiaalityötä, vaan samansuuntainen tilanne on ollut 1990-luvulta alkaen myös monissa muissa länsimaissa.

William J. Reidin ja Elizabeth Misenerin (2001) tutkimuksessa lehtiartikkeleiden rakentamaa sosiaalityön mediakuvaa vertailtiin Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen välillä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sosiaalityö esitetään yhdysvaltalaisissa artikkeleissa keskimäärin myönteisesti, kun taas Iso-Britanniassa sosiaalityötä negatiivisesti kuvaavia artikkeleja löytyi tutkimuksen aineistosta enemmän kuin positiivisia. Kaikista eniten negatiivisia lehtikirjoituksia Reid ja Misener löysivät lastensuojelun alueelta muiden sosiaalityön alueiden imagon ollessa selvästi parempi. Tutkimus nostaa suurimmaksi syyksi lastensuojelun huonoon julkisuuskuvaan

sellaiset traagiset tarinat lasten kaltoin kohtelusta, joissa sosiaalityöntekijä on tavalla tai toisella osallisena tapahtumakuluissa. Tutkimuksen aineistona käytettiin vuosina 1995–1999 ilmestyneitä artikkeleita, joten jonkinasteista muutosta sosiaalityön julkisuuskuvassa lienee sittemmin tapahtunut.

Hieman tuoreempi, vuonna 2006 tehty tutkimus antaa erisuuntaisen kuvan sosiaalityön julkisuuskuvasta Yhdysvalloissa. Carole B. Zugazaga, Raymond B. Surette, Monica Mendez ja Charles W. Otto (2006) tutkivat yhdysvaltalaisen sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä siitä, miten heidän ammattinsa näyttäytyy uutis- ja viihdemedioissa. Tulosten mukaan pieni enemmistö tutkimukseen osallistuneista henkilöistä koki ammattinsa imagon olevan negatiivinen niin uutisissa kuin viiheessä. Kaiken kaikkiaan sosiaalityön uutisjulkisuus koettiin tässä tutkimuksessa negatiivisävyteisemmäksi kuin viihdejulkisuus.

Sosiaalityöstä mediassa kehittynyt negatiivinen kuva ei ole ainoastaan harmillinen mentaalinen taakka työtään tekeville sosiaalityöntekijöille vaan siihen liittyy monialaisia uhkatekijöitä. Vääristynyt julkinen mielipide vaikuttaa sosiaalityöhön kautta linjan vähentämällä sosiaalityön työpaikkojen vetovoimaa, hankaloittamalla resurssien saamista, heikentämällä sosiaalityöntekijöiden ammattilypeyttä ja lopulta vaarantamalla sosiaalityöntekijöiden halukkuuden tehdä työnsä mahdollisimman hyvin. Lisäksi sosiaalityön asiakkaiden mediasta omaksumat ylinegatiiviset odotukset voivat hankaloittaa yhteistyötä ja vähentää työn vaikuttavuutta, tai jopa estää asiakasta kokonaan hakemasta apua. (Zugazaga ym. 2006, 633.)

Sosiaalityön, erityisesti lastensuojelun, negatiivinen julkisuuskuva kytkeytyy nähdäkseni osaltaan median tehtävään vallan vahtikoirana. Sosiaalityöntekijät ovat virkamiehiä eli julkisen vallan käyttäjiä, ja näin ollen heidän toimiansa valvominen ja ammatillisten epäkohtien esiintuominen kuuluu median perinteiseen agendaan. Heikki Kuutti (2008, 16–18) toteaa, että mitä selkeämmin uutinen liittyy viranomaistoiminnassa tapahtuneisiin laiminlyönteihin, sitä suurempi uutisarvo sillä on. Toimittajien ammatti-identiteettiin kuuluva näkemys itsestään valtaapitävien vahtikoirana tuo mukanaan kriittisen otteen uutisoitaviin ilmiöihin ja tämä johtaa helposti negatiiviseen näkökulmaan virkamiehiä käsittelevissä artikkeleissa.

Uutisoinnin negatiivisuus on tulosta paitsi median yhteiskunnallisesta tehtävästä, myös mediakanavien pyrkimyksistä houkutella pariinsa mahdollisimman suuri yleisö. Dramaattiset ja negatiiviseen sävyyn kirjoitetut uutiset käsittelevät usein vallankäyttäjien virheitä, virheiden kiistämistä, selittelyä ja syyllisten osoittamista. Tällaiset draamalla kyllästetyt aiheet keräävät

paljon kiinnostunutta yleisöä, sillä niitä on helppo seurata ja ne herättävät monenlaisia tunteita. (Kuutti 2008, 17.)

Julkisuus on jatkuvasti muuttuva ympäristö, ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat suoraan myös sosiaalityöhön. Mediakentän dynaamisuus johtaa joskus seurauksiin, joita ei voi ennakoita. 2010-luvulla tapahtuneet lastensuojelun epäonnistumiset ja niihin keskittynyt mediahuomio on hyvä esimerkki medialle ominaisesta ajoittaisesta prosessista, jossa jokin teema nousee yhtäkkiä mediahuomion keskipisteeksi. Tällaista teeman nousua eräänlaiseksi trendiaiheeksi voidaan kutsua ”leimahtavaksi julkisuudeksi”. Leimahdus johtaa aina asenneilmapiirin muuttumiseen ainakin osassa yleisöä. (Aula & Åberg 2012, 215–219.) Sosiaalityön tapauksessa lastensuojelua koskenut julkisuusleimahdus voitaneen määritellä pisteeksi, joka on jättänyt negatiivisen jäljen sosiaalityön maineeseen. Tämän kaltaista mediarummutusta ei usein voi ennakoita, mutta media-aktiivisuudella on silti suuri merkitys mediakuvan luomisessa.

Median toiminta ei ole ainoa osapuoli sosiaalityön maineen muodostumisessa, vaan sosiaalityön ammattilaisten aktiivinen julkisuustoiminta on vielä tärkeämpää. Median toiminnan ymmärtäminen on maineen rakentamisen prosessissa tärkeää mille tahansa organisaatiolle, ja tämä pätee myös sosiaalityön organisaatioihin. Julkisuuden hallinnan taitoja tarvitaan varsinkin nykyisessä internetin ja sosiaalisen median halkomassa, hallitsemattomaksikin kuvatussa mediaympäristössä. Nykymuotoinen media ja julkisuuden muodot tunkeutuvat kaikkiin organisaatioiden toimintoihin, ja organisaatiot joutuvat toimimaan yhtäaikaaisesti usealla julkisuuden kentällä. Hyvät median hallintataidot organisaatioissa yhtäältä auttavat vaikuttamaan siihen, millaisista näkökulmista organisaatio mediassa esitetään ja toisaalta antavat välineitä siihen, miten julkisuuteen nousseisiin aiheisiin kannattaa maineen näkökulmasta vastata. (Emt. 202–206, 220.) Sosiaalityön piirissä median hallintataidot lienevät edellä mainitun näkemyksen mukaan ainakin joiltain osin puutteelliset, mikä näkyy sosiaalityöntekijöiden näkökulman vähäisyytenä ja muiden tahojen esittämien negatiivisten näkökulmien dominanssina mediassa.

Medialla on keskeinen rooli sosiaalipoliittisten kysymysten esiin nostamisessa ja punnitsemisessa. Koska media vaikuttaa suurelta osin siihen, mitkä sosiaalipoliittisten teemat nousevat julkiseen keskusteluun, on sosiaalialan ammattilaisten näkyminen median areenoilla tärkeää. Esittäessään julkisesti kantansa jostain tärkeästä aiheesta sosiaalialan ammattilainen voi vaikuttaa aiheen laajempaan huomioimiseen ja jopa mahdollisuuksiin aiheen nousemiseksi poliittisen toiminnan kohteeksi. Samalla julkinen kannanotto vaikuttaa aina jollain tasolla

sosiaalialan maineeseen ja osaltaan luo siitä selkeämpää mielikuvaa. (Kananaja & Niiranen & Jokiranta 2008, 210–211.)

Tänä päivänä sosiaalityön on mahdollista hyödyntää mediaa mitä moninaisimmilla tavoilla ja medioiden kehittyessä mahdollisuuksien kirjo jatkaa kasvamistaan. Suomalaisen sosiaalityön peruskäsite on *asiakas*, jolla viitataan yleensä yksilöön, perheeseen tai pienen mittakaavan yhteisöön, ja johon kohdistetaan sosiaalityön interventioita. Mediatutkimuksessa keskeisin käsite toiminnan vastaanottajasta puhuttaessa taas on *yleisö*. Näiden kahden käsitteen voisi aluksi ajatella olevan hyvin kaukana toisistaan, mutta niiden yhdistäminen tuottaa hedelmällisen näkökulman. Median yleisö on mahdollista nähdä sosiaalityön asiakkaana ja sosiaalityöntekijän tekemä mediateko tähän asiakkaaseen kohdistuvana interventiona. (Briar-Lawson ym. 2011, 186.) Tällöin median hyödyntäminen sosiaalityön välineenä tarkoittaa suuren asiakasryhmän tavoittamista samaan aikaan, ja tähän asiakasryhmään vaikuttamista.

4 TUTKIELMAN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkin pro gradu -tutkielmassani sosiaalialan ammattilaisten sanomalehtiin kirjoittamien mielipidekirjoitusten ja lukijan kolumnien sisältöjä. Mielipidekirjoituksia tarkastelen ensin niiden aiheiden ja sitten niissä olevien tavoitteiden näkökulmasta. Tutkielmani erityinen mielenkiinto kohdistuu siihen, miksi nämä kirjoitukset ovat sellaisia kuin ovat, eli mitkä ovat niissä olevia tavoitteita. Etsin mielipidekirjoituksista viitteitä siitä, mitä merkityksiä sosiaalialan ammattilaiset haluavat julkisuudessa edistää ja mitä asioita ajaa. Lähestyn tätä kysymystä rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta oletukseni, että mielipidekirjoitusten tavoitteet voivat joiltain osin olla yhteneviä rakenteelliselle sosiaalityölle määriteltujen tehtäväalueiden kanssa.

Mielipidekirjoituksen kirjoittamisella on aina jokin tavoite ja keinona tavoitteen saavuttamiseksi on julkisuus. Tavoite voi liittyä esimerkiksi rakenteellisen muutoksen aikaansaamiseen, poliittiseen vaikuttamiseen, tiedon jakamiseen tai mielipiteisiin vaikuttamiseen. Tutkimuskysymykseni keskittyvät mielipidekirjoitusten tavoitteisiin ja näiden tavoitteiden mahdolliseen linkittymiseen sosiaalityölle tärkeisiin rakenteellisiin tehtäväalueisiin.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä aiheita sosiaalityön ammattilaisten kirjoittamissa mielipidekirjoituksissa on ja millaisia tavoitteita kirjoituksiin sisältyy?
2. Miten mielipidekirjoitusten tavoitteet vastaavat rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueita?

Tutkielmassani pyrin löytämään vastaukset asettamiini tutkimuskysymyksiin ja tätä kautta hahmottelemaan rakenteellisen sosiaalityön paikkaa ja mahdollisuuksia sosiaalialan ammattilaisten kirjallisissa julkisissa ulostuloissa.

4.2 Aineistona sanomalehtien mielipidekirjoitukset

Aineiston kuvaus

Aineistoni on kerätty sanomalehtien mielipidekirjoitusosastoista. Sanomalehdet voidaan jakaa yleis- ja erikoissanomalehtiin. Erikoissanomalehdet ovat erikoistuneet johonkin aihealueeseen, kuten talouteen tai maatalouteen, kun taas yleissanomalehdet käsittelevät nimityksensä mukaisesti elämän osa-alueita laidasta laitaan. Lisäksi voidaan tehdä jako johonkin aatemaailmaan, liikkeeseen tai puolueeseen sitoutuneiden sanomalehtien ja sitoutumattomien sanomalehtien välille. (Nordenstreng & Wiiio 2012, 69.) Olen rajannut aineistoni keruun ainoastaan sitoutumattomiin yleissanomalehtiin. Rajauksen taustalla on ollut yhtäältä pyrkimys kerätä aineisto sanomalehdistä, joiden toimitukset sekä lukijakunnat ovat maailmankuvaltaan keskimäärin mahdollisimman heterogeenisiä. Toisaalta olen rajannut aineistoni sitoutumattomiin yleissanomalehtiin siitä käytännön syystä, että niissä on tutkielmani aineistoksi soveltuvia mielipidekirjoituksia määrällisesti huomattavasti enemmän, kuin muissa sanomalehdissä.

Olen kerännyt aineistoni viiden sanomalehden; Helsingin Sanomien, Aamulehden, Turun Sanomien, Keski-suomalaisen sekä Savon Sanomien mielipidekirjoitusosastoilta. Kaikki sanomalehdet, joista olen aineistoa kerännyt, kuuluvat kymmenen levikiltään suurimman sanomalehden joukkoon. Olen halunnut valikoida kyseiset sanomalehdet, jotta tuloksena olisi mahdollisimman kattava otos Suomessa kirjoitetuista sosiaalityön ammattilaisten mielipidekirjoituksista.

Useimmissa sanomalehdissä on varattu oma osio lukijoiden kommenteille ja kirjoituksille. Näissä osioissa yleisin tekstityyppi on nimeltään mielipidekirjoitus ja toiseksi yleisin lukijan kolumni. Niiden pohja-ajatuksena on lukijoiden oma aktiivisuus ja osallistuminen lehden sisällön rakentamiseen. Lukijoiden kirjoittamia tekstejä sisältävät osiot on tarkoitettu foorumiksi mielipiteen ilmaisuun, keskusteluun ja debatteihin yhteiskunnallisista asioista. Mielipidepalstat ovat paitsi muodostuneet tärkeiksi komponenteiksi sanomalehtien identiteettien muokkautumisessa, myös osoittautuneet useissa tutkimuksissa vaikuttaviksi välineiksi julkisen mielipiteen muodostamisessa. (Richardson 2007, 149–150.)

Aineistoni koostuu yhteensä 61 mielipidekirjoituksesta ja lukijan kolumnista. Näistä kirjoituksista 18 kappaletta on julkaistu Aamulehdessä, 17 kappaletta Helsingin Sanomissa, 10

kappaletta Turun Sanomissa, 8 kappaletta Keski-suomalaisessa ja 8 kappaletta Savon Sanomissa. Sanomalehden suuri levikki näyttää siis poikivan sen sivuille keskimääräistä enemmän myös sosiaalialan ammattilaisten mielipidekirjoituksia, kun taas pienilevikkisemmillä lehdillä aktiivisia kirjoittajia sosiaalialalta löytyy vähemmän. Word-tiedostoiksi muunnettuna aineiston mielipidekirjoitusten pituus vaihtelee puolikkaasta A4-liuskasta kahteen A4-liuskaan, kun käytetään fonttikokoa 12 ja riviväliä 1,5. Keskimäärin yhden tekstin pituus on hieman yli yksi sivu. Sanojen yhteenlaskettu määrä kirjoituksissa vaihtelee noin 150 ja 350 välillä keskimääräisen sanamäärän ollessa hieman alle 300.

Olen rajannut aineistoni koon julkaisupäivämäärän mukaan siten, että analyysin kohteeksi ottamani mielipidekirjoitukset on julkaistu sanomalehdissä aikavälillä 1.1.2012 – 31.12.2014. Mielipidekirjoituksia on näin ollen kolmen vuoden ajalta, mikä on arvioni mukaan riittävästi kuvaamaan luotettavasti sosiaalialan ammattilaisten mielipidekirjoitusten kokonaisluonnetta ja niissä esiintyviä tärkeimpiä merkityksiä. Olen käynyt läpi ennen vuotta 2012 julkaistuja mielipidekirjoituksia ja on osoittautunut, että pidempi aikajänne ei toisi merkittävää lisäarvoa tutkielmalleni. Lisäksi valittu rajausta pitää aineiston hallittavan kokoisena pro gradu -tutkielman laajuutta ajatellen.

Tutkielmani aineisto sisältää sosiaalialan ammattilaisten kirjoittamia mielipidekirjoituksia ja lukijan kolumneja. Tarkemmin määriteltynä aineisto koostuu sosiaalialan korkeakoulutettujen, sosionomin tai sosiaalityöntekijän tehtävissä työskentelevien sekä sosiaalialan korkeakoulututkintoa opiskelevien henkilöiden kirjoittamista mielipidekirjoituksista ja lukijan kolumneista. Jotta mielipidekirjoitus on tullut valikoituneeksi osaksi aineistoani, on sen näin ollen täytynyt täyttää vähintään toinen kahdesta kirjoittajan taustaa koskevasta kriteeristä. Ensisijainen kriteeri aineistoon kuulumiseksi on kirjoittajan sosionomin tutkintonimikkeeseen tai sosiaalityöntekijän pätevyyteen johtava koulutustausta. Toiseksi aineistoon on sisällytetty sosionomin tai sosiaalityöntekijän pätevyysalueeseen kuuluvissa työsuhteissa olevien henkilöiden mielipidekirjoitukset.

Aineistossani on sekä yksittäisten henkilöiden, ryhmien että järjestöjen edustajien kirjoituksia. Jotta kirjoitus on tullut valikoiduksi aineistoon, on siitä käynyt selkeästi ilmi kirjoittajan asema sosiaalialan ammattilaisena. Tämä asema on voinut ilmetä joko eksplisiittisesti kirjoituksen sisällössä ja/tai kirjoituksen allekirjoituksessa tai nimimerkissä. Tästä johtuen on huomattava, että osa sosiaalialan ammattilaisten kirjoituksista on voinut jäädä aineiston ulkopuolelle siksi, että kirjoittajan asema ei ole tullut kirjoituksessa esille tai siihen on viitattu vain hyvin

implisiittisesti. Tämäntyyppinen mielipide on kuitenkin todennäköisesti haluttu julkaista nimenomaan yksityishenkilönä, eikä sen tarkastelu rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta olisi edes mielekästä.

Mielipidekirjoituksia tutkittaessa on tärkeää ottaa huomioon, että vähintään kolme henkilöä ja kolme eri vaihetta on mukana muokkaamassa jokaisen mielipidekirjoituksen vaikutuksia ja merkityksiä. Ensimmäisessä vaiheessa kirjoittaja tuottaa mielipidekirjoituksen itselleen tärkeästä aiheesta, omasta näkökulmastaan tulkittuna. Toisessa vaiheessa lehden päätoimittaja joko valikoi tai ei valikoi kirjoitusta lehteen ja lisäksi kenties muokkaa kirjoitusta oman näkemyksensä mukaisesti luettavampaan muotoon. Viimeisessä vaiheessa mielipidekirjoituksen lukija lukee valmiin tekstin ja tekee siitä omat yksilölliset tulkintansa ja johtopäätöksensä. (Reader & Stempel & Daniel 2004, 56.). Kaikki sanomalehtikirjoitusten merkityksien tuottamisen vaiheet ovat tärkeitä arvioitaessa sitä, millaisia vaikutuksia mielipidekirjoituksilla on ympäröivään yhteiskuntaan ja yksilöihin.

Yleisö on mielipidekirjoitusten viitekehys, sillä mielipidekirjoitukset kirjoitetaan yleisölle ja yleisöä varten. Teksti voidaan kohdistaa joko universaaliyleisölle, eli yleiselle lukijajoukolle tai erityisyleisölle, eli jollekin määritellylle ihmisryhmälle. (Mikkonen, 2010, 114.) Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yleisön olemassaolo vaikuttaa siihen, mitä sisältöjä ja millaista kieltä tekstiin sisällytetään. Vaikka aineistoni tekstien potentiaalinen yleisö koostuu kaikista lehden tilaajista ja muista lukijoista, voi pääasiassa tarkoitettu vastaanottajajoukko joskus olla rajatumpi. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun tavoitteellisen kirjoituksen aiheena olevaan ilmiöön pyritään vaikuttamaan jonkin tietyn ihmisryhmän mielipiteiden ja toiminnan kautta. On kuitenkin huomattava, että erityisyleisö ei julkisessa tekstissä koskaan muodosta yksinään koko yleisön viitekehystä. Vaikka mielipiteen ensisijaisena kohdeyleisönä olisikin jokin erityisyleisö, on mielipidekirjoituksella julkisena tekstinä aina olemassa universaaliyleisö, joka muodostaa yleisen mielipiteen ja jonka ajatuksiin kirjoituksella pyritään vaikuttamaan. (Mikkonen 2010, 114–118.)

Tässä tutkielmassa mielenkiinnon kohteena ovat ensisijaisesti sellaiset teksteistä löytyvät vihjeet, jotka osoittavat kirjoittajien tarkoittamien merkitysten suuntaan. On muistettava, että kirjoittajien henkilökohtaisia tarkoituksia ja tavoitteita ei pelkän tekstin kautta voi varmuudella osoittaa vaan kyse on ennemminkin teksteihin rakentuneista merkityksistä. Tutkielmassani olen kiinnostunut selvittämään sosiaalialan ammattilaisten pyrkimyksiä vaikuttaa mielipidekirjoituksillaan ympäröivään yhteiskuntaan, toisin sanoen pyrkimyksiä tehdä

rakenteellista sosiaalityötä kirjoitusten kautta. Se, millaisia johtopäätöksiä lukijat tekevät mielipidekirjoituksista tai se, miten kunkin lehden toimitus valikoi ja muokkaa niille lähetettyjä tekstejä, jää tutkimusasetelmani ulkopuolelle.

Aineistonkeruuprosessi

Olen kerännyt aineistoni Aamulehden, Helsingin Sanomien, Turun Sanomien, Keski-suomalaisen ja Savon Sanomien verkkosivujen omista artikkeliarkistoista. Nämä arkistot sisältävät lehtien vanhoissa numeroissa julkaistut artikkelit, ja niiden on tarkoitus sisältää myös kaikki mielipidekirjoitukset useidenkin vuosien takaa. Mikäli jotakin mielipidekirjoitusta ei ole jostain syystä julkaistu verkkoarkistoon, se ei ole päätyntä osaksi aineistoani. Olen käyttänyt verkkoarkistoja hakusanojen avulla, sillä jokaisen kolmen vuoden aikana julkaistun artikkelin selaaminen viiden sanomalehden kohdalla ei ajankäytöllisesti olisi järkevää. Ennen varsinaisten hakujen aloittamista tein taustatyötä. Listasin itselleni muistiin mahdollisia hyödyllisiä hakusanoja, ja käytin aikaa parhaiden hakusanojen etsimiseen kokeilemalla eri vaihtoehtoja.

Ylivoimaisesti hyödyllisimmäksi hakusanaksi hakuprosessin kannalta osoittautui yksinkertainen katkaistu termi 'sosiaali-', jonka avulla löytyivät muun muassa maininnat sosiaalityöntekijästä, sosiaalityöstä, sosiaalialasta, sosiaalipalveluista ja sosiaaliohjauksesta. Hakusanan kautta pääsin käsiksi esimerkiksi kaikkiin mielipidekirjoituksiin, joiden allekirjoitus tai nimimerkki viittaa kirjoittajan työ- tai opiskelukokemukseen sosiaalialalla, eli niihin teksteihin, joissa kirjoittajan ammatillinen asema on eksplisiittisesti ilmaistu. Tässä hakuprosessin vaiheessa aineistoni oli 58 tekstin suuruinen. Tämän jälkeen tein varmuuden vuoksi lisähakuja täydentävillä sanoilla 'sosionomi', 'lastensuojelu', 'koulukuraattori', 'vammaispalvelut' 'mielenterveystyö', 'mielenterveyspalvelut', 'päihdetyö' ja 'päihdepalvelut'. Näillä hauilla aineistoni määrä kasvoi vielä muutaman kirjoituksen verran siten, että lopullinen aineiston koko muodostui 61 tekstin suuruiseksi.

Hakujen tuloksissa olivat mukana kaikki lehtien artikkelit, joissa kyseiset termit esiintyivät. Käytännössä tämä tarkoittaa, että minun oli haarukoitava kaikista sosiaalialan aiheita käsittelevistä artikkeleista mielipidekirjoitukset, lukijan kolumnit ja muut lukijoilta peräisin olevat kirjoitukset. Kun olin toistanut hakuprosessin kaikkien viiden sanomalehden verkkoarkistoissa, tallensin löytämäni mielipidekirjoitukset ja tulostin jokaisen niistä paperiversioksi. Tämän jälkeen aloitin kirjoitusten lukemisen, lajittelun ja analysoinnin.

Tutkielmassani käytän koodistoa viittamaan aineiston mielipidekirjoituksiin siten, että Aamulehden aineisto-otteet on merkitty koodilla AL, Helsingin Sanomien aineisto-otteet koodilla HS, Turun Sanomien otteet koodilla TS, Keski-suomalaisen otteet koodilla KSML ja Savon Sanomien otteet koodilla SS. Koodistossa on käytetty sanomalehtikohtaisia juoksevia numerointeja muodossa AL 1, AL 2, AL 3 ja niin edelleen. Koodien osoittamien mielipidekirjoitusten otsikot ja julkaisuajankohdat ovat löydettävissä sanomalehdittäin luokiteltuna liitteestä 1.

Aineiston kattavuuden kannalta on tiedostettava, että suurien tekstimäärien läpi käymisessä on aina mahdollisuus inhimillisiin erheisiin, ja jokin aineistoon soveltuvista mielipidekirjoituksista on prosessissa voinut jäädä huomaamatta. Olen kuitenkin pyrkinyt aineistonkeruussa erityiseen huolellisuuteen, jotta lopullinen aineistoni olisi mahdollisimman kattava otos sosiaalialan ammattilaisten kirjoittamista mielipidekirjoituksista suomalaisissa sanomalehdissä vuosina 2012–2014.

4.3 Aineiston analyysimenetelmät

Tutkielmani on laadullinen, ja sellaisena analyysini kokonaisuus sisältää karkeasti jaotellen kaksi vaihetta: ensinnäkin havaintojen pelkistämisen ja toiseksi arvoituksen ratkaisemisen vaiheet. Havaintojen pelkistäminen etenee teoreettis-metodologisen näkökulman valitsemisen jälkeen aineiston tarkasteluun rajatusti tästä näkökulmasta. Seuraavaksi havaintoja yhdistetään etsimällä niille yhteisiä piirteitä, jolloin havaintojoukko pelkistyy entisestään ikään kuin näytteiksi kunkin havainnon kohdalla kyseessä olevasta ilmiöstä. Tämän jälkeen tulee mahdolliseksi arvoituksen ratkaiseminen eli tulosten tulkitseminen aineistossa olevien ja sieltä käsin tuotettujen vihjeiden pohjalta. Mitä enemmän tulkintaa auttavia vihjeitä on saatavilla, sitä suurempi todennäköisyys on mielekkään ratkaisun löytymiselle tutkielmassa. (Alasuutari 1999, 38–48.)

Asettamani tutkimuskysymykset vaativat aineistona olevien mielipidekirjoitusten temaattisen sisällön kattavaa analyysia. Tutkielmani tarkoituksena on eritellä sosiaalialan ammattilaisten kirjoittamien tekstien sisältöjä, mutta myös tarkastella näiden kirjallisten viestintätekojen tarkoituksia, eli teksteistä löytyviä tavoitteita. Jotta minun olisi parhaalla mahdollisella tavalla mahdollista paikantaa mielipidekirjoitusten aiheet, tavoitteet sekä yhtymäkohdat rakenteellisen

sosiaalityön tehtäviin, olen valinnut tutkielmani analyysimenetelmäksi temaattisen sisällönanalyysin. Lisäksi käytän analyysia täydentämään joitakin diskurssianalyysin perinteestä ammentavia työkaluja. Tutkimuskysymykseni kohdistuvat mielipidekirjoituksissa oleviin merkityksiin, eli siihen, mitä teksteissä on. Tämänyyppisessä tutkimustehtävässä sisällönanalyysi on erityisen toimiva väline keskeisten tulosten saavuttamiseksi. Merkitysten analyysi vahvistuu entisestään, kun diskurssianalyysin keinoilla tarkastelen pääpiirteissään myös sitä, miten nämä merkitykset on aineistoon tuotettu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104.)

Tutkimustehtäväni sijoittuu funktionaalisen kielikäsitteilyn näkökulmaan, jossa analyysin päämääränä on selvittää, mitä ihmiset tekevät kielellä ja kieltä apuna käyttäen. Mielenkiinnon kohteeksi nousevat tällöin kysymykset kielen käytön tarkoituksenmukaisuudesta eli siitä, miten kieltä käytetään omien tavoitteiden edistämiseksi. Funktionaalissa käsitteilyssä korostetaan, että kieltä käytetään yhtäältä tarkoittamaan jotain ja toisaalta saamaan jotain aikaan. (Richardson 2007, 23–24.) Tutkielmassani käsitteilen sosiaalialan ammattilaisten mielipidekirjoituksia ensin kielen muodostamien sisältöjen näkökulmasta ja toiseksi tarkoituksenmukaisena kielenkäyttönä, pyrkimyksenä vaikuttaa.

Sisällönanalyysi on luonteeltaan tekstianalyysia, jossa etsitään tekstissä olevia merkityksiä. Se on analyysimenetelmä, jolla on mahdollista saada tutkittavasta ilmiöstä aikaan tiivistetty ja yleinen kuvaus. Päämääränä on järjestää aineistosta selkeä paketti, jossa on tallella alkuperäisen aineiston informaatio. Käytän tässä tutkielmassa hyödynni sisällön sanallisen analyysin lisäksi hieman myös sisällön erittelyä, eli kvantitatiivista sisällön kuvaamista. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 104–108.) Kattavan kuvan saamiseksi sosiaalityön ammattilaisten kirjoittamista mielipidekirjoituksista on minun nähdäkseni tuotava aineistosta esiin myös joitakin määrällisiä piirteitä.

Käytän temaattista sisällönanalyysia tutkielmassani pääsääntöisesti aineistolähtöisesti, eli työstän analyysia siten, että tulokset syntyvät puhtaasti mielipidekirjoitusten perusteella ja niiden pohjalta. Aineistolähtöinen analyysi alkaa analyysiyksikköjen määrittämisellä ja sitten aineiston pelkistämällä, eli tutkimuskysymysten kannalta epäolennaisten seikkojen häivyttämällä. Tutkielmassani tutkittavat käsitteet ovat *aihe* sekä *tavoite*. Aineistosta poimimani analyysiyksiköt asettuvat näin ollen näiden käsitteiden alle. Seuraavassa sisällönanalyysin vaiheessa aineisto ryhmitellään luokiksi aineistosta löytyvien samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien avulla. Tässä tutkielmassa mielipidekirjoituksissa olevat alkuperäisilmaukset luokitellaan temaattisten sisältöjensä perusteella alaluokiksi, eli *aiheiksi*

sekä pääluokiksi, eli *aihepiireiksi*. Viimeisenä vaiheena sisällönanalyysissa on aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Abstrahoinnissa aineistosta otetaan tutkimuskysymysten kannalta olennainen tieto, josta sitten muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–113.) Abstrahoinnin tuloksia tutkielmassani ovat mielipidekirjoitusten sisällöistä muodostamani tavoiteryhmät.

Tapani soveltaa sisällönanalyysia tutkimusmenetelmäksi ottaa toisen suunnan luvussa 7, jossa hahmottelen mielipidekirjoitusten tavoiteryhmien sekä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueiden yhtymäkohtia. Tässä luvussa analyysini kantavaksi orientaatioksi nousee vertaileva tutkimusote, ja aineistolähtöinen analyysitapa vaihtuu teoriaohjaavaksi sisällönanalyysiksi. Tämä tarkoittaa, että tarkastelen aineistoa valmiiden mallien kautta ja niihin peilaten. Oleellisin ero aineistolähtöisen ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin välillä on teoreettisten käsitteiden asemassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.) Luvuissa 5 ja 6 luon teoreettiset käsitteet itse aineiston pohjalta, kun taas luvussa 7 keskeiset teoreettiset käsitteet ovat peräisin Anneli Pohjolan esittelemistä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväkuvauksista.

Temaattinen sisällönanalyysi on tutkielman pääasiallinen analyysimenetelmä, mutta sen lisäksi hyödynnän apuvälineenä diskurssianalyysin menetelmiä tarkastellessani sitä, miten mielipidekirjoituksissa pyritään pääsemään asetettuihin tavoitteisiin. Diskurssianalyysi voidaan määritellä kielen käytön tutkimiseksi sosiaalisen todellisuuden tuottamisen näkökulmasta. Kiinnostus kohdistuu merkitysten tuottamiseen sen sijaan, että merkitykset nähtäisiin valmiina todellisuuden piirteinä. Diskurssianalyysin lähtöoletuksena on, että merkityksien tuottaminen on kontekstisidonnaista ja että kielen käyttäminen johtaa aina seurauksiin. Lisäksi diskurssianalyysiin perustuvassa tutkimuksessa oletetaan, että kielen käyttäminen rakentaa sosiaalista todellisuutta, ja että on olemassa useita kilpailevia merkityssysteemejä, joihin eri toimijat kiinnittyvät. (Jokinen & Juhila & Suoninen 1993, 9–20.) Diskurssianalyysin näkemys kielen käytöstä todellisuuden rakentajana ja seurauksiin johtavana toimintana sopii tutkielmani orientaatioon, sillä tutkielmassani mielipidekirjoitukset nähdään toimintana, joka muokkaa ympäristöään.

4.4 Analyysin vaiheet

Aloitan analyysin aineistona olevien mielipidekirjoitusten tarkalla lukemisella ja tutkimustehtävän kannalta oleellisten kohtien paikantamisella. Tutkielmani aineiston analyysi voidaan tutkimuskysymysten perusteella tämän jälkeen jakaa kolmeen vaiheeseen.

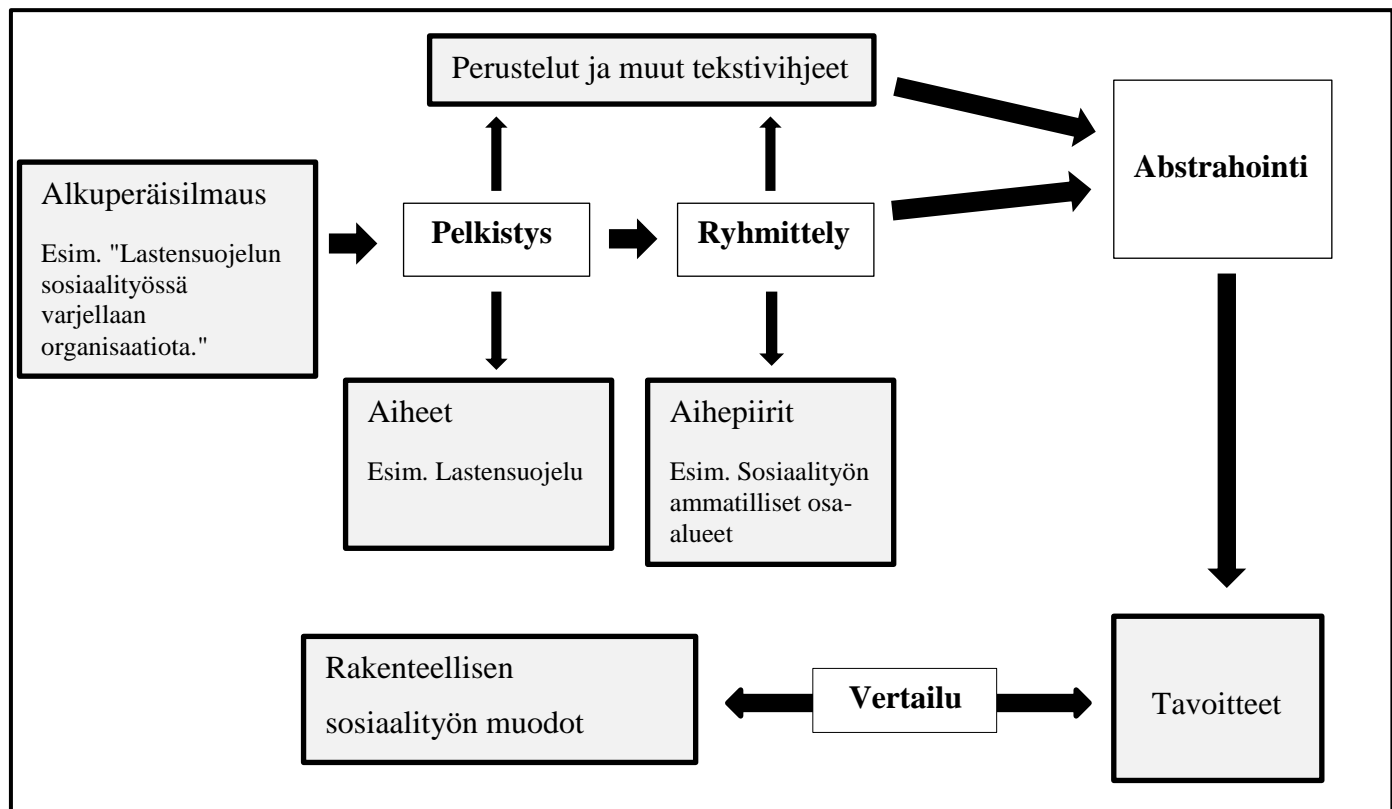
Ensimmäisessä vaiheessa haluan selvittää sen, mitä mielipidekirjoituksissa kirjoitetaan, eli mitkä ovat niiden keskeiset temaattiset sisällöt. Näiden sisältöjen tarkasteluun käytän temaattisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää. Sisällönanalyysin avulla pelkistän mielipidekirjoitukset edustamaan jotakin *aihetta*. Seuraavaksi etsin sellaisia erottavia ja yhdistäviä piirteitä, joiden pohjalta aiheet on mahdollista ryhmitellä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, *aihepiireiksi*. Analyysissäni tarkastelen mielipidekirjoituksen aiheiden ja aihepiirien ominaispiirteitä sekä niiden suhteita toisiinsa.

Toisessa analyysin vaiheessa tarkastelun kohteena on se, miksi mielipidekirjoitukset on kirjoitettu. Pyrkimyksenä on siis selvittää mielipidekirjoitusten tavoitteet. Koska kirjoittajan henkilökohtaisia motiiveja ei tutkimusasetelmani puitteissa ole mahdollista tutkia, lähestyn tavoitteiden kysymystä tekstien sisällöistä saamistani vihjeistä käsin. Tavoitteiden löytämiseksi käytän apuna saamaani tietoa tekstien aihepiireistä ja aiheista, mutta lisäksi minun on otettava diskurssinanalyysin kohteeksi tekstien perusteluun ja todisteluun liittyviä sisältöosia. Nämä sisältöosat ohjaavat aiheiden ohella teksteissä olevien pyrkimysten suuntaan. Kun aiemmin on vastattu kysymykseen, mitä aiheita teksteissä on, niin nyt siihen yhdistetään kysymys, miten näistä aiheista kirjoitetaan. Näiden tekstivihjeiden kohdalla toistan jo aiheiden kohdalla suorittamani pelkistämisen ja ryhmittelyn vaiheet. Kun minulla on tiedossa kunkin tekstin aihepiiri sekä tekstissä käytetty perustelu, abstrahoin niistä aiheisiin liittyviä mielipidekirjoitusten *tavoitteita*. Näin saan lopulta vastauksia kysymykseen, miksi mielipidekirjoitukset on kirjoitettu.

Aineistoni kirjoituksissa olevia tavoitteita olisi mahdollista tutkia joko tavoiteltavien lopputulosten tai tavoitteellisen toiminnan lähtökohdista. Tässä tutkielmassa tarkastelen tavoitteita viimeksi mainitusta näkökulmasta, eli näen tavoitteet tekemisenä, tavoitteena tehdä jotakin. Tällöin en etene tekstien vastaanottajapäähän pitkälle menevien potentiaalisten tapahtumaketjujen ja niiden lopputulosten tarkasteluun, vaan pysyttelen mielipidekirjoitusten sisällä analysoiden tekstien sisällöissä lähimmäksi asettuneita tavoitteita. Näitä kutsun teksteissä näkyviksi ensisijaisiksi tavoitteiksi.

Analyysin viimeisessä vaiheessa vertailen mielipidekirjoituksista löytämiäni tavoitteita Anneli Pohjolan esittämiin rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueisiin; tietotyöhön, strategiseen työhön, inklusiiviseen työhön ja oikeudenmukaisuustyöhön. Tässä kohtaa analyysimenetelmä vaihtuu aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä teoriaohjautuvaan sisällönanalyysiin. Selvitän, missä määrin ja mitä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueita mielipidekirjoitusten tavoitteet toteuttavat sekä millaisia rakenteellisen sosiaalityön painotuksia eri tavoiteryhmien sisällä ja niiden välillä on löydettävissä. Analyysini pohjalta teen johtopäätöksiä siitä, voidaanko sosiaalialan ammattilaisten kirjoittamia mielipidekirjoituksia pitää rakenteellisen sosiaalityön välineenä ja millaisia mahdollisuuksia tämäntyyppisellä kirjallisella mediaviestinnällä on sosiaalityön tehtävän toteuttamisessa.

Kuvio 1. Tutkielman analyysiprosessi

Analysoidessani mielipidekirjoitusten osia; aiheita, perusteluja ja tavoitteita, on minun jatkuvasti suhteutettava ne asiayhteyteensä. Analyysini eteneminen pohjautuu hermeneuttiseen kehään, jossa tekstin kokonaisuus tulee ymmärretyksi osiensa kautta ja vastaavasti tekstin osat ymmärretään kokonaisuuden kautta. (Esim. Kakkuri-Knuuttila & Ylikoski 1998, 30.) Tutkielmassani haluan saada kokonaisvaltaista tietoa mielipidekirjoitusten sisällöistä sekä niiden

pyrkimyksistä, mutta samaan aikaan on tarkastelun kohteeksi otettava myös tekstien eri osia. Minun on mahdotonta analysoida tekstien aiheita luotettavasti ilman kokonaisnäkemystä teksteistä tai toisaalta saada teksteistä kattavaa kokonaiskuvaa ilman aiheiden analyysia. Lisäksi analysoimani osat limittyvät toisiinsa: aiheiden analyysi on tarpeellinen tavoitteiden analyysin onnistumiseksi, kun taas tavoitteista tehdyt tulkinnat antavat lisäarvoa aiheiden tarkasteluun.

4.5 Tutkielman eettisyydestä ja luotettavuudesta

Tutkielman eettisyys

Kaiken tieteellisen tutkimuksen tekijöitä sitovat eettiset toimintaperiaatteet, jotka liittyvät yhtäältä tieteellisen totuuden etsintään ja toisaalta tutkijalle suunnattujen arvojen ja normien noudattamiseen. Tämä tarkoittaa, että vaikka tieteenalat ja tutkimustyypit voivat olla keskenään hyvinkin erilaisia, koskevat niitä silti yhteiset tutkimusetiikkaan pohjaavat ihanteet ja säännöt. Kaikki tutkimusprosessit, mukaan lukien tämän pro gradu -tutkielman kaltaiset opinnäytteet, sisältävät lukuisia vaiheita, joissa tutkijan on tehtävä eettisiä valintoja. (Kokko 2011, 295.) Omassa tutkielmassani ensimmäinen eettinen päätös liittyi valittavaan tutkimusaiheeseen. Päätin valita aiheeksi tärkeän sosiaalityön osa-alueen, josta ei nähdäkseni ole vielä saatavilla tarpeeksi tutkimustietoa.

Sosiaalityön pro gradu -tutkielman tekeminen on muun tutkimuksen tapaan aktiivista sosiaalista toimintaa, ja tutkielman tekijänä roolini on aktiivinen tiedontuottaja. Tutkijana osallistun sosiaalisten suhteiden ja merkitysten reproduktioon tuomalla oman toimintani kautta ilmi, mikä on tärkeää, mitä kannattaa tutkia ja kenen ääni pääsee kuuluviin. (D´Cruz & Jones 2004, 12.) Tutkimustoiminta sisältää toisin sanoen kaiken muun sosiaalisen toiminnan tapaan vallankäyttöä sekä yksien näkökulmien suosimista ja toisten syrjimistä (Rauhala & Virokannas 2011, 249.) Tutkimuksen etiikka käsittää näin ollen hyvin samanlaisia yhdenvertaisuuteen linkittyviä kysymyksiä, kuin tämän tutkielman aiheena olevan rakenteellisen sosiaalityön taustaideologia.

Tiedontuottajan roolini tiedostaen olen halunnut valita tutkielman aiheeksi rakenteellisen sosiaalityön; hyvin vähän tutkitun, mutta nähdäkseni erittäin tärkeän sosiaalityön osa-alueen. Haluan aihevalinnallani auttaa rakenteellisen sosiaalityön pääsemistä ammatillisen huomion kohteeksi sekä tuoda esiin aiheen tärkeyden. Varsinkin tutkielman tekohetkellä vallitseva resurssien leikkaamiskierre ja sosiaalialan kokonaisvaltaisesti matala arvostus tarjoavat sosiaalialan ammattilaisille syyn osallistua oman organisaation sisäiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamistoimintaan. Erityisesti haluan osoittaa vaikuttavaksi osoittautuneen kanavan, printtimedian, kautta tehtävän vaikuttamistoiminnan mahdollisuuksia. Haluan nähdä tutkielmani jo itsessään osana rakenteellista sosiaalityötä.

Aineistooni kuuluvat mielipidekirjoitukset on julkaistu sanomalehdissä, joten ne ovat kaikille saavutettavissa olevia, julkisia tekstejä. Näin ollen tutkielmassani ei ole tarpeellista erikseen

huomioida yksityisyyteen tai tietosuojaan liittyviä eettisiä sääntöjä. Sen sijaan tutkimuskohteiden arvostava kohtelu sekä tekstien kirjoittajien tai kirjoitusten aiheina olevien tahojen vahingoittamisen välttäminen ovat periaatteita, joita sitoudun noudattamaan tutkimusprosessissa. Mielipidekirjoitusten kirjoittajien nimiä tai muita henkilötietoja en mainitse lainkaan, sillä kirjoittajien taustat eivät sosiaalialan ammattilaisuuden valintakriteeriä lukuun ottamatta ole tutkielmassa mielenkiinnon kohteina. Tutkimuskohteiden kunnioittavan kohtelun lisäksi tutkielman eettisyyteen kuuluu vahvasti myös luotettavan ja laadukkaan tutkimuksen periaatteiden noudattaminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127).

Tutkielman eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyy sen uskottavuus, jonka toteutuminen vaatii hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Oman tutkielmani kannalta olennaisimmat hyvän tieteellisen käytännön tunnusmerkit sisältävät muun muassa rehellisen, tarkan ja huolellisen toimintatavan kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa, tutkimuksen kriteerien mukaisten ja eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien soveltamisen sekä muiden tutkijoiden työn kunnioittamisen ja asianmukaiset viittauskäytännöt. Lisäksi hyvä tieteellinen käytäntö vaatii tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaista tutkimuksen toteuttamista ja raportointia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012–2014.)

Tutkielman luotettavuus

Päämääräni on rakentaa mahdollisimman luotettava tutkielma, ja tähän päämäärään päästäkseni minun on ennen muuta pyrittävä tutkielman sisäiseen johdonmukaisuuteen, eli koherenssiin. Tämä tarkoittaa, että tutkielman lukuisista palasista muodostuu mielekäs ja perusteltu kokonaisuus. Koherenssin lisäksi minun on otettava kautta linjan huomioon joitakin luotettavuuden osatekijöitä tutkimusprosessin eri vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140.)

Heather D`Cruz ja Martyn Jones (2004, 67) määrittelevät neljäksi tärkeimmäksi tekijäksi tutkielman luotettavuutta arvioitaessa ulkoisen validiteetin, sisäisen validiteetin, reliabiliteetin sekä objektiivisuuden. Ulkoinen validiteetti kuvaa aineiston ja tutkijan aineistosta tekemien tulkintojen välistä yhteyttä. Ulkoiseen validiteettiin linkittyy myös tulosten yleistettävyys. Tutkielman ulkoisen validiteetin toteutumiseksi minulla on velvollisuus perustaa analyysini ja tulkintani aineistoon. Yleistettävyys takaamiseksi olen lisäksi sisällyttänyt aineistoon tarpeeksi laajan kirjon sanomalehtiä, jotta voin tehdä maanlaajuista tilannetta heijastavia

päätelmiä sosiaalialan ammattilaisten mielipidekirjoittelusta tutkielmassa määritellyllä aikavälillä.

Sisäinen validiteetti tarkoittaa sopusointuista suhdetta tutkimustehtävän ja kohteen sekä käytettyjen menetelmien välillä. Kyse on siitä, missä määrin tutkimus onnistuu vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Emt. 70.) Tässä tutkielmassa olen huomionut sisäisen validiteetin keskittymällä tarkastelemaan systemaattisesti aineistona olevia mielipidekirjoituksia tutkimuskysymyksissä esitettyjen tutkimuskohteiden; aiheiden, tavoitteiden ja rakenteellisen sosiaalityön tehtävien osalta. Tavoitteenani on, että tarkastelun kohteeksi asettuvat tarkkarajaisesti ne sisällöt, joihin tutkimuskysymykset kohdistuvat. Työskentelyn ensisijaisena välineenä käytän sisällönanalyysia, sillä sen avulla on mahdollista keskittyä siihen, mitä aineistona olevien tekstien sisällöissä on. Sisältöjen kuvaamiseen saan lisäksi syvyyttä tutkimalla diskurssianalyysin välinein sitä, miten sisällöt ovat rakentuneet.

Laadullisen tutkimuksen reliabiliteetti kuvaa aineiston analyysin luotettavuutta eli sitä, missä määrin aineistosta tehdyt tulkinnat vastaavat aineiston piirteitä. Tutkielmassani pyrin saavuttamaan reliabiliteetin siten, että määritän tutkittavat muuttujat mahdollisimman yksiselitteisesti ja tarkasti. Lisäksi pyrin selittämisen ja kuvailun kautta analyysin läpinäkyvyyteen, jotta tutkielmani lukijan on mahdollista arvioida tekemieni tulkintojen pätevyyttä. Kaiken kaikkiaan tavoitteenani on sellainen aineiston käsittelyprosessi, josta saadut tärkeimmät tulokset eivät ole riippuvaisia tutkielman tekijän toimintatavoista. Samankaltaiset tulokset käyttämästäni aineistosta ovat tällöin saavutettavissa myös toisen tutkijan toimesta toisena ajankohtana. (Emt. 67–70.) Vaikka pyrkimyksenäni on ehdoton reliabiliteetti, on laadullisen tutkielmani tuloksia tarkasteltaessa otettava huomioon, että ne ovat lopulta yhden tutkijan yksilöllisiä tulkintoja käsillä olevasta aineistosta, eikä täydellinen toistettavuus liene realistinen tavoite.

Objektiivisuuteen pyrkivässä tutkimuksessa on tärkeää minimoida tutkijan omien ennakkokäsitysten, uskomusten ja arvojen vaikutukset tutkimusprosessiin. Sosiaalityön tutkimuksessa objektiivisuuden ihanne asettuu kaksijakoiseen valoon siksi, että tutkittavat aiheet nousevat usein eettisistä kysymyksistä. Tällöin arvojen häivyttäminen tutkimusprosessista saattaa olla haitallista tai jopa mahdotonta. (Emt. 71.) Ennakoasenteideni täydellisen häivyttämisen sijasta pyrin tutkielmassani objektiivisuuteen tuomalla selkeästi esiin arvostukseni rakenteellista sosiaalityötä kohtaan sekä käsitykseni sen tärkeydestä. Samalla

minun on kuitenkin kautta tutkielman huolehdittava, että odotukseni mahdollisista tuloksista eivät vaikuta analyysi- ja tulkintaprosessiin, ja että saamani tulokset nousevat vain aineistosta.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 134–136) huomauttavat, että laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittaaminen on haasteellista, sillä luotettavuuden mittaustavoista ei olla yksimielisiä. Edellä mainitut luotettavuutta käsittelevät osa-alueet ovat saaneet alkunsa määrällisen tutkimuksen tarpeista, eikä niiden soveltaminen laadulliseen tutkimukseen ole ongelmaton. Olen ratkaissut tämän haasteen siten, että käytän ulkoisen validiteetin, sisäisen validiteetin, reliabiliteetin sekä objektiivisuuden käsitteitä tutkielmani luotettavuuden varmistamisessa samalla huomioiden niiden rajoitteet tilannekohtaisesti. Toisin sanoen hyväksyn tutkielmani edustavan vain yhtä konstruktiota sosiaalisesta todellisuudesta. Tällöin hylkään absoluuttisen totuuden käsitteen tarpeettomana, ja näen tutkielmani tulokset yhtenä pätevänä tietolähteenä ympäröivästä sosiaalisten todellisuuksien maailmasta.

5 AIHEET SOSIAALIALAN AMMATTILAISTEN MIELIPIDEKIRJOITUKSISSA

5.1 Mieli­pidekirjoitusten temaattinen kehikko

Olen käynyt systemaattisesti läpi kaikkien viiden aineistolähteiksi valittujen sanomalehtien mieli­pideosastot ja lukijan palstat viimeisten kolmen vuoden ajalta, mikä tarkoittaa yhteensä hieman alle 1800 sanomalehtinumeroa. Kaikista näistä sanomalehdistä löysin 61 kappaletta korkeakoulutettujen sosia­alialan ammattilaisten kirjoittamia mieli­pidetekstejä. Tämä tarkoittaa, että kussakin näistä viidestä Suomen luetuimpiin kuuluvasta sanomalehdestä on keskimäärin vain noin kolme sosia­alialan ammat­tilaisen omaehtoisesti kirjoittamaa tekstiä sataa lehden numeroa kohti. Aineiston määrän muodostuminen näin pieneksi kertoo synkkää viestiä mediavälitteisen rakenteellisen sosia­alio­n toteutumisesta sanomalehdissä. On kuitenkin huomattava, että osa sosia­alio­ntekijöiden ja sosionomien kirjoittamista mieli­piteistä on todennäköisesti jäänyt aineiston ulkopuolelle, sillä kirjoittajaa ei ole aineiston keruuvaiheessa voitu luotettavasti tekstisisällön, allekirjoituksen tai nimimerkin perusteella tunnistaa sosia­alialan ammat­tilaiseksi.

Aloitan aineiston purkamisen hahmottamalla, mitä teemoja mieli­pidekirjoitukset käsittelevät, eli tunnistamalla ja jäsentämällä mieli­pidekirjoitusten yleiset aihepiirit. Jokainen mieli­pidekirjoitus sisältää yhden tai useampia aiheita, ja tästä suuresta aihejoukosta on tunnistettavissa selkeitä löyhärajaisia aihe­tyyppejä. Näistä aihe­tyypeistä käytän jatkosta nimitystä *aihepiiri*. Olen jakanut aihepiirit sisältö­lähtöisesti neljään ryhmään, sekä nimennyt kunkin aihepiirin sisältö­ään kuvaavasti. Aihepiirit ovat:

- 1) Sosia­alio­n ammatilliset osa-alueet
- 2) sosia­alio­n asiakkaat ja sosia­aliset ongelmat
- 3) yhteiskunnalliset kysymykset
- 4) sosia­alialan työn reunaehdot.

Muodostamani aihepiirit tarjoavat välineen tarkastella mieli­pidekirjoitusten geneerisiä sisältö­jä laaja-alaisesti. Huomio kiinnittyy tällöin sisällön ääri­viivoihin, siihen näkökulmaan, josta teksti maailmaa havainnoi. Aihepiirit toimivat tässä tutkielmassa paitsi kehyksenä kaikille spesifeille tuloksille, myös apuvälineenä hahmoteltaessa aineistoa kokonaisuutena. Kokonaiskuvan

luomiseksi on tärkeää tietää, millainen määrällinen rooli kullakin aihepiirillä on aineistossa, eli kuinka paljon kukin aihepiiri aineistossa näkyy. Aihepiirejä yksityiskohtaisempi tarkastelu mahdollistuu haarukoimalla aineistoa sisällöllisesti suppeampiin osiin, jolloin mielipidekirjoitusten sisällöistä on mahdollista löytää aihepiirien osa-alueita. Näistä osa-alueista käytän jatkossa nimitystä *aihe*. Kukin aihepiiri jakautuu kolmesta yhdeksään aiheeseen, jotka olen nimennyt sisältöään kuvaavilla termeillä.

Taulukkoon on koottu aihepiirit ja niiden määrällinen esiintyvyys aineistossa. Lisäksi taulukkoon on eritelty näihin aihepiireihin kuuluvat aiheet sekä kunkin aiheen määrällinen esiintyvyys aineistossa.

Taulukko 1. Aihepiirit, aiheet ja niiden esiintyvyys aineistossa

Aihepiiri	Aihepiirin esiintyvyys (kpl)	Aihe	Aiheen esiintyvyys (kpl)
1) Sosiaalityön ammatilliset osa-alueet	30	1a) lastensuojelu 1b) päihde- ja mielenterveystyö 1c) maahanmuuttajatyö 1d) sosiaalipäivystys 1e) koulukuraattorityö 1f) sovittelu 1g) lastenvalvojalpalvelut 1h) järjestötyö 1i) projektit/hankkeet	27 4 1 2 2 1 2 1 2
2) Sosiaalityön asiakkaat ja sosiaaliset ongelmat	28	2a) syrjäytyminen 2b) köyhyys 2c) rikollisuus 2d) päihteidenkäyttö 2e) mielenterveysongelmat 2f) lastensuojelulliset kysymykset 2g) sosiaalialan asiakkaiden oikeudet	3 5 3 4 2 13 23
3) Yhteiskunnalliset kysymykset	32	3a) valtion ja kuntien päätöksenteko 3b) yhteiskunnan ja palveluiden rakenteet 3c) tasa-arvo	21 27 7
4) Sosiaalialan työn reunaehdot	33	4a) sosiaalialan resurssit 4b) sosiaalialan työskentelyolot 4c) sosiaalialan julkisuuskuva 4d) sosiaalialan koulutus	18 30 11 13

Taulukosta on nähtävillä, kuinka kaikilla aihepiireillä on huomiota herättävän samansuuruinen esiintymistiheys aineistossa. Kaikkia aihepiirejä on siis käsitelty mielipidekirjoituksissa suhteellisen tasaisesti, eikä yksikään näkökulma hallitse sosiaalialan ammattilaisten mielipidekirjoitusten sisältöjä merkittävästi. Vähäinen ero aihepiirien esiintyvyydessä on kuitenkin olemassa: sosiaalialan työn reunaehtoja käsitellään määrällisesti eniten, kun taas sosiaalityön asiakkaiden ja sosiaalisten ongelmien teema näkyy aineistossa harvimminkin. Vaikka ero on suhteellisen pieni, ei sitä voi jättää täysin huomiotta, sillä se heijastaa suoraan sosiaalialan työntekijöiden näkökulman hienoista korostumista verrattuna sosiaalialan asiakkaista kumpuavaan näkökulmaan.

5.2 Aihepiirien pilkkomista – mielipidekirjoitusten käsittelemät aiheet

Ensimmäinen aihepiiri: Sosiaalialan ammatilliset osa-alueet

Noin puolet aineiston mielipidekirjoituksista sisältää ensimmäisen aihepiirin, eli niissä käsitellään jotakin sosiaalityön ammatillista osa-aluetta. Selvästi yleisin teksteissä esiintyvä ammatillinen osa-alue on lastensuojelu: se on 61 kirjoituksen aineistossa aiheena peräti 27 kertaa. Lastensuojelutyö on toisin sanoen puhuttanut sosiaalialan ammattilaisia erityisen paljon, ja aihe mainitaan ohimennen useissa sellaisissakin kirjoituksissa, jotka käsittelevät lähtökohtaisesti muita teemoja. Aiheen pinnalla olemisen kannalta kuvaavaa on, että sana *lastensuojelu* esiintyy aineiston otsikoissa useammin kuin mikään toinen substantiivi:

”Lastensuojelu auttaa kaikkia apua tarvitsevia”

(HS 10)

”Lastensuojelua on kehitettävä rohkeasti”

(TS 4)

Huomionarvoista on, että monet lastensuojelua käsittelevät kirjoitukset sisältävät erityisen paljon nimenomaan lastensuojelun työntekijöiden näkökulmaa. Sen kaltaiset lauseet kuin ”lastensuojelun sosiaalityöntekijät kokevat” tai ”lastensuojelussa työskentelevien kannalta” esiintyvät tiuhasti lastensuojeluaiheisissa kirjoituksissa. Muita sosiaalialan työn osa-alueita käsittelevät tekstit poikkeavat oleellisesti lastensuojelu-teemaisista teksteistä juuri työntekijöiden näkökulman näkyvyyden osalta. Muita sosiaalialan työalueita käsittelevissä

teksteissä työntekijöiden rooli ei korostu juuri lainkaan, ja niissä puhutaan ennemminkin työmuotojen sisällöistä ja niiden vaikuttavuudesta.

Muista sosiaalityön osa-alueista on kirjoitettu kovin vähän mielipidekirjoituksia verrattuna lastensuojelutyöhön. Yhteen laskettuna kaikki muut osa-alueet nousevat aiheiksi aineistossa 15 kertaa. Suurin osa työn osa-alueista on aiheena vain yhdessä tai kahdessa tekstissä. Samalla huomion herättää joidenkin sosiaalityön alueiden puuttuminen kokonaan aineistosta: esimerkiksi aikuissosiaalityö tai vanhustyö eivät ole nousseet mielipidekirjoitusten kohteeksi yhtään kertaa. Vanhustyötä ja vanhusten asioita käsitellään mielipidepalstoilla suhteellisen paljon, mutta kirjoittajina ovat tällöin muiden ammattiryhmien edustajat, omaiset tai vanhukset itse. On suorastaan yllättävää, että sosiaalityöntekijät eivät ole osallistuneet viime vuosina kuumana käyneeseen vanhustyö-keskusteluun.

Lastensuojelun jälkeen toiseksi yleisin jotain sosiaalityön osa-aluetta käsittelevä aihe aineistossa on päihde- ja mielenterveystyö, joka esiintyy aineistossa vain neljä kertaa. Ero lastensuojelua käsittelevien tekstien määrään on siis huomattavan suuri. Mielenkiintoista on, että päihde- ja mielenterveystyön teksteistä kolme on julkaistu Turun Sanomissa, eli teema on puhuttanut sosiaalialan ammattilaisia lähes yksinomaan Turun alueella. Päihde- ja mielenterveystyö -aiheiset tekstit, toisin kuin lastensuojelutyö-aiheen sisältävät tekstit, eivät lähde liikkeelle suoraan päihdetyön työntekijöiden näkökulmasta, vaan ennemminkin muista päihdetyön teemoista, kuten asiakkaista, rakenteista ja hoitokäytännöistä.

”Tästä päästään mielialheeseeni päihdehoidon tilaan ja tulevaisuuteen Turussa ja sen ympäristössä. Jos samanlaista avoimuutta ja asiakkaan (vrt. A-kilta) motivaation huomioonottamista olisi myös päihdehoitoihin lähettämisisissä, tulokset olisivat aivan toista luokkaa kuin nyt.”

(TS 9)

Toinen aihepiiri: Sosiaalityön asiakkaat ja sosiaaliset ongelmat

Toinen aihepiiri, sosiaalityön asiakkaat ja sosiaaliset ongelmat, on saanut 28 sosiaalialan ammattilaista tarttumaan kynään vuosina 2012–2014. Ylivoimaisesti suurin esiintyvyys tämän aihepiirin sisällä on sosiaalialan asiakkaiden oikeuksilla, jonka puitteissa on kirjoitettu 23 mielipidekirjoitusta. Sosiaalialan asiakkaiden oikeuksia pohditaan sekä yleisesti koko kansan tasolla että asiakasryhmittäin eriteltyinä. Useimmin mielipiteissä otetaan kantaa lasten oikeuksiin

lastensuojelun asiakasprosessissa ja sen ulkopuolella. Erityisesti kirjoituksissa on esillä lapsen oikeus tulla kuulluksi ja kohdatuksi kiireettä ja aidosti sekä sosiaalityöntekijöiden että muiden lapsen elämässä olevien aikuisten taholta.

”Huostaanoton valmistelu on lapselle erityinen tilanne, josta vastuussa on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Edellytyksenä on, että sosiaalityöntekijä tuntee asiakkaansa hyvin ja että asiakas kokee tulleensa kuulluksi.”

(TS 6)

Sosiaalialan asiakkaiden oikeuksia käsitellään aineistossa jonkin verran myös toimeentulo-ongelmien kanssa kamppailevien aikuisten oikeuksien kannalta. Keskeiset aiheet liittyvät tällöin oikeuteen saada laadukkaita palveluja kohtuullisessa ajassa.

”Nyt tarvitaan tekoja. Köyhien pääsy sosiaaliasemille on Tampereella vaikeutunut alueellisten asemien lakkauttamisen vuoksi. Kaupungin toimeentulotukiyksiköstä on tullut pelkkä postilaatikko, joka on yksikön ulko-ovella –.”

(AL 3)

Lastensuojelun keskeinen asema sosiaalialan korkeakoulutettujen mielipidekirjoittelussa näkyy myös sosiaalityön asiakkaat ja sosiaaliset ongelmat -aihepiirin puitteissa: lastensuojelulliset kysymykset ovat olleet aiheena 13 tekstissä. Lastensuojelullisten kysymysten tema näkyy aineistossa ennen muuta teksteinä lasten yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemuksista, perheväkivallasta sekä nuorten syrjäytymisestä:

”Suuri joukko nuoria on paljon keskustellun syrjäytymisvaaran alla tai jo syrjäytymiskierteessä. Riidat kotona voivat johtaa siihen, että nuori etsii kaveripiiristään tukea majoittumalla kavereiden koteihin.”

(AL 2)

Lastensuojelullisten kysymysten jälkeen sosiaalisista ongelmista puhuttavat eniten köyhyys, joka on aiheena viidessä mielipiteessä, sekä päihteidenkäyttö, jonka esiintyvyys aineistossa on neljä. Mielenkiintoista on, että vaikka köyhyys ja päihteidenkäyttö yhdistetään julkisuudessa usein samojen keskustelujen alle, ei yksikään aineiston mielipiteistä käsittele molempia teemoja yhdessä. Sen sijaan aineistossa toistuvat aiheparit ovat köyhyys ja valtiollinen ja kunnallinen

päätöksenteko sekä päihteidenkäyttö ja mielenterveysongelmat. Köyhyys-aiheen käsittely asettuukin mielipidekirjoituksissa yleiselle, yhteiskunnalliselle tasolle, kun taas päihteidenkäyttö tulee tarkastelluksi enemmän yksilöiden tasolla.

”Tässä vain muutamia esimerkkejä siitä, mihin johtaa kehitys, jossa palvelujen lisätarpeet johdonmukaisesti korvataan yksityistämällä ja lisäämällä palveluseteleitä. Kunta ehkä säästää, mutta entä kuntalainen? Köyhä kuntalainen joutuu taloudelliseen ahdinkoon, eikä hänellä ole kuin huonoja vaihtoehtoja valittavanaan. Tällaista kehitystä ei päätöksenteossa ole syytä tukea, eikä tällaisiin toimiin tule käyttää vähää verovarojamme.”

(KSML 3)

Muut sosiaaliin ongelmiin liittyvät aiheet, syrjäytyminen, rikollisuus ja mielenterveysongelmat esiintyvät kukin aineistossa vain kahdesti tai kolmesti. Vaikka nämä aiheet eivät juurikaan ole innoittaneet sosiaalialan korkeakoulutettuja tarttumaan kynään, vilahtelevat ne kuitenkin mielipidekirjoituksissa jonkin verran sivumainintoina, esimerkiksi erilaisissa listauksissa tai viittauksina yksittäisissä virkkeissä. Syrjäytymisen, rikollisuuden ja mielenterveysongelmien aiheille tyypillistä on esiintyä samassa tekstissä yhteiskunnalliset kysymykset -ryhmään kuuluvien aiheiden, kuten yhteiskunnan ja palveluiden rakenteiden ja tasa-arvon kanssa.

Kolmas aihepiiri: Yhteiskunnalliset kysymykset

Kuten mainittu, yhteiskunnalliset kysymyksien ja sosiaalisten ongelmien aihepiirit esiintyvät aineistossa usein yhdessä. Lisäksi yhteiskunnalliset kysymykset -ryhmä on esiintyvyydeltään muita aihepiirejä selkeästi yhtenäisempi siten, että siihen kuuluvat aiheet esiintyvät mielipidekirjoituksessa todennäköisemmin ryppäittäin kuin yksin. Yhteiskunnallisten kysymysten eniten puhuttanut aihe on yhteiskunnan ja palveluiden rakenteet, joka esiintyy peräti 27 tekstissä. Useimmiten tämä aihe linkittyy sosiaalityön palveluiden järjestämistapojen ongelmiin ja palvelukokonaisuuksien asiakaslähtöisyyteen:

”Nyt olemme lailla edesauttamassa sosiaalityön sisäistä eriytymistä sosiaalityön ja -ohjauksen palveluihin. Tällainen byrokratian ja hierarkian lisääminen ei voi olla lainlaatijan toivomus.”

(KSML 4)

Sosiaalityön ammattilaiset ovat ottaneet ahkerasti kantaa myös valtiolliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon. Näitä aiheita löytyy 21 mielipidekirjoituksesta. Valtiollisen ja kunnallisen päätöksenteon aiheen sisältäville teksteille on ominaista, että niissä esiintyy ruohonjuuritason sosiaalityön tematiikan sijasta erityisen paljon laajempialaiseen sosiaalipolitiikkaan ja rakenteisiin liittyvää aiheistoa. Suurin osa niistä mielipidekirjoituksista, jotka käsittelevät muita aiheita kuin sosiaalityön tekemistä tai sosiaalityön asiakkaita, sisältävät aiheena valtiollisen ja kunnallisen päätöksenteon.

”Eläkeuudistuksessa häviäjiä ovat mielestäni naiset ja mm. opetus-, sosiaali- ja kasvatustieteen ammattilaiset. Näiden alojen koulutus on vaativaa ja useita vuosia kestävä. Työelämään päästään usein paljon myöhemmin kuin monelta muulta alalta. Palkkataso on selkeästi alle keskitason. Herääkin epäily siitä, kuinka paljon päättäjät arvostavat naisvaltaisia aloja ja eritoten opetus- sosiaali- ja kasvatustieteen alaa.”

(SS 4)

Yhteiskunnallisten kysymysten aihepiiristä pienin esiintyvyys on tasa-arvolla: se esiintyy aiheena aineistossa yhteensä seitsemän kertaa. Tasa-arvo sisältyy potentiaalisen aiheistonsa laajuudesta ja epämääräisyydestä johtuen hyvin epäkoherenttiin kokoelmaan tekstejä. Tasa-arvoa käsitellään aineiston teksteissä niin kulttuuristen ja sukupuolivähemmistöjen kuin sosiaalityön asiakasryhmien kannalta. Osansa palstatilasta tasa-arvokirjoittelun puitteissa ovat saaneet muun muassa palvelujen yhdenvertainen alueellinen saatavuus ja väestön asenteet sosiaalityön asiakasryhmiä kohtaan. Yhdistävä tekijä tasa-arvo-aiheen sisältävissä kirjoituksissa on hyvinvointierojen osoittaminen sekä heikompiensaisten ryhmien näkökulman esiintuominen:

”Alueelliset hyvinvointierot Suomessa pitkään olleet kasvussa. Yhdyskunnista ja yhteisöistä lähtevä näkökulma sosiaalisiin ongelmiin on edelleen ajankohtainen. Väestön terveydessä ja hyvinvoinnissa, koulutus- ja tulotasossa sekä työttömyydessä on edelleenkin havaittavissa selkeitä

alueellisia eroja, joita voimakaskaan taloudellinen kasvu ei näytä poistaneen.”

(KSML 5)

Neljäs aihepiiri: Sosiaalialan työn reunaehdot

Neljäs aihepiiri, eli sosiaalialan työn reunaehdot ovat puhuttaneet vuosina 2012–2014 erityisen paljon kaikissa aineiston sanomalehdissä. Eroavaisuuksia sanomalehtien välillä on siinä, mikä reunaehtoihin liittyvä aihe on puhuttanut eniten. Aamulehdessä on esimerkiksi julkaistu muihin lehtiin verrattuna enemmän sosiaalialan työskentelyoloihin ja sosiaalialan resursseihin paneutuvia mielipiteitä, kun taas Helsingin Sanomien mielipidekirjoitukset käsittelevät keskimääräistä useammin sosiaalialan julkisuuskuvaa. Työn reunaehdot -aihepiirin yleisin aihe aineistossa on sosiaalialan työskentelyolot, joka esiintyy lähes puolessa kaikista mielipidekirjoituksista. Toiseksi useimmin, hieman alle kolmanneksessa teksteistä, aineistossa esiintyy sosiaalialan resurssien aihe. Ryhmän sisällä harvimminkin esiintyvät aiheet ovat sosiaalialan koulutus sekä sosiaalialan julkisuuskuva.

Yksi yleisimpiä aineistossa esiintyviä aiheyhdistelmiä on sosiaalialan työn reunaehdot -aihepiiri sekä lastensuojelu-aihe. Noin 90 prosenttia reunaehdoista kirjoitetuista teksteistä käsittelevät tavalla tai toisella nimenomaan lastensuojelutyön reunaehtoja. Edelleen on huomattava, että merkittävä osa lastensuojelutyötä koskevista kirjoituksista sisältää aiheena sosiaalialan työn reunaehdot.

”Tampereen johto on eri medioissa viestittänyt kaupunkimme lastensuojelun palvelu- ja työntekijäresurssien olevan hyvällä tasolla. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemys on erilainen. Kokemuksemme mukaan kaupungin omiin avohuollon palveluihin voi olla pahimmillaan jonoa jopa kevääseen saakka tai niitä ei ole tarjolla ollenkaan.”

(AL 14)

Poikkeuksen reunaehto-aihepiirin ja lastensuojelutyön aiheen väliseen liittoon tekee sosiaalialan koulutus, joka linkitetään tiettyyn sosiaalityön osa-alueeseen vain kahdessa mielipidekirjoituksessa. Sosiaalialan koulutus näyttyy aineistossa erityisenä myös siksi, että

se on aihepiiriryhmänsä ainoa, joka ei systemaattisesti esiinny teksteissä yhdessä muiden reunaehtojen kanssa. Koulutusta käsittelevät tekstit muodostavatkin muita reunaehtoja käsittelevistä teksteistä poiketen hyvin epäkoherentin kokonaisuuden, jonka sisällä esiintyy toisistaan paljonkin eroavia aiheyhdistelmiä. Eniten koulutusteemaa käsitellään yhdessä yhteiskunnallisiin kysymyksiin liittyvien aiheiden, esimerkiksi valtion ja kuntien päätöksenteon kanssa:

”Lain mukaan sosiaalityöntekijän ammatillisen kelpoisuuden ansaitakseen on suoritettava ylempi korkeakoulututkinto sosiaalityössä. Koulutuspaikkoja on lisätty viime vuosina määräaikaisilla ja kertaluotoisilla lisärahoituksilla. Koulutukseen olisi kuitenkin panostettava pitkäjänteisemmin, jotta pystytään takaamaan pätevä ammattiosaaminen ja sosiaalialan vaikuttavuus suomalaisessa yhteiskunnassa nyt ja tulevaisuudessa.”

(TS 2)

Aineiston mielipidekirjoitukset käsittelevät sosiaalialan reunaehtoja lähes poikkeuksetta epäkohtien, epäonnistumisien ja parannusehdotusten kautta. Sekä sosiaalialan resurssit että työskentelyolot mainitaan saman kirjoituksen sisällä noin puolessa tapauksista, ja teksteissä esitetyt viittaukset näiden kahden väliseen korrelaatioon toistuvat kautta aineiston:

”Pohjoismaisissa vertailuissa suomalaiset sosiaalityöntekijät ovat muita kuormittuneempia ja kokevat työssään paljon ristiriitoja. Eniten kuormittavat toimeentulotuki- ja lastensuojelutyö. – – On rohjettava parantaa sosiaalityön työoloja, kehittää toimenkuvia, lisätä henkilöstöä, tarjota työnohjausta, korottaa palkkaa ja tukea jatkuvaa osaamisen kehittämistä.”

(SS 7)

Siinä missä sosiaalialan resurssien yhteys työntekijöiden oloihin on näkyvissä useissa mielipiteissä, jonkin verran heikommin näkyy resurssien yhteys toiseen vaikutusalueeseensa; sosiaalityön asiakkaiden oikeuksiin. Niissä kirjoituksissa, joissa aihepiirinä ovat sosiaalialan työn reunaehdot, asiakkaiden asemaan ja oikeuksiin liittyviä lauseita on tyypillisesti vain noin viidennes tekstistä, kun taas keskimäärin kolme viidesosaa tekstin pituudesta käytetään sosiaalityöntekijöiden näkökulman esiin tuomiseen.

Pääpaino työn reunaehtoja käsittelevissä teksteissä on toisin sanoen sosiaalityöntekijöiden näkökulmassa, mikä korostuu varsinkin silloin, kun teksti sisältää sosiaalialan työskentelyolojen aiheen. Reunaehtoja käsittelevissä mielipiteissä tunnusomaista onkin sosiaalityöntekijöiden esittäminen yhtenäisenä joukkona tai yhteisönä, johon kirjoittaja kuuluu:

”Hyvin tavallista on se, että sosiaalityöntekijä kuulee kaikki mahdolliset kiro- ja haukkumasanat. Lisäksi sosiaalityöntekijä joutuu ottamaan vastaan henkilöönsä kohdistuvia loukkauksia. Aika ajoin teemme työtä oman henkemme uhalla.”

(SS 5)

Tällaiset kirjoitukset sisältävät paljon monikon ensimmäisen persoonan käyttöä, eli niin kutsuttua me-muotoa merkitsemään sosiaalialan ammattilaisista rakentuneeseen yhteisöön kuulumista.

6 KOHTI MUUTOSTA: MIELIPIDEKIRJOITUSTEN TAVOITTEET

6.1 Mieliidekirjoitukset tavoitteellisena muutostoimintana

Olen jäsennellyt mieliidekirjoituksissa esiintyvät aiheet osoittaakseni ne alueet, joihin sosiaalialan ammattilaisten julkiset mieliidekirjoitukset tavoitteellisina tekoina kohdistuvat. Erittelemäni aiheet ovat toisin sanoen niitä kohteita, joihin on haluttu mieliidekirjoitusten kautta vaikuttaa. Yksittäisten aiheiden lisäksi eri aiheiden yhdistelmät vihjaavat teksteissä piilevien tavoitteiden suuntaan näyttämällä, mitä aihepiirejä mieliideissa halutaan solmia yhteen. Teksteissä olevat aiheet, aiheiden yhdistelmät ja erilaisten perustelujen käyttö yhteen sovitettuna osoittavat kohti mieliidekirjoitusten tarkoitusta, eli kirjoitusten sisältöihin asettuneita tavoitteita. Tavoitteella tarkoitan tässä toimintaa, jonka pyrkimyksenä on saada aikaan ennalta määriteltäjä muutoksia tekstin lukijoiden ajatusmaailmassa, tiedoissa ja toiminnassa.

On huomattava, että yksittäisessä mieliidekirjoituksessa saattaa olla yksi tai useita tavoitteita. Yksittäinen kirjoitus sisältää harvoin vain yhden tavoitteen, ja yleisin tavoitteiden määrä mieliidekirjoituksessa on kaksi tai kolme. Tavoitteet saattavat näkyä kirjoituksissa intensiteetiltään joko vahvempana tai heikompana riippuen aiheeseen käytetyn palstatilan määrästä sekä argumentaatiokeinojen laadusta ja määrästä. Tästä johtuen joissakin teksteissä olevat tavoitteet ovat vaikeammin osoitettavissa kuin toisissa. Lisäksi on huomioitava, että tarkastelun kohteena ovat vain teksteissä eksplisiittisesti näkyvät tavoitteet, sillä kirjoittajien henkilökohtaisia tarkoituseriä tai ”rivien väleistä” heijastuvia motiiveja ei ole mahdollista luotettavasti tarkastella pelkkien tekstien kautta.

Jokainen aineiston mieliidekirjoitus sisältää luonnollisesti omat yksilölliset tavoitteensa, mutta tavoitteiden aihepiirit ovat tästä huolimatta suhteellisen rajattuja sisältäen paljon toistuvia elementtejä. Mieliidekirjoituksista tunnistamani ensisijaiset tavoitteet ovat yhtäläisten piirteidensä perusteella koottavissa kahdeksan tavoiteryhmän alle seuraavasti:

- 1) Sosiaalityön palveluista ja sisällöistä tiedottaminen
- 5) Sosiaalialan työn reunaehtojen parantaminen
- 2) Sosiaalialan maineen parantaminen
- 3) Sosiaalialan asiakaskunnan oikeuksien ajaminen ja tasa-arvon edistäminen

- 6) Sosiaalisten ongelmien osoittaminen ja ratkaisumallien esittäminen
- 4) Sosiaalityön näkemyksen esiintuominen yhteiskunnallisista toimintamalleista
- 7) Yhteiskunnan rakenteiden muokkaaminen
- 8) Valtiolliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen.

Kaikkia listattuja tavoiteryhmiä esiintyy aineistossa tasaisesti, mutta joitain merkittäviä eroavaisuuksia ryhmien esiintyvyydessä on nähtävissä. Aineiston yleisimmät tavoiteryhmät ovat *sosiaalialan työn reunaehtojen parantaminen*, joka on tavoitteena 21 mielipidekirjoituksessa sekä *valtiolliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen*, joka esiintyy mielipiteissä 20 kertaa. Molemmat kyseisistä tavoiteryhmistä sisältyvät siis peräti kolmasosaan aineiston teksteistä. Suhteellisesti vähiten mielipiteissä tavoitellaan *sosiaalialan maineen parantamista* ja *sosiaalisten ongelmien osoittamista ja ratkaisumallien esittämistä*: kumpikin tavoite esiintyy aineistossa 10 kertaa, eli kuudesosassa kaikista aineiston teksteistä.

Kuvio 2. Tavoitteiden määrällinen esiintyvyys mielipidekirjoituksissa

Kaikkia aineistoon sisältyvien mielipidekirjoitusten tavoitteita yhdistävä tekijä on muutokseen pyrkiminen. Muutospyrkimyksiä kohdistetaan mielipidekirjoituksissa karkeasti jaoteltuna kolmeen eri kohdeyleisöön: joko yksittäisiin lukijaryhmiin, paikallisesti lehden levikkialueelle tai laajemmin koko maan tasolle. Toisaalta tavoite voi keskittyä muutoksen aikaansaamiseen lähtökohtaisesti joko ajattelun tai toiminnan tasolla. Lisäksi yksittäiset mielipidekirjoitukset tavoittelevat muutosta eri reittejä pitkin: joko sosiaalialan työympäristöjen, kansalaisten ja asiakasryhmien tai yhteiskunnan tasolla. Olen ryhmitellyt tavoitteet aihepiirien pohjalta sosiaalialan työhön liittyviin tavoitteisiin, sosiaalialan asiakaskuntaan liittyviin tavoitteisiin sekä yhteiskuntaan liittyviin tavoitteisiin.

6.2 Sosiaalialan työhön liittyvät tavoitteet

Sosiaalityön palveluista ja sisällöistä tiedottaminen

Ensimmäisen tavoiteryhmän motiivina on nimensä mukaisesti tiedottaa sosiaalityön palveluista siten, että lukijoiden tietopohja palveluiden sisällöistä, palveluiden piiriin hakeutumisesta ja saatavuudesta kasvaa mielipidekirjoituksen lukemisen seurauksena. Sosiaalityön palveluista ja sisällöistä tiedottaminen on tavoitteena neljäsosassa aineiston teksteistä. Sosiaalialan korkeakoulutetut haluavat aineiston perusteella tiedottaa mielipidepalstoilla ennen kaikkea sosiaalityön rajapinnoille sijoittuvien palveluiden rakenteista ja sisällöistä. Tällaisia ovat muun muassa koulukuraattorityön sisältö ja osaamisvaatimukset sekä etuuskäsittelyn ja aikuissosiaalityön välinen työnjako.

Muutamassa aineiston mielipidekirjoituksessa tiedottamisella tavoitellaan yksinkertaisesti jonkin uudehkon tai vaikeasti hahmottuvan palvelun parempaa tuntemusta ihmisten keskuudessa. Yleisempää kuitenkin on, että pontimena tiedottamista sisältäville teksteille on julkisuudessa käyty keskustelu, joka on joltain osin sisältänyt puutteellista tai virheellistä tietoa sosiaalityön palveluista. Tiedottamisen idea on tällöin aiempaa julkista keskustelua kommentoimalla korjata julkisia väärinkäsityksiä, jotka saattaisivat johtaa asiakkaiden tai palveluissa työskentelevien kannalta negatiivisiin seurauksiin. Yhdessä mielipiteessä esimerkiksi oiotaan erään lehteen kirjoittaneen henkilön vääräksi muotoutunutta käsitystä perhetyön tehtävästä ja resursseista:

”Tampereen kaupungin ehkäisevässä perhetyössä työskentelee noin 45 perhetyöntekijää, joiden tehtäviin kuuluu auttaminen perheiden arjessa, kuten lastenhoito, ruuanlaitto ja muut kotityöt. Perhetyön tehtävänä on tukea perheiden omaa selviytymistä eri elämäntilanteissa. Esimerkiksi vauvaperheiden arki, monikkoperheet, vanhempien väsymys tai sairastuminen ja erilaiset kriisitilanteet ovat perhetyön tehtäväaluetta.”

(AL 5)

Silloin, kun jostakin sosiaalityön alueesta, useimmiten lastensuojelusta, on uutisoitu ja keskusteltu negatiivisten asioiden kautta, saattaa tilanne johtaa mielipidekirjoituksiin, joissa tiedottamisen tavoite sekoittuu saumattomasti sosiaalialan maineen parantamisen tavoitteeseen. Tällöin on vaikea erottaa, missä määrin mielipidekirjoituksessa on kyse väärin tietojen oikaisemisesta ja missä määrin taas positiivisemmän julkisuuskuvan luomisesta. Nämä kaksi tavoitetta toimivat tässä tapauksessa yhdessä tukemassa ja vahvistamassa toistensa agendoja.

Sosiaalialan työn reunaehtojen parantaminen

Sosiaalialan työn reunaehtojen parantaminen on tavoite, joka näkyy 21 mielipidekirjoituksessa. Tavoitteella on paljon yhteistä sosiaalialan maineen parantamisen kanssa. Molemmat tavoiteryhmät ponnistavat vahvasti sosiaalialan ammattilaisten, erityisesti sosiaalityöntekijöiden omasta näkökulmasta ja ajavat ensisijaisesti sosiaalialan työntekijöiden etuja. Erona on, että maineen parantamisessa muutospyrkimys kohdistuu pääasiassa kaikkien lukijoiden ajatusmaailmaan, kun taas reunaehtojen parantamisessa muutosta toivotaan erityisesti tiettyjen tahojen tekoihin: ylempien tahojen päätöksentekoon ja johtoportaan tekemiin valintoihin. Samalla tavoitteellaan ruohonjuuritason työntekijöiden huomiota, ja pyritään herättelemään myös heidän aktiivisuuttaan omien työolojensa parantamiseksi.

Reunaehtojen parantamisen tavoittelu kohdentuu aineiston teksteissä erityisesti kahteen alueeseen: yhtäältä lastensuojelun työn reunaehtoihin ja toisaalta sosiaalialan koulutukseen ja pätevyysiin liittyviin kysymyksiin. Lastensuojelun kehittämisen asiaa ajavat tekstit kritisoiivat ennen kaikkea riittämättömiä resursseja ja heikkoa johtamista. Mielipidekirjoituksissa perustellaan parempien reunaehtojen tavoittelua usein työn tuloksien ja laadun parantumisella sekä asiakkaiden oikeuksien toteutumisella. Niissä toivotaan lastensuojeluun parempia työoloja,

lapsiperheiden palveluiden parempaa organisointia, enemmän osaavia työntekijöitä jakamaan työtaakkaa sekä osaavampaa esimiestyötä.

”Vertaan lastensuojelun johtamista suomalaisten yritysten tämänhetkiseen tilanteeseen. Jos yrityksiä johdettaisiin lastensuojelun tapaan, kuinka monta kannattavaa yritystä meillä olisi? Henkilöstön suuri vaihtuvuus ja kuulematta jättäminen yhdistettynä heikkoon esimiestyöhön kertovat huonosta ja epätaloudellisesta johtamisesta.”

(HS 1)

Sosiaalialan ammattilaisten kirjoittamat mielipidekirjoitukset pyrkivät tyypillisesti edistämään keskenään hyvin samansuuntaisia tavoitteita. Mielipidekirjoitusten maailman kautta rakentuva kokonaiskuva sosiaalialan työntekijöistä ja heidän ajamastaan agendasta sisältää vain satunnaisesti poikkeamia tai ristiriitaisuuksia. On kuitenkin yksi aihealue, jonka suhteen aineiston tekstien esittämät toiveet eivät ole yhteneviä, vaan pikemminkin argumentoivat toisiaan vastaan. Kyse on koulutuskysymyksistä ja pätevyysvaatimuksista, jotka ovat jakaneet sosiaalialan ammattilaisia kahteen leiriin. Jotkut mielipidekirjoitukset peräänkuuluttavat pätevyysvaatimusten löyhentämistä ja perustelevat tätä ratkaisuna sosiaalityöntekijäpulaan, kun taas osan mielestä pätevyysvaatimukset tulisi pitää nykytasolla ja sen sijaan tulisi lisätä yliopistojen sosiaalityön tutkinto-ohjelmien aloituspaikkoja. Jo koulutusta käsittelevien mielipidekirjoitusten otsikot heijastavat sosiaalialan ammattilaisten epäkoherenttia linjaa:

”Koulutusvaatimusten heikentäminen on lyhytnäköistä.”

(KSML 2)

”Epäpätevä lastensuojelun työntekijä on myös vahvuus.”

(HS 7)

”Sosiaalityöntekijän oltava pätevä.”

(TS 1)

Koulutuskysymys on erityisen mielenkiintoinen kiistakapula siksi, että molempia näkemyksiä kannattavat kirjoitukset ajavat lopulta samaa tavoitetta, työn reunaehto- ja parantumista osaavien työntekijöiden määrää lisäämällä. Vastakkainasettelu syntyy vastakkaisista keinoista, joilla tavoitetta pyritään edistämään. Molemmat leirit haluavat vaikuttaa niihin tahoihin, jotka

osallistuvat koulutusta ja pätevyysvaatimuksia koskevien päätösten tekoon, mutta päätöksien sisältöjen muutoksia pyritään johdattamaan päinvastaisiin suuntiin.

Sosiaalialan maineen parantaminen

Kolmas tavoiteryhmä, sosiaalialan maineen parantaminen, on tavoitteena 16 prosentissa mielipidekirjoituksista. Sosiaalialan maineen parantamisen tavoitteet liittyvät pyrkimyksiin muuttaa lukijakunnan ajatusmaailmaa ja yleistä mielipideilmastoa suotuisammaksi sosiaalialaa tai sosiaalialan työntekijöitä kohtaan. Kuten tiedottamisen tavoitteessa, myös maineen parantamisen tavoitteessa on kyse lähtökohtaisesti tiedon, mutta myös ajatuksien ja tunteiden tarjoamisesta tekstin lukijoille. Tämänäyttypisiä tavoitteita sisältävien mielipidekirjoitusten taustalla on hyvin usein tekstissäkin esiin tuotu aiempi julkinen keskustelu, jossa sosiaalityö on esitetty negatiivisessa, osittain virheellisessäkin valossa.

Pyrkimys parantaa sosiaalialan mainetta näkyy mielipidekirjoituksen sisällössä tyypillisesti sosiaalityöntekijöiden puolustamisena ja hyvien puolien esiin nostamisena. Usein tekstissä on tällöin hyvin paljon piirteitä, jotka näyttävät olevan jotain informoinnin ja imagon nostamisen väliltä, mutta perusteluissa käytettävät välineet, kuten onnistumisien ja positiivisten asioiden listaaminen sekä kirjoittajan oman mielipiteen vahva näkyvyys sisällössä paljastavat päätavoitteen kohdistuvan nimenomaan imagoon:

”Koen velvollisuudekseni tarkentaa, että Toivakan marraskuun 2012 lastensuojelun työntekijöiden tilanne on ollut hyvä. Tällöin Toivakassa oli työnsä kiitettävästi tekevä viittä vaille valmis lastensuojelun sosiaalityöntekijä, pätevä perhetyöntekijä ja sosiaalityöntekijän pätevyyden omaava perusturvajohtaja, jota muut sosiaalityötä tehneet voivat konsultoida jatkuvasti. Lisäksi Toivakassa ostettiin tarvittaessa asiantuntevia lastensuojelupalveluja. Kunnan ylpeytenä ja paljon kiitosta saaneena toimintana on vuoden 2011 alusta aloitettu ennaltaehkäisevä perhetyö – – .”

(KSML 7)

Osassa aineiston kirjoituksista maineen parantamisen tavoitetta edistetään positiivisen korostamisen sijaan lähes päinvastaisella tavalla: työn huonojen reunaehtojes esittelyn kautta.

Esimerkiksi lastensuojelua koskevissa teksteissä yleistä on pohtia työn haastavaa luonnetta suhteessa suuriin asiakasmääriin, heikkoon johtamiseen, lisäkoulutuksiin osallistumisen mahdottomuuteen sekä jatkuvaan kiireeseen. Usein näissä mielipiteissä todetaan, että vaikka työntekijät tekevät parhaansa, huonot työolot estävät ihanteellisten tulosten syntymistä. Maineen parantamisen tavoitteessa on näissä kirjoituksissa kyse ennemminkin työntekijöiden maineen parantamisesta samalla, kun tuodaan esiin oman organisaation heikot kohdat tai jopa sen kokonaisvaltainen toimimattomuus.

6.3 Sosiaalialan asiakaskuntaan liittyvät tavoitteet

Sosiaalialan asiakaskunnan oikeuksien ajaminen ja tasa-arvon edistäminen

Neljäntenä listalla oleva tavoiteryhmä keskittyy sosiaalialan asiakkaiden asioiden ajamiseen sekä heikompiensaisten ja vähemmistöjen puolustamiseen. Toisin sanoen päämääränä tämän tavoitteen sisältävissä mielipidekirjoituksissa on tasa-arvon toteutuminen kaikkien väestöryhmien välillä asuinpaikasta tai sosiaalisesta taustasta riippumatta. Tavoitteiden painopisteet vaihtelevat oikeuksiin liittyvän tiedon ja ajatusmallien esittämisestä aina tasa-arvoa edistävään toimintaan kannustamiseen. Huomattavan yleinen perustelu asiakkaiden oikeuksien ajamisessa liittyy taloudellisiin säästöihin, joita yhdenvertaisen hyvinvoinnin uskotaan pitkällä tähtäimellä luovan.

Sosiaalialan asiakaskunnan oikeuksien ajamisen ja tasa-arvon edistämisen tavoite löytyy 17 mielipidekirjoituksesta. Lähes jokainen näistä teksteistä tavoittelee joko lastensuojelun piirissä olevien lasten tai työttömien aikuisten yhdenvertaisuutta ja yhtäläisiä mahdollisuuksia muuhun väestöön nähden:

”Jos työtä löytyisi, niin enemmistö nuorista jäisi mielellään Itä-Suomeen. Parhaat kotikunta-arviot nuorilta sai Leppävirta. Hienosti pärjäisivät myös Joroinen, Lapinlahti, Siilinjärvi, Kontiolahti ja Kuopio. Viesti on tärkeä. Ei niitä työpaikkoja niin vain löydy, kyllä niitä on luotava. Valtiovallan tukeakin tarvittaneen. Kehittämistyön kannustukseksi ja kohdentamiseksi tarvitaan tietoa. Tuumasta toimeen siirtymiseksi

tarvitaan monitoimijaista yhteistyötä, jonka ytimessä ovat itäsuomalaiset nuoret itse.”

(SS 8)

Yllä olevassa tekstiotteessa tavoitteena on ajaa syrjäseuduilla asuvien ihmisten oikeutta siihen, että heidän olisi mahdollista saada työtä omalta kotiseudultaan. Päämääränä on luoda suurempien paikkakuntien tapaan mahdollisuuksia hyvään toimeentuloon myös pieniin kuntiin. Noin kahdessa kolmesta aikuisten oikeuksia ajavasta mielipidekirjoituksesta näkökulma liittyy nimenomaan maantieteellisestä sijainnista johtuvaan syrjäytymisvaaraan. Päämääränä voi olla edellä mainittu työllistymismahdollisuuksien maantieteellisesti tasa-arvoisempi jakaantuminen tai esimerkiksi lähipalvelujen saatavuuden varmistaminen.

Lasten oikeuksien ajamisen osalta mielipidekirjoituksissa käsitellään ennen muuta lastensuojelun asiakkaina olevien lasten oikeutta tulla kuulluksi omassa asiassaan sekä oikeutta aitoon kohtaamiseen ja jatkuvuuteen asiakkuusprosessin aikana. Lastensuojelun asiakkaiden oikeuksien lisäksi aineisto sisältää muutaman kirjoituksen, joissa tavoitteena on muistuttaa aikuisia vastuistaan syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten auttamisessa sekä tukemisessa. Tavoiteltavat muutokset asettuvat näin ollen ensisijaisesti lasten kanssa tekemisissä olevien lukijoiden ajatusmaailmaan ja toimintatapoihin. Päämääränä on kaikkien alaikäisten tasa-arvon edistäminen sekä suhteessa ikätovereihinsa että myös aikuisväestöön.

Sosiaalisten ongelmien osoittaminen ja ratkaisumallien esittäminen

Sosiaalisten ongelmien osoittaminen ja ratkaisumallien esittäminen on listan viides tavoiteryhmä, ja se sisältyy 10 mielipidekirjoitukseen. Tavoiteryhmän voisi vaihtoehtoisesti nimetä esimerkiksi sosiaalisten ongelmien poistamisen ryhmäksi: kyse on pyrkimyksestä mielipidekirjoituksen muodossa kitkeä sosiaalista hyvinvointia estäviä tekijöitä osoittamalla sosiaaliset ongelmat ja tarjoamalla niihin ratkaisuja. Muutostyönsä strategiana tällä tavoitteella on ensin tarjota lukijakunnalle tietoa jonkin sosiaalisen ilmiön nykytilasta ja seuraavaksi hahmotella suoria toimintaehdotuksia tilanteen parantamiseksi. Huomionarvoista on, että aineistossa ei ole yhtäkään tekstiä, joka keskittyy pelkästään osoittamaan sosiaaliset ongelmat ilman niihin suuntautuvia ratkaisuehdotuksia. Tämän tavoitteen sisältäville teksteille onkin tyypillistä vahva kannustus toimintaan muutoksen saavuttamiseksi.

”Tutkimus kertoo, että köyhien miesten pääsy sosiaaliasemille on Tampereella vaikeutunut alueellisten sosiaaliasemien lakkauttamisen vuoksi. – – Tampereella tarvittaisiin nopeasti Mustan lampaan aukioloaikojen pidentämistä, laajempaa tuettua asumista ja sosiaalista isännöintiä, jollaisesta esimerkiksi Härmälässä on hyviä kokemuksia. Asunnottomuuden poistaminen ja vähentäminen sekä toimivien päihdepalveluiden rakentaminen leikkausten sijaan on välttämätöntä.”

(AL 10)

Kuten tekstiotteesta näkyy, käytetään tämän tavoitteen sisältävissä teksteissä vakuuttavuuden välineenä jonkin verran mainintoja tutkimustiedosta ja muusta asiantuntijatiedosta. Tämänkaltaisella sosiaalialan ammatillisuuteen pohjautuvan tiedon esittelyllä perustellaan myös teksteissä ehdotettavia ratkaisumalleja.

Muutostoimintaan kannustaminen sosiaalisten ongelmien vähentämiseksi kohdistuu kirjoituksesta riippuen joko päättäviin tahoihin, sosiaalialalla työskenteleviin kollegoihin, koko lukijakuntaan, tai kaikkiin edellä mainituista. Aineistossa on lisäksi neljä sellaista tekstiä, joiden yhtenä tavoitteena on puhutella muiden vastaanottajatahojen lisäksi jonkin sosiaalisen ongelman kanssa kamppailevia henkilöitä ja kannustaa avun hakemiseen. Seuraavassa mielipidekirjoituksessa esimerkiksi muistutetaan, että päihdekuntoutukseen meneminen on aina kannattavaa, vaikka kuntoutus ei sujuisikaan parhaiden odotusten mukaan:

”Se, että asiakas ei raitistu ja saa muutetuksi elämänsä suuntaa kuntoutuksessa ei tarkoita, että asiakas on mähertänyt homman. On todennäköisempää, että motivointi ei ole onnistunut. Siihen ei ole syyllinen vain asiakas sen enempiä kuin työntekijäkään. On kysymys ihmisestä ja hänen elämästään. Täytyy muistaa, että epäonnistuneestakin kuntoutushoidosta jää jotakin, se ei ole turhaa.”

(TS 9)

Mielipidekirjoituksissa esitetyt sosiaalisten ongelmien ratkaisumallit ovat erityyppisiä ja eri toiminnan tasoille asettuvia riippuen siitä, kenen toimintaa tekstillä pyritään muokkaamaan. Päättäviltä tahoilta halutaan sosiaalisten ongelmien vastaista työtä mahdollistavia ja helpottavia päätöksiä, kuten kunnollisia investointeja sosiaalipalveluihin tai yhteiskunnallisen turvaverkon korjaamista säännösten ja lakien muutoksilla. Muita sosiaalialalla työskenteleviä taas

kannustetaan rohkeuteen kehittämistyöhön lähtemisessä, uusien vaikuttavampien työmuotojen vakiinnuttamisessa sekä laadukkaiden palveluiden puolustamisessa. Lisäksi joissakin teksteissä vedotaan koko mielipidekirjoituksen lukijakuntaan ennakkoluulojen poistamiseksi, välinpitämättömyyden vähentämiseksi ja auttamistoimintaan mukaan lähtemiseksi.

6.4 Yhteiskuntaan liittyvät tavoitteet

Sosiaalityön näkemyksen esiintuominen yhteiskunnallisista toimintamalleista

Kuudes tavoiteryhmä, sosiaalityön näkemyksen esiintuominen yhteiskunnallisista toimintamalleista, esiintyy 17 mielipidekirjoituksessa. Nämä tavoitteet muodostavat aiheiltaan suhteellisen epäkoherentin ryhmän, joka tähtää muutokseen yhtäläisesti niin asenneilmastossa, toiminnassa, poliittisessa päätöksenteossa kuin ihmisten tietopohjassa. Kyse on sosiaalityölle ominaisen näkemyksen ilmaisemisesta ja sosiaalityön kentällä olevan tiedon jakamisesta julkisesti yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseksi. Niissä mielipidekirjoituksissa, joissa tämä tavoite on nähtävissä, mielipiteen sisältöä perustellaan tyypillisesti sosiaalityön asemalla yhteiskunnallis-sosiaalisten kysymysten asiantuntijana.

”Jotta suomalaisessa yhteiskunnassa lapsen oikeus lastensuojelun edunvalvontaan toteutuu yhdenvertaisesti, asiassa tarvitaan selkeä valtakunnallinen ohjeistus siitä, milloin ja missä tilanteissa lapselle tulee lastensuojeluasiassa määrätä edunvalvojan sijainen. Lapsen oikeuden toteutumiseksi tarvitaan myös lainsäädännöllistä tarkennusta. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava siitä, että lapselle haetaan laissa tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojan sijainen lastensuojeluasiaan.”

(AL 6)

Sosiaalityön näkemystä tuodaan aineistossa esiin eniten ensinnäkin hyvinvointivaltioon kuuluvien sosiaalipalveluiden järjestämiseen ja saavutettavuuteen liittyen, toiseksi tulonjaon ongelmakohtiin liittyen ja kolmanneksi lasten institutionaalisten turvaverkkojen rakentumiseen liittyen.

Yhteiskunnan rakenteiden muokkaaminen

Seitsemännen tavoiteryhmän olen nimennyt yhteiskunnan rakenteiden muokkaamiseksi. Tämä tavoiteryhmä esiintyy 17 tekstissä. Tavoitteen tausta-ajatus ja toimintaperiaate on hyvin samankaltainen kuin sosiaalisten ongelmien osoittaminen ja ratkaisumallit -tavoiteryhmässä. Myös yhteiskunnan rakenteiden muokkaaminen keskittyy vahvasti konkreettiseen toiminnan kautta saavutettavaan muutokseen yhteiskunnassa. Ainoana suurena erona tavoitteiden välillä ovat kohteina olevat yhteiskunnan tasot: kuudennessa tavoiteryhmässä lähdetään liikkeelle sosiaalisista ongelmista, toisin sanoen yksittäisten ihmisten ja ihmisryhmien kokemista ongelmista, kun taas seitsemännessä tavoiteryhmässä muutostyöhön lähdetään korkeammalta, yhteiskunnallisten rakenteiden ja käytäntöjen tasolta.

Yhteiskunnan rakenteiden muokkaaminen on kunnianhimoinen tavoite mielipidekirjoitukselle: muutospyrkimyksen kohteena ovat usein laajat, jopa maanlaajuiset ja suhteellisen vakiintuneet sosiaaliset rakenteet liittyen pääasiassa julkisiin ja yksityisiin palveluihin. Joissakin mielipiteissä tuodaan ainoastaan esiin toimimaton rakenne ja ilmaistaan, miksi sitä on kehitettävä, mutta suurimmassa osassa kirjoituksista on tarjolla myös konkreettisia parannusehdotuksia:

”Eropalveluiden virkatyön rinnalle on kehittynyt järjestöissä monia auttamistahoja, hyvänä esimerkkinä Lastensuojelun keskusliiton käynnistämä ja nykyisin Ensi- ja turvakotien liiton hoitama Neuvokeskus-toiminta, jonka Eroneuvo-tilaisuudet ja Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmät toimivat monissa kunnissa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten voimin. Eroavun tulisi olla saatavilla esimerkiksi neuvoloissa ja koulun oppilashuollossa. Perheneuvolan ja perheasioiden neuvottelukeskuksen kynnyksen pitäisi olla matalampi.”

(HS 13)

Yhteiskunnan rakenteiden muokkaaminen on raskasliikkeinen prosessi, ja siihen tarvitaan usein monien ihmisryhmien, ammattiryhmien ja yhteisöjen aktivoitumista. Tähän tavoitteeseen pyrkivät mielipidekirjoitukset haluavat tuoda esiin vanhojen rakenteiden epäkohtia, ja niiden tarkoituksena on aktivoida tekstin lukijoita toimimattomien rakenteiden uudistamistyöhön. Yhteiskunnan rakenteiden muutostarpeiden ohella osassa mielipidekirjoituksista nostetaan esille myös rakenteiden kanssa käsi kädessä kulkevat kulttuuriset rakenteet. Tällaisissa teksteissä

ilmaistaan huoli esimerkiksi yhteisöllisyyden puuttumisen ja korostuneen yksilökeskeisyyden riskeistä.

Valtiolliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen

Viimeinen tavoiteryhmä, valtiolliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen, on koko tavoitelistan ainoa, jossa ensisijaisena tarkoituksena on vaikuttaminen hyvin pienen lukijajoukon ajatuksiin ja toimintaan. Päätöksentekoon pyritään vaikuttamaan 20 aineiston mielipidekirjoituksessa. Nimensä mukaisesti tämäntyyppiset kirjoitukset sisältävät lobbausta, eli ne pyrkivät vaikuttamaan kunnallisiin ja valtiollisiin päätöksentekoprosesseihin. Tekstit on tällöin osoitettu ennen kaikkea päätöksentekijöille, esimerkiksi kunnanvaltuutetuille, kunnanhallitukselle, kansanedustajille tai Suomen hallitukselle. Joskus lobbauskirjoituksen toivottua vastaanottajajoukkoa puhutellaan tekstissä suoraan, kun taas toisinaan sen huomiota haetaan epäsuoremmilla vihjeillä muun muassa sanavalintojen kautta:

”Turun kaupunginvaltuuston tulisi tehdä päätös maahanmuuttajille suunnatun Triangeli-projektin toiminnan vakiinnuttamisesta. Triangeli-projekti on ollut erittäin onnistunut hanke, jossa on edistetty maahanmuuttajien työllistymistä, kouluttautumista ja yhteiskuntaan sopeutumista. – – Tärkeää olisi ymmärtää, että kyseessä on pitkäaikaisesti järkevä talouspoliittinen sijoitus.”

(TS 8)

Kunnalliseen ja valtiolliseen päätöksentekoon vaikuttamisen tavoite on löydettävissä 33 prosentista aineiston teksteistä. On huomattava, että vaikka päätöksentekoon vaikuttaminen on aineistossa useimmin esiintyviä tavoiteryhmiä, on se ainoana tavoitteena vain kolmessa mielipidekirjoituksessa. Muut toiminnan muutoksiin tähtäävät tavoiteryhmät, sosiaalialan työn reunaehtojen parantaminen, sosiaalisten ongelmien osoittaminen ja ratkaisumallien esittäminen sekä yhteiskunnan rakenteiden muokkaaminen yhdistyvät tyypillisesti päätöksentekoon vaikuttamisen tavoitteeseen. Päätöksentekijöiden toiminnan muuttamiseen kohdistuu toisin sanoen pyrkimyksiä monissa sellaisissa teksteissä, joissa tavoitteet kohdistuvat ensisijaisesti muihin tahoihin ja ryhmiin. Tämänkaltaisissa mielipiteissä johonkin ilmiöön, tilanteeseen tai toimintatapaan toivottu muutos pyritään saavuttamaan viestimällä samanaikaisesti monelle eri ryhmälle.

7 RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ

MIELIPIDEKIRJOITUKSISSA

7.1 Mielipidekirjoitusten tavoitteiden yhtymäkohdat rakenteellisen sosiaalityön tehtäviin

Olen jäsenellyt mielipidekirjoitusten tavoitteet ryhmiin sekä analysoinut tarkemmin näiden tavoiteryhmien sisältöjä. Seuraavaksi tutkin, missä määrin nämä mielipidekirjoitusten tavoitteet voidaan katsoa yhteensopiviksi rakenteellisen sosiaalityön tehtäväkuvauksien kanssa. Toisin sanoen tarkastelen sitä, voidaanko aineiston mielipidekirjoituksia pitää rakenteellisen sosiaalityön ilmentyminä. Käytän tarkastelussa teoreettisena kehikkona Anneli Pohjolan (2011) jäsentämää rakenteellisen sosiaalityön tehtäväkuvausta, jonka mukaan rakenteellinen sosiaalityö muodostuu neljästä tehtäväalueesta: tietotyöstä, strategisesta työstä, inklusiotyöstä sekä oikeudenmukaisuustyöstä.

Suurin osa mielipidekirjoitusten tavoiteryhmistä on sellaisia, joiden voidaan katsoa toteuttavan rakenteellisen sosiaalityön tehtävää. Tavoitteet, jotka liittyvät yhteiskunnan rakenteiden muokkaamiseen, päätöksentekoon vaikuttamiseen ja sosiaalialan asiakkaiden oikeuksien ajamiseen ovat suorastaan rakenteellisen sosiaalityön ydinaluetta. Ainoastaan sosiaalialan maineen parantamisen tavoite ei pääosin asetu minkään rakenteellisen sosiaalityön osa-alueen eetokseen, sillä se liittyy yhteiskunnallisen vaikuttamistyön sijasta oman ammattiryhmän edunvalvontaan. Myös sosiaalialan työn reunaehtojen parantaminen on rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta problemaattinen tavoite, mutta osassa teksteistä sekin liittyy asiakkaiden oikeuksiin linkittyvien perusteluiden myötä rakenteellisen sosiaalityön tekemiseen.

Tietotyö on mielipidekirjoitusten tutkimisen kannalta poikkeuksellinen rakenteellisen sosiaalityön alue, sillä se lävistää viestintään painottuvien tehtäviensä vuoksi lähes kaikki aineiston kirjoitukset. Sen sijaan mielipidekirjoituksiin työmuodoiltaan jokseenkin sopimaton inklusiotyö esiintyy aineistossa hyvin marginaalisesti. Kaiken kaikkiaan suppeaksi muotoutunut aineisto tarjoaa lähinnä esimerkkejä ja ennakkotapauksia rakenteellisen sosiaalityön tekemisen mahdollisuuksista julkisen viestinnän kautta, eikä niinkään näyttäyty systemaattisena ja vakiintuneena rakenteellisena vaikuttamistoimintana.

7.2 Mieli­pidekirjoitusten tavoitteet tietotyön näkökulmasta

Anneli Pohjolan (2011) esittämän määritelmän mukaan rakenteellisen sosiaalityön ensimmäinen osa-alue, tietotyö, tarkoittaa tiedon tuottamista ja välittämistä sekä epäkohtien osoittamista ja yhteiskunnan omatuntona toimimista. Aineistoon sisältyvät mieli­pidekirjoitukset ovat julkisia, kaikille kiinnostuneille tarkoitettuja tekstejä. Lisäksi ne on kirjoitettu sosiaalialan ammattilaisen, eli aiheen asiantuntijan roolissa. Tästä seuraa, että mieli­pidekirjoituksen kirjoittaminen on tekona ainakin jossain määrin tietotyön toteuttamista. Tietotyö on läsnä myös niissä teksteissä, joissa tiedon jakaminen ei ole ensisijaisena päämääränä, sillä tietotyön sisällölliset keinot toimivat kaikissa aineiston teksteissä vähintään välineinä muihin tavoitteisiin pääsemiseksi. Huomionarvoista on, että aineistossa ei ole yhtäkään mieli­pidekirjoitusta, jossa ei olisi läsnä joko julkisuustyön, yhteiskuntakritiikin tai näiden molempien piirteitä.

Tietotyön määrittelyt toteutuvat kaikkein eksplisiittisimmin sosiaalityön palveluista ja sisällöistä tiedottamisen tavoitteen sisältävissä teksteissä, sillä niiden tarkoituksena on tietotyön hengen mukaisesti tarpeellisen tiedon jakaminen lukijoille. Palveluista ja sisällöistä tiedottaminen asettuu tietotyön osa-alueista ensisijaisesti julkisuustyön kehikkoon. Siinä viestintä ja tiedon jakaminen päättäjille ja kansalaisille tapahtuu kirjallisen julkisen viestinnän kautta sanomalehden mieli­pidepalstalla. Julkisuustyö on yleisimmin yksinkertaisesti tarpeellisen tiedon julkista välittämistä esimerkiksi kuvaamalla erilaisia palveluita ja niiden sisältöä:

”Ammattitaitoisen sovittelupalvelun kautta työkorvaussopimuksen tekeminen ja työn suorittaminen onnistuvat ilman kohtuuttomia riskejä. Sopimuksessa sovitaan tarkkaan työn laatu, määrä ja ajankohta sekä työtä valvovat henkilöt. Sovittelutoimistolla on valmiina tapaturmavakuutus työkorvausta suorittavia varten.”

(AL 1)

Tietotyön toinen osa-alue on yhteiskuntakritiikon työ, eli sosiaalisten epäkohtien osoittaminen ja yhteiskunnan omatuntona toimiminen (emt.). Sosiaalisten epäkohtien osoittamisen tehtävä konkretisoituu selvimmin mieli­pidekirjoituksissa, joissa tavoitteena on sosiaalityön näkemyksen esiintuominen yhteiskunnallisista toimintamalleista, yhteiskunnan rakenteiden muokkaaminen tai sosiaalisten ongelmien osoittaminen ja ratkaisumallien esittäminen. Seuraavassa tekstiotteessa erästä yhteiskunnallista toimintamallia, palveluseteliä, kritisoidaan selvittämällä sen käytön ongelmatilanteita.

”Myös päivähoidossa palvelujen lisätarpeeseen pyritään vastaamaan palveluseteleillä. Jos autoton yksinhuoltaja joutuu valitsemaan, viekö lapsensa kunnalliseen päiväkotiin toiselle puolella kaupunkia vai lähellä olevaan päiväkotiin palvelusetelin turvin, hänellä on kaksi huonoa vaihtoehtoa valittavanaan. Yksityisen päiväkodin maksusta joutuu setelin lisäksi maksamaan itse enemmän kuin mitä kunnallinen maksu olisi. Kunnalliseen hoitomaksuun voidaan tarvittaessa myöntää maksuvapautus tai -alennus. Palveluseteliin sellaista ei ole mahdollista saada.”

(KSML 3)

Yhteiskuntakriitikon tehtävän toteuttaminen mielipidekirjoituksen kautta tarkoittaa siis ensinnäkin jonkin yhteiskunnallisen käytännön tai ilmiön negatiivisten seurausten esiin nostamista ja toiseksi vaatimusta voimassaolevan tilanteen parantamiseksi. Yhteiskunnan omatuntona mielipidekirjoitus sen sijaan toimii useimmiten silloin, kun sen tavoitteena on sosiaalialan asiakaskunnan oikeuksien ajaminen ja tasa-arvon edistäminen. Tällaisissa teksteissä vedotaan usein päätöstentekijöiden, organisaatioiden tai kansalaisten asenteiden ja toiminnan muuttamisen puolesta, jotta tuloksena olisi yhdenvertaisempi ja parempi yhteiskunta:

”Jokainen lapsi ja nuori haluaa tuntea itsensä tärkeäksi ja jonkin ryhmän jäseneksi. Siksi kehotan meitä kaikkia aikuisia miettimään, kuinka voisimme omalta osaltamme pienin sanoin ja teoin osoittaa hyväksyntää myös niitä lapsia ja nuoria kohtaan, joiden vanhemmat eivät siihen pysty ja toimia mallina lapsille ja nuorille hyväksyvemmän yhteiskunnan puolesta.”

(HS 3)

Tietotyö siis lävistää koko aineiston, sillä asiantuntijoina kirjoitetut aineiston tekstit sisältävät aina tiedollisen ulottuvuuden. Näin on myös kaikkein tunnepitoisimmissa teksteissä, joissa tunteisiin vaikuttamisen päämäärään haetaan tukea tiedollisista sisältöosuuksista. Hyviä esimerkkejä lienevät sosiaalialan työn reunaehtojen parantamisen ja sosiaalialan maineen parantamisen tavoitteet, jotka sisältyvät joihinkin hyvin tunnepainotteisiin teksteihin koskien työn vaativuutta, kiirettä ja työntekijöihin kohdistuvia ylivoimaisia odotuksia. Näissäkin teksteissä negatiivisia tunteita perustellaan faktoilla esimerkiksi huonojen työolojen vaikutuksista työn heikentyvään tuloksellisuuteen ja resurssitarpeiden entistä suurempaan kasvuun tulevaisuudessa. Tietotyön osa-alueista vain sosiaalialalyttinen tehtävä ei esiinny

mielipidekirjoituksissa, sillä se on olemukseltaan tutkivaa työtä ja tiedon tuottamista, eikä siihen sellaisena kuulu tiedon jakaminen.

7.3 Mielipidekirjoitusten tavoitteet strategisen työn näkökulmasta

Strateginen sosiaalityö sisältää yhteiskunnallisen sosiaalipolitiikan edistämistä, visiointia, verkostoitumista, ratkaisuvaihtoehtojen etsimistä sekä sosiaalisten vaikutusten arvioimista. Siinä pyritään hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden lisääntymiseen rakenteisiin vaikuttamisen kautta. (Pohjola 2011.) Aineistossa strategisen työn kuvauksen mukaisia sisältöjä on eniten valtiolliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttamisen tavoitteita sisältävissä kirjoituksissa. Näissä teksteissä pyritään kautta linjan vaikuttamaan suoraan sosiaalipolitiikan tekemiseen, mikä kuuluu strategisen työn ydinideaan. Julkisella lobbaamisella pyritään vaikuttamaan päätöksentekijöiden ajatusmaailmaan siten, että tuloksena olisi hyvinvointiin ja tasavertaisuuteen positiivisesti vaikuttavia päätöksiä. Sosiaalipoliittisiin päätöksentekoprosesseihin tarjotaan toisin sanoen sosiaalityön ammatillista näkökulmaa.

”Lastensuojelu tuntuu tällä hetkellä olevan poliitikkojen leikkikenttä, jossa yksi toisensa jälkeen halutaan keksiä jotakin ”uutta”, tehostaa, nopeuttaa. Viime viikkojen lehtikeskusteluissa on heitelty ilmaan ehdotuksia muun muassa nettisossusta. Kuntaliitosta vastattiin asiakasmitoituspohdintaan, että kunnat tarvitsevat jouston varaa. Älkää vain antako siihen enää varaa. Lastensuojelutyö on ennen kaikkea ihmisten välistä työskentelyä. Siihen tarvitaan osaavia ammattilaisia ja aikaa. Uudet hienot ideat ovat huutoja vastatuuleen, jos perusasiat eivät ole kunnossa.”

(AL 18)

Strategisen työn osa-alueita ovat visioiva työ, kehittävä työ, ennakoiva työ ja reformityö (emt.). Visioivasta sosiaalityöstä, eli suunnittelu- ja strategiatyöstä, on nähtävissä häivähdyksiä aineiston teksteissä. On kuitenkin todettava, että julkiset tekstit eivät ole kovin soveltuva alusta visioivan työn työmuodoille, mahdollisten tulevaisuuksien hahmottelulle, ideoinnille ja suunnittelulle. Sen sijaan sosiaalialan ammattilaiset ovat päätyneet julkaisemaan sellaisia kirjoituksia, joissa esitellään visioivan työn tuloksina syntyneitä ratkaisuvaihtoehtoja ja

muutosehdotelmia. Tältä osin rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan tietotyön metodien avulla käyttäen lähteinä visioivasta työstä peräisin olevia sisältöjä.

Visioiva työ linkittyy vahvasti kehittävään sosiaalityöhön, jossa on kyse uusien ratkaisuvaihtoehtojen etsimisestä ja yhteistyön kehittämisestä. Kehittävää sosiaalityötä toteutetaan kirjoituksissa, joissa esitetään sosiaalityön asiantuntijuuden hengen mukaisia parannusehdotuksia jollekin toimintamallille tai rakenteelle. Tämän kaltaisissa teksteissä ensisijainen tavoitteellinen pohja on yhteiskunnan rakenteiden muokkaamisessa. Tavoitteena voi olla esimerkiksi uudentyyppisen sosiaalityöntekijän viran perustaminen vastaamaan johonkin yhteiskunnassa olevaan tarpeeseen:

”Edellä mainittujen ehkäisevien lastensuojelutyön muotojen lisäksi kunnissa tai yhteistoiminta-alueilla voisi toimia kyseistä työtä koordinoiva sosiaalityöntekijä. – – Ehkäisevää lastensuojelutyötä koordinoiva sosiaalityöntekijä voisi vastata peruspalveluissa lasten ja nuorten kanssa työskentelevien tarvitsemasta lastensuojelun konsultaatioavusta, tarjota heille lastensuojelulakiin liittyvää koulutusta sekä toimia yhdistävänä linkkinä sosiaalitoimen työntekijöiden ja muilla sektoreilla lasten ja nuorten kanssa työskentelevien välillä.”

(TS 7)

Rakenteellisen sosiaalityön muotona ennakoiva työ tarkoittaa sosiaalisten vaikutusten ennakoimista ja arviointia (emt.). Ennakoivan tehtävän määritelmän piiriin kuuluvia mielipidekirjoituksia löytyy niin ikään yhteiskuntaan suuntautuvista tavoiteryhmistä, eritoten valtiolliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttamisen tavoiteryhmästä. Mielipidekirjoituksissa ennakoiva työ näkyy kaikkein vahvimmin valmisteilla olevien tai jo tehtyjen sosiaalipoliittisten päätösten seurausten pohtimisena sosiaalityön ammatillisesta näkökulmasta. Useimmiten kannanoton kohteina ovat päätökset koskevat sosiaalipalveluihin tehtäviä heikennyksiä tai resurssien leikkaamista, joiden nähdään uhkaavan asiakkaiden oikeuksia ja yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta. Lisäksi aineistossa on muutama sellainen teksti, joissa ennakoidaan jotakin muuta yhteiskunnan osa-aluetta koskevan lainsäädännön vaikutuksia kansalaisten hyvinvointiin. Ennakoiva työ voi kohdistua esimerkiksi alkoholimainontaa koskevan sääntelyn seurausten arviointiin:

”Positiivisen mielikuvamainonnan kautta tahdotaan sitouttaa ihmiset tietyn tuoteryhmän kuluttajiksi mahdollisimman varhain ja saada heidät juomaan enemmän kyseisen mainostajan alkoholituotteita. Valitettavasti olen työni kautta joutunut katselemaan myös ilmiön sitä puolta, jonka lisääntyvä päihteenkäyttö saa aikaan. Siksi onkin mielestäni rohkeasti tartuttava kaikkiin toimenpiteisiin, joilla pystytään pitämään tulevien sukupolvien alkoholinkäyttö sellaisella tasolla, ettei se aiheuta vahinkoja sen paremmin yksilöille kuin yhteiskunnalle. Mielikuvamainonnan vaikutuksesta lasten ja nuorten juomisen lisääntymiseen on olemassa selkeää kansainvälistä tutkimusnäyttöä.”

(AL 9)

Strategisen työn osa-alueista vain reformityölle ominaisia sisältöjä ei löydy lainkaan aineistosta. Se ei ole mielipidekirjoitusten kautta helposti toteutettavissa olevaa toimintaa, sillä siinä työskennellään uusien toimintatapojen rakentamisen ja verkottumisen parissa eikä niinkään mielipideilmaston muuttamiseksi tai muiden toiminnan edistämiseksi. Vaikka sosiaalipolitiikkaan kantaa ottavia mielipidekirjoituksia on aineistossa jonkin verran, on strategisen sosiaalityön tekeminen sanomalehtien mielipidepalstoilla kuitenkin mahdollista vain suhteellisen kapeasta näkökulmasta. Strategisen työn päämäärien saavuttamiseksi tarvitaan kohdennettua verkostoitumista suoraan yhteistyökumppaneiden ja päätöstentekijöiden kanssa, jolloin pelkästään yleispätevä kaikille tarkoitettu viestintä ei nähdäkseni ole riittävä keino. Siitä huolimatta visioivan, kehittävän tai ennakoivan työn piirteitä on jossain määrin paikallistettavissa kaikista yhteiskuntaa koskevista mielipidekirjoituksista.

7.4 Mielipidekirjoitusten tavoitteet inkluusiotyön näkökulmasta

Inkluusiotyön tavoitteena on yhteisöllisyyden kautta edistää kansalaisten osallisuutta, vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia. Sen osa-alueet ovat yhteisötyö, osallisuustyö ja verkostoituva työ. Yhteisötyössä toimitaan toimintaympäristöissä kansalaisten keskuudessa ja vaikutetaan heidän kanssaan yhteistyössä. (Pohjola 2011.) Mahdollinen yhteisötyön muoto sanomalehden palstatilaa apuna käyttäen voisi olla esimerkiksi sosiaalityön ammattilaisen sekä asiakkaana olevan yhteisön yhdessä laatima mielipidekirjoitus. Mahdollisuuksista huolimatta tämän

inkluusiotyön osa-alueen ilmentymiä ei varsinaisessa merkityksessään esiinny aineiston mielipidekirjoituksissa lainkaan.

Rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta osallisuustyö tarkoittaa ihmisten osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollistamista ja valtaistamista (emt.). Osallisuustyötä löytyy aineistosta harvakseltaan ja silloinkin usein implisiittisinä viittauksina. Sen piirteitä näkyy kuitenkin teksteissä, joissa tavoitteena on sosiaalialan asiakaskunnan oikeuksien ja tasa-arvon edistäminen. Osallisuus nähdään niissä inhimillisenä perusoikeutena muiden kansalaisyhteisöjen rinnalla. Mielipidekirjoituksissa pyritään edistämään osallisuutta rakenteelliselle sosiaalityölle ominaisesti vaikuttamalla niihin rakenteisiin ja käytäntöihin, jotka tukahduttavat kaikkien yhdenveroista oikeutta osallisuuteen. Näkökulma on toisin sanoen makrotason rakenteissa, ei yksilöistä lähtevässä osallistamisessa ja valtaistamisessa.

Verkostoituvassa työssä on puolestaan kyse kansalaisten välisten solidaarisuusverkostojen rakentamisesta yhteiskunnassa (emt.). Sanomalehtien mielipidepalstat tavoittavat monia lukijoita, jolloin niillä on luonnollisesti myös potentiaalia koota lukijoiden joukosta yhteen erilaisia verkostoja ja yhteisöjä. Aineistossa ei tästä huolimatta juuri ole verkostojen rakentamiseen pyrkiviä tekstejä. Hyvin pienessä osassa mielipidekirjoituksista on kuitenkin löydettävissä tekstiosuuksia, joissa kannustetaan yhteisölliseen toimintaan tai viitataan yhteisöjen mahdollisuuksiin vaikuttaa. Tällaisia tekstejä yhdistävät huomiot yhteistyön merkityksestä:

*”Kehittämistyön kannustukseksi ja kohdentamiseksi tarvitaan tietoa.
Tuumasta toimeen siirtymiseksi tarvitaan monitoimijaista yhteistyötä,
jonka ytimessä ovat itäsuomalaiset nuoret itse. Toivoo on jo, nyt vain
vahvistamaan luottamusta.”*

(SS 8)

Inkluusiotyö perustuu suurelta osin yhteisöjen rakentamiseen ja niiden voimalla vaikuttamiseen. Yhteisöissä työskentely vaatii henkilökohtaista vuorovaikutusta, ryhmähengen luomista ja aktiivista toimintaa yhteisöissä. Kuten aineiston niukoista tuloksista voi päätellä, suuret sanomalehdet ja julkinen viestintä tarjoavat vain vähän vaihtoehtoja toteuttaa tehokkaasti inkluusiotyötä.

7. 5 Mielipidekirjoitusten tavoitteet oikeudenmukaisuustyön näkökulmasta

Kansalaisten tasa-arvon ja oikeuksien puolesta työskentelyä voi nimittää kattokäsitteellä oikeudenmukaisuustyö. Rakenteelliseen oikeudenmukaisuustyöhön kuuluvat eettinen työ sekä hyvinvointivastuu. (Pohjola 2011.) Oikeudenmukaisuustyön toteuttaminen on tietotyön jälkeen näkyvimmissä roolissa aineistossa: se sisältää 17 kirjoitusta, joissa tavoitteena on sosiaalialan asiakaskunnan oikeuksien ajaminen ja tasa-arvon edistäminen. Tämän tavoitteen sisältö on lähes täysin yhtenevä oikeudenmukaisuustyön tehtäväkuvauksen kanssa. Melko usein näissä teksteissä ovat samanaikaisesti läsnä myös tavoitteet sosiaalisten ongelmien osoittamisesta ja ratkaisumallien esittämisestä sekä sosiaalityön näkemyksen esiintuomisesta koskien yhteiskunnallisia toimintamalleja.

Eettinen työ koostuu moraalikeskustelusta sekä kansalaisten oikeuksien toteutumisen valvomisesta (emt.). Aineistossa moraalikeskusteluun ja oikeustematiikkaan kantaa ottavat kirjoitukset paneutuvat poikkeuksetta kahden ryhmän, sosiaalipalveluiden työntekijöiden ja/tai sosiaalipalveluiden asiakkaiden oikeuksiin. Sosiaalipalveluiden asiakkaista erityisesti lapset ja pienituloiset ovat saaneet sosiaalialan ammattilaiset ilmaisemaan mielipiteensä kaikkein useimmin:

”Jotta suomalaisessa yhteiskunnassa lapsen oikeus lastensuojelun edunvalvontaan toteutuu yhdenvertaisesti, asiassa tarvitaan selkeä valtakunnallinen ohjeistus siitä, milloin ja missä tilanteissa lapselle tulee lastensuojeluasiassa määrätä edunvalvojan sijainen. Lapsen oikeuden toteutumiseksi tarvitaan myös lainsäädännöllistä tarkennusta. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava siitä, että lapselle haetaan laissa tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojan sijainen lastensuojeluasiaan.”

(AL 6)

Eettisen työn lisäksi oikeudenmukaisuustyöhön kuuluu hyvin samankaltainen tehtävä, hyvinvointivastuu, eli julkisten hyvinvointipalveluiden edistäminen ja kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisuuden edistäminen (emt.). Hyvinvointivastuu kytkeytyy ja lomittuu strategisen työn työmuotoihin siinä mielessä, että hyvinvointipalveluiden edistämiseen pyritään usein nimenomaan ottamalla kantaa sosiaalipoliittisiin päätöksiin. Esimerkiksi seuraava mielipide julkisten hyvinvointipalveluiden rakenteellisesta kehityksestä edustaa paitsi strategista

sosiaalityötä myös hyvinvointivastuuta kiinnittäessään palveluiden näkökulmasta huomiota tasa-arvon toteutumiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen:

”Tuntuu, että julkiset palvelut on nyt valjastettu tuottamaan eriarvoisuutta ja puutetta tasapuolisuuden ja hyvinvoinnin sijasta. On aika arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon yhdistymisprosessin vaikutuksia kriittisesti ja etsiä kestäviä ratkaisuja. Järkevää arjen yhteistyötä yhteisten ongelmavyyhtien kohdalla on toki kehitettävä. Mutta hallitsemattomat hallintorakenteet eivät sitä edistä. Sosiaalisten ongelmien ratkomiseen tarvitaan edelleen muita kuin medikaalisia ja kaupallisia ratkaisuja.”

(KSML 6)

Oikeudenmukaisuustyön piirteitä esiintyy huomattavan laajasti monien erilaisten mielipidekirjoitusten sisällä, ja se näyttääkin yleisesti kuuluvan olennaisena osana sosiaalityön ammatillisen näkemyksen puitteissa kirjoitettuihin mielipiteisiin. Sosiaalialan ammattilaiset ovat kirjoituksissaan ottaneet sosiaalityön ammattietiikastakin tutut oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden päämäärät yhdeksi kantavaksi argumentiksi, kun he ottavat julkisesti kantaa eri aiheisiin. Kansalaisten oikeuksien toteutumisella perustellaan myös muun muassa sosiaalityön maineen parantamisen ja sosiaalialan työn reunaehto- jen kehittämisen tavoitteita, joita ei muutoin voi yksiselitteisesti sitoa mihinkään rakenteellisen sosiaalityön kategoriaan kuuluviksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkielmassani olen etsinyt vastauksia siihen, millaisia aiheita ja tavoitteita sosiaalialan ammattilaisten kirjoittamissa mielipidekirjoituksissa on sekä siihen, miten nämä tavoitteet asettuvat rakenteellisen sosiaalityön tehtäväkentälle. Mielipidekirjoitukset käsittelevät hyvin monenlaisia aiheita, jotka olen ryhmitellyt sosiaalityön ammatillisten osa-alueiden, sosiaalityön asiakkaiden ja sosiaalisten ongelmien, yhteiskunnallisten kysymysten ja sosiaalialan työn reunaehtoisten aihepiireihin. Aihepiireittäin tarkasteltuna erilaisten teemojen käsittely kirjoituksissa jakaantuu hyvin tasapuolisesti. Sen sijaan merkittäviä eroavaisuuksia löytyy siinä vaiheessa, kun aihepiirien sijaan huomion kohteena ovat tarkempirajaiset aiheet. Sosiaalialan työskentelyolot on kaikkein yleisin aihe, sillä se löytyy peräti noin puolesta mielipidekirjoituksista. Esiintymistiheydessä toisen sijan jakavat keskenään hyvin erilaiset aiheet; lastensuojelu sekä yhteiskunnan ja palvelujen rakenteet. Kolmanneksi useimmin mielipidekirjoituksissa käsitellään sosiaalialan asiakkaiden oikeuksia.

Mielipidekirjoitusten tavoitteet olen jakanut kahdeksaan tavoiteryhmään, joiden esiintyvyyksissä on jonkin verran eroja. Nämä erot eivät kuitenkaan ole aivan niin huomattavia kuin eri aiheiden välillä. Kun sosiaalialan työskentelyolot on aineistossa eniten esiintyvä aihe, jatkuu sama linja tekstien tavoitteissa, joista yleisin on sosiaalialan työn reunaehtoisten parantaminen. Toiseksi eniten tavoitellaan valtiolliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttamista. Sen sijaan pienin esiintyvyys aineistossa on sosiaalisten ongelmien osoittamisen ja ratkaisumallien esittämisen sekä sosiaalialan maineen parantamisen tavoitteilla. Tuloksista voi päätellä, että sosiaalialan ammattilaiset kokevat mielipidekirjoitukset kaikkein sopivimmaksi toiminnan väyläksi silloin, kun halutaan vaikuttaa joko oman alan kehittämiseen tai sellaisiin poliittisiin päätöksentekoprosesseihin, joilla on vaikutuksia kaikkiin kansalaisiin ja heidän hyvinvointiinsa.

Rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta tärkeimmän tuloksen voi tiivistää siten, että rakenteellista sosiaalityötä todella tehdään sanomalehtien mielipidekirjoituspalstojen kautta. Rakenteellisen sosiaalityön kenttää mielipidepalstoilla hallitsevat ennen muuta tietotyön ja strategisen työn osa-alueet. Tietotyö on viestintään painottuvana työmuotona luonnollinen tausta julkiselle ammatilliselle viestinnälle. Palveluista tiedottaminen ja yhteiskuntakritiikki ovat näkyvimpiä tietotyön ilmenemismuotoja mielipidekirjoituksissa, mutta lisäksi tietotyön voi nähdä jollain tavalla olevan läsnä kaikissa aineiston kirjoituksissa. Kirjallinen julkinen viestintä

on kuitenkin rakenteellisen sosiaalityön areenana mahdollisuuksiltaan rajallinen, ja esimerkiksi inkluusiotyötä on jokseenkin haastavaa tehdä sen kautta. Mieliopidekirjoitukset tarjoavat tästä huolimatta keinovalikoimaa rakentavan sosiaalityön toteuttamiselle, vaikka sen hyödyntäminen ei tuloksien valossa ole läheskään kattavaa, saati yleistä.

Sosiaalialan työn reunaehtojen parantamisen tavoitteiden määrät aineiston mieliopidekirjoituksissa ovat hämmentävän suuret. Kertooko se jotain rakenteellisen sosiaalityön periaatteiden unohtumisesta ja sosiaalialan työntekijöiden liiallisesta keskittymisestä omien asioidensa ajamiseen? Oman työn reunaehtojen parantaminen ei näytä asettuvan rakenteellisen sosiaalityön tehtäväkehukseen. Tulkinta ensisijaisesti omia etujaan mieliopidepalstoilla ajavista sosiaalityöntekijöistä ei ole kaikilta osin vakuuttava, sillä tämänkin kaltaisissa teksteissä perustellaan työolojen ja maineen parantamisen merkitystä usein myös palvelujen saatavuuden ja laadun parantumisella, eli käytännössä asiakkaiden oikeuksien vahvistumisella. Lisäksi itsensä ja ammattinsa puolustaminen naisvaltaisen alan edustajana heijastaa feminististä orientaatiota yhteiskuntaan, joka on yksi rakenteellisen sosiaalityön taustaideologioista.

Sosiaalialan työn reunaehtojen parantamisen suuri esiintyvyys antaa aihetta pohtia heikkojen työolojen vaikutuksia rakenteellisen sosiaalityön toteuttamismahdollisuuksiin. Jos oman työn reunaehdoissa on paljon parantamisen varaa, eivät työntekijöiden aika, jaksaminen ja muut resurssit välttämättä riitä rakenteellisen näkökulman toteuttamiselle. Vaikka mieliopidekirjoituksia kirjoitettaneen yleisesti enimmäkseen työajan ulkopuolella, ei rakenteelliseen työhön varattu työaika sosiaalialalla olisi lainkaan hukkaan heitettyä resurssia. Varsinkin kunnallisella puolella lienee äärimmäisen harvinaista, että sosiaalialan ammattilaiset saisivat käyttää osan kokonaistyöajastaan rakenteellisiin sosiaalityön tehtäviin, sillä kaikki aika kuluu kaaoksen hallintaan.

Jotain kertoo myös aineiston tekstien pieni lukumäärä: yhteensä 61 löydettyä mieliopidekirjoitusta viidestä eri sanomalehdestä kolmen vuoden ajalta ei piirrä kuvaa sosiaalityön ammattilaisista aktiivisena ja rakenteisiin kriittisen kehittävästi suhtautuvana ammattijoukkona. Hiljaisuuden kierre sosiaalialan ammattilaisten keskuudessa on jonkin verran esillä ollut ongelma, ja siitä on syytelty vuorotellen päättäjiä, esimiehiä ja rivityöntekijöitä. Sekä rakenteellisen sosiaalityön tekemisen että aktiivisen mediatoimijuuden esteenä ovat mielestäni samantyyppiset ongelmat. Ensinnäkin niin oppilaitoksissa kuin työpaikoilla haasteena on koulutuksen puute näiden työmuotojen osalta, ja tästä johtuva heikko ymmärrys ja arvostus

rakenteisiin puuttuvaa työtä kohtaan. Toinen haaste on jo kommentoimani kohtuuton työtaakka, joka uuvuttaa työntekijät, ja jota vastaan taisteleminen ei ole johtanut tarpeellisiin muutoksiin.

”Lastensuojelun kriisi ei ole yllätys sosiaalityöntekijöille. Monissa kunnissa ongelmat ovat muhineet pitkään ja hitaasti. Viime vuosien aikana ne ovat valuneet mediaan ja sitä kautta kansan tietoisuuteen yhä enemmän. – Hiljaisuuden kierre menee kutakuinkin näin: työntekijät ovat liian kiireisiä ja väsyneitä toistelemaan työnsä ongelmakohtia. He ovat myös turhautuneita. He ovat liian usein kokeneet, ettei heidän tuottamansa tieto päädy oikeaan paikkaan tai sillä ei ole mitään vaikutusta.”

(HS 6)

Rakenteellisen sosiaalityön tekemisen ja sosiaalityön mediaidentiteetin heikolta näyttävät nykytilanteet nivoutuvat monessa kohtaa yhteen ja heijastavat sosiaalityön laajassa kokonaiskuvassa läsnä olevia ongelmakohtia. Suomen lainsäädäntö asettaa sosiaalityölle velvoitteita toimia läpinäkyvästi ja julkisesti, tietoa välittäen ja rakenteisiin vaikuttaen. Nämä ovat suuria ja monitahoisia haasteita, mutta niihin tarttuminen on nyt erityisen ajankohtaista sekä käytännössä että tutkimuksessa. Tutkielmani etenemisen varrella minulle on käynyt hyvin selväksi, että rakenteellisesta sosiaalityöstä tehty tutkimus, puhumattakaan mediavälitteisen sosiaalityön tutkimuksesta, on hyvin vähäistä. Samalla nämä harvassa olevat tutkimukset kuitenkin kerta toisensa jälkeen ovat tuottaneet tuloksia, jotka korostavat rakenteellisen sosiaalityön merkitystä ja tuovat esiin näkökulmia rakenteellisen orientaation vahvistumisen puolesta.

Medialla on yhteiskunnallista vaikutusvaltaa, mikä ilmenee vaikutuksina ihmisten mielikuviin, tietopohjaan ja identiteetteihin sekä demokratian ja tasa-arvon toteutumiseen yhteiskunnassa. Rakenteellisen sosiaalityön päämääränä puolestaan on eetoksensa mukaisesti vaikuttaa yhteiskuntaan ja luoda tasa-arvoa. Tutkielmani osoittanee, että sosiaalityön tulisi sille määriteltyjen velvollisuuksiensa toteuttamiseksi paneutua vahvemmin median toimintaperiaatteiden sekä yhteiskunnallisen merkityksen ymmärtämiselle ja samalla huomioida median tarjoamat mahdollisuudet muutostyölle. Sosiaalityöllä on tärkeä rooli sosiaalisen hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden edistämässä, ja media muodostaa yhden monipuolisen välineen tämän työn tekemiseksi.

Olen analyysin kuluessa löytänyt asettamiini tutkimuskysymyksiin paljon mielenkiintoisia vastauksia, jotka ovat raottaneet ovea sosiaalityöntekijöiden kirjoittamien mielipidekirjoitusten maailmaan. Tutkimusprosessi on aina lopetettava jossain vaiheessa, vaikka aineistostani olisi varmasti mahdollista saada irti vielä monenlaista tietoa. Kaikkeen ei ole mahdollista saada vastauksia yhden tutkielman puitteissa puhumattakaan siitä, että tutkimusmatka herättää yleensä vielä lisää uusia kysymyksiä. (Alasuutari 1999, 278.) Oman tutkimusprosessini myötä ajatuksiini nousi koko joukko uusia potentiaalisia tutkimustehtäviä, jotka syventäisivät käsittelemääni aihetta entisestään.

Jatkossa olisi nähdäkseni erittäin hyödyllistä tutkia ainakin sitä, millaisia muutoksia koulutuksen ja kunnallisen sosiaalityön kentällä olisi tehtävä, jotta sosiaalityöntekijöiden kiinnostus, aika ja jaksaminen riittäisivät silloin tällöin myös rakenteellisen sosiaalityön tekemiseen. Tässä kohtaa kiinnostavaa olisi tarkastella sosiaalityöntekijöiden arvioita siitä, mikä edistäisi rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista heidän omalla kohdallaan, ja mikä innostaisi heidät rakenteellisten kysymysten ääreen. Onko haasteena todellakin vain resurssipula, vai pitäisikö sosiaalityössä tapahtua laajemmin sellaista arvopohjan ja tutkimuksen liikettä, jossa rakenteelliset kysymykset kulkisivat tärkeysjärjestyksessä ylöspäin, yksilökohtaisen työn rinnalle? Yhtä kaikki, rakenteellisen näkökulman vahvistuminen sosiaalityön tutkimuksessa ja käytännössä olisi tärkeää, jotta sosiaalityön tehtävä ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä mahdollistuisi parhaalla mahdollisella tavalla.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti (1994) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet (2013) Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Aula, Pekka & Åberg, Leif (2012) Leimahtavat julkisuudet – organisaatioiden uusi haaste. Teoksessa Kari Karppinen & Janne Matikainen (toim.) Julkisuus ja demokratia. Tampere: Vastapaino 201–224.

Brawley, Edward Allan (1997) Teaching social work students to use advocacy skills through the mass media. *Journal of Social Work Education* 33(3) 445–460.

Briar-Lawson, Katharine & Martinson, Kelly & Briar-Bonpane, Jen & Zox, Kathryn (2011) Child Welfare, the Media, and Capacity Building. *Journal of Public Child Welfare* 5(2-3) 185–199.

D`Cruz, Heather & Jones, Martyn (2004) *Social Work Research. Ethical and Political Contexts.* Lontoo: SAGE Publications.

Dow, Briony & McDonald, John (2003) Social support or structural change? Social work theory and research on care-giving. *Australian Social Work* 56(3) 197–208.

Gans, Herbert J (2014) Multiperspectival news revisited: Journalism and representative democracy. *Journalism* 12(1) 3–13.

Jaakkola, Helena (2013) Lastensuojelu ja julkisuus. Opas lastensuojelun ammattilaisille median kohtaamiseen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset.* Tampere: Vastapaino.

Juholin, Elisa & Kuutti, Heikki (2003) *Mediapeli – anatomia ja keinot.* Helsinki: Inforviestintä.

Kananoja, Aulikki & Niiranen, Vuokko & Jokiranta, Harri (2008) Kunnallinen sosiaalipolitiikka: Osallisuutta ja yhteistä vastuuta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.) (2011) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.

Kaufhold, Kelly & Valenzuela, Sebastian & Gil de Zuniga, Homero (2010) Citizen Journalism and Democracy: How User-generated News Use Relates to Political Knowledge and Participation. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 87 (3/4) 515–529.

Kokko, Riitta-Liisa (2011) Monitieteisen arviointitutkimuksen arvot ja etiikka. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen-Fomin (toim.) *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 293–319.

Kunelius, Risto (2009) *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. Helsinki: WSOY.

Kuntalaki 17.3.1995/365.

Kuutti, Heikki (2008) *Mediakierre. Selviytyminen kielteisessä julkisuudessa*. Helsinki: Infor.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621.

Luostarinen, Heikki (2002) Moneksi muuttuva journalismi. Teoksessa Touko Perko, Raimo Salokangas & Heikki Luostarinen (toim.) *Median varjossa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Mediainstituutti 22–29.

Matikainen, Janne (2012) *Sosiaalinen media – Uudenlainen julkisuus?* Teoksessa Kari Karppinen & Janne Matikainen (toim.) *Julkisuus ja demokratia*. Tampere: Vastapaino 133–160.

Moreau MJ (1989) *Empowerment through a Structural Approach to Social Work: A Report from Practice*. Ottawa: Carleton University.

Mullaly, Robert (1993) *Structural Social Work: Ideology, Theory and Practice*. Toronto: McClelland & Stewart.

Mustonen, Anu (2001) *Mediapsykologia*. Helsinki: WSOY.

Nieminen, Hannu & Pantti Mervi (2009) Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen. Helsinki: Loki-Kirjat.

Nordenstreng, Kaarlo & Wiio, Osmo (2012) Suomen mediamaisema. Tampere: Vastapaino.

Panula, Juha (1997) Vaikutussuhde, käyttösuhde, merkityssuhde. Näkökulmia todellisuuden, joukkoviestinnän ja yleisön väliseen suhteeseen. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Peters, Chris & Witschge, Tamara (2015) From Grand Narratives of Democracy to Small Expectations of Participation. *Journalism Practice* 9(1) 19–34.

Pietilä, Kauko & Sondermann, Klaus (1994) Sanomalehden yhteiskunta. Tampere: Vastapaino.

Pohjola, Anneli (2011) Rakenteellisen sosiaalityön aika. Teoksessa Anneli Pohjola & Riitta Särkelä (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 207–224.

Pohjola, Anneli (2014) Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIpress, 16–36.

Pohjola, Anneli & Laitinen, Merja & Seppänen, Marjaana (2014) Rakenteellisen sosiaalityön jäsentymisen. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIpress, 281–294.

Purnima, George & Marlowe, Sara (2008) Structural Social Work in Action: Experiences from Rural India. *Journal of Progressive Human Services* 16(1) 5–24.

Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokannas, Elina (2011) Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen-Fomin (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 235–256.

Raunio, Kyösti (2003) Sosiaalityö murroksessa. Helsinki: Gaudeamus.

Raunio, Kyösti (2009) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Reid, William J. & Misener, Elizabeth (2001) Social work in the press: a cross-national study. *International Journal of Social Welfare* 10(3) 194–201.

Reza, Md. Hasan & Ahmmed, Faisal (2009) Structural social work and the compatibility of NGO approaches: a case analysis of Bangladesh Rural Advancement Committee (BRAC). *International Journal of Social Welfare* 18(2) 173–182.

Richardson, John E. (2007) *Analyzing Newspapers. An approach from critical discourse analysis*. Lontoo: Palgrave Macmillan.

Sanasto (2013) Sanomalehtien Liitto. <http://www.sanomalehdet.fi/sanomalehtitieto/sanasto>. Viitattu 10.1.2015.

Satka, Mirja & Pohjola, Anneli & Rajavaara, Marketta (toim.) (2003) *Sosiaalityö ja vaikuttaminen*. Jyväskylä: Minerva Kustannus.

Sirkkunen, Esa (1996) Yksi uutinen – monta puntaria: aivovoimistelua sanomalehtiutisen ympärillä. Teoksessa Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru & Merja Ukkola (toim.) *Sopulisilppuri: mediakritiikin näkökulmia*. Lahti: Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 61–82.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Tiitinen, Laura & Lähteinen, Sanna (2014) Julkisen viestinnän keinoilla toteutetun rakenteellisen sosiaalityön tavoitteet. Teoksessa Merja Laitinen, Anneli Pohjola & Marjaana Seppänen (toim.) *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. Kuopio: UNIpress, 191–213.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012–2014) *Hyvä tieteellinen käytäntö*. <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>. Viitattu 14.12.2015.

Uimonen, Risto & Ikävalko, Elisa (1996) *Mielikuvien maailma. Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan?* Helsinki: Inforviestintä.

Volčič, Zala (2001) A Critical Historical Overview of Media Approaches. *Medijska Istrazivanja (Media Research)* 7(1-2) 45–67.

Wood, Gale & Tully, Carol (2006) *The Structural Approach to Direct Practice in Social Work: A Social Constructionist Perspective*. New York: Columbia University Press.

Zugazaga, Carole B. & Surette, Raymond B. & Mendez, Monica & Otto, Charles W. (2006) Social worker perceptions of the portrayal of the profession in the news and entertainment media: an exploratory study. *Journal of Social Work Education* 42(3) 621–636.

LIITTEET

Liite 1. Aineiston mielipidekirjoitukset sanomalehdittäin

Aamulehti

Käytetty koodi	Mielipidekirjoituksen otsikko	Julkaisuajankohta
AL1	Sovittelupalvelu voi vähentää riskejä	21.11.2012
AL 2	Yksityiskoti ei voi olla nuorelle turvatalo	11.11.2012
AL 3	Kasvava köyhien joukko on huomioitava Tampereella	16.10.2012
AL 4	Sosiaalitakuu pitää saada toimimaan Tampereella	27.10.2012
AL 5	Perhetyön voima ei riitä siivoukseen	9.10.2012
AL 6	Lapsella on oikeus edunvalvontaan	22.9.2012
AL 7	Lapsen oikeudet ja etu kärsivät aivan liian usein	9.9.2012
AL 8	Lastensuojelutyötä tekeviä kohtaan alkoi noitavaino	9.9.2012
AL 9	Nykyinen alkoholimainonta ei kerro mitään itse tuotteista	25.8.2012
AL 10	Köyhyys on Tampereella kova haaste	14.8.2012
AL 11	Päivätoimintaa jatkossa myös Iideshovissa	20.7.2012
AL 12	Ihmissuhdeala hoitaa työtään keskellä kiirettä ja byrokratiaa	27.12.2014
AL 13	Lastensuojelun asiakastyö tehostuu ensi vuonna	5.12.2014
AL 14	Tampereen lastensuojelun resurssit riittämättömät	3.12.2014
AL 15	Raiskauksen uhrille apua syyllistämisen sijaan	29.7.2014
AL 16	Sosiaalialan työntekijöiden sananvapaus vaakalaudalla	28.6.2014
AL 17	Sosiaalityöntekijän puheille pitää päästä nopeasti	6.2.2013
AL 18	Rahoista päättävät kantakoot vastuuta lastensuojelusta	12.9.2012

Helsingin Sanomat

Käytetty koodi	Mielipidekirjoituksen otsikko	Julkaisuajankohta
HS 1	Lastensuojelun sosiaalityössä varjellaan organisaatiota	12.9.2014
HS 2	Lapsikeskeinen sosiaalityö vaatii herkkyyttä	29.10.2014
HS 3	Jokainen lapsi haluaa tuntea itsensä tärkeäksi	11.19.2014
HS 4	Koulussa tarvitaan vankkaa ja monipuolista sosiaalityön osaamista	22.10.2013
HS 5	Etuuskäsittelijät eivät ole sosiaalialan ammattilaisia	5.4.2014
HS 6	Sosiaalityöntekijöiden hätähuutoihin ei vastata	6.11.2014
HS 7	Epäpätevä lastensuojelun työntekijä on myös vahvuus	27.11.2014
HS 8	Sosiaalityöntekijät eivät tee kotikäyntejä päähänpistosta	8.11.2014
HS 9	Lastensuojelu kaipaa uudenlaista ajattelua	4.7.2014
HS 10	Lastensuojelu auttaa kaikkia apua tarvitsevia	24.5.2014
HS 11	Sosiaalityöntekijöiden leimaaminen osaamattomiksi ei auta mitään	13.10.2012
HS 12	Helsinki tukee perhehoitajaa sairauden aikana	18.4.2013
HS 13	Eroprosessiin tarvitaan kokonaisnäkemystä	30.1.2013
HS 14	Sosiaalityö sopii ihmisten ilmoille	29.12.2012
HS 15	Sosiaalityössä kohtaavat tiede ja arki	22.10.2012
HS 16	Pätevyysvaatimukset yleiseurooppalaisiksi	19.10.2012
HS 17	Sosiaalityöntekijän taitavuus ei perustu maisterin papereihin	20.10.2012

Turun Sanomat

Käytetty koodi	Mielipidekirjoituksen otsikko	Julkaisuajankohta
TS 1	Sosiaalityöntekijän oltava pätevä	6.12.2013
TS 2	Sote-säästöt saavutetaan vain kehittämällä sosiaaliaalaa	3.5.2014
TS 3	Korvaushoito ei saa kestää kymmentä vuotta	17.3.2014
TS 4	Lastensuojelua on kehitettävä rohkeasti	26.2.2014
TS 5	Päihderiippuvaiselle lääkehoito on hyvä renki mutta huono isäntä	24.5.2014
TS 6	Lapsi voi jäädä yksin lastensuojelun poluilla	6.3.2013
TS 7	Sijoituksia lasten suojeluun	24.8.2013
TS 8	Triangeli-projekti vakiinnutettava	23.11.2014
TS 9	Myös epäonnistunut kuntoutus kannattaa	4.3.2014
TS 10	Paremmat perustelut perhehoidon lisäämiseen	24.2.2012

Keskisuomalainen

Käytetty koodi	Mielipidekirjoituksen otsikko	Julkaisuajankohta
KSML 1	Nyt puhuvat sosiaalityöntekijät!	29.11.2013
KSML 2	Koulutusvaatimusten heikentäminen on lyhytnäköistä	9.12.2013
KSML 3	Seteleiden tuoma valinnanvapaus kyseenalaista	19.2.2014
KSML 4	Sosiaalityössä tarvitaan kohtaamista kasvotusten	18.11.2014
KSML 5	Alueellinen sosiaalipolitiikka vaarantuu palvelu-uudistuksessa	8.4.2014
KSML 6	Sosiaali- ja perusterveydenhuollon yhdistäminen johtaa harhaan	1.2.2012
KSML 7	Toivakassa hyvää sosiaalityötä	6.1.2013
KSML 8	Sote-keskustelussa pitää puhua myös sosiaalipalveluista	13.11.2014

Savon Sanomat

Käytetty koodi	Mielipidekirjoituksen otsikko	Julkaisuajankohta
SS 1	Sosiaalityössä tehokaksikko	5.12.2013
SS 2	Lapsia ei voi laittaa jonoon	31.1.2014
SS 3	Krooninen työvoimapula	3.5.2014
SS 4	Naiset ovat häviäjiä	1.10.2014
SS 5	Henkensä uhalla	20.1.2012
SS 6	Laatu tuo säästöä	6.10.2012
SS 7	Pätevistä ja pysyvistä on pulaa	16.2.2013
SS 8	Toivo elää Hylkysyrjässä	28.5.2014